

Program sorunları üzerine konferanslar • Demokrasi ve Devrim • H. FIRAT

H. FIRAT

*Program sorunları
üzerine konferanslar*

**Demokrasi
ve
Devrim**



E K S E N Y A Y I N C I L I K

H. FIRAT

*Program sorunları
üzerine konferanslar*

Demokrasi ve devrim

EKSEN

YAYINCILIK

EKSEN Basım Yayın Ltd. Şti.

Laleli Caddesi, No:52/5

Aksaray/İstanbul

Tel: (212) 638 28 83

Fax: (212) 517 39 49

Baskı tarihi: Haziran '98
Baskı: Kayhan Matbaası

ISBN: 975-7271-19-5

H. FIRAT

*Program sorunları
üzerine konferanslar*

**Demokrasi
ve
devrim**

İÇİNDEKİLER

- 7 Önsöz
9 Sunuş
- 13 **I. BÖLÜM**
Demokrasi Sorununun Önemi ve Kapsamı
- 35 **II. BÖLÜM**
Sorunun Ele Alınışında Temel Ayrım Çizgileri
- 64 **III. BÖLÜM**
Devrim, Demokrasi ve Küçük-Burjuva Akımlar
- 90 **IV. BÖLÜM**
Tarihsel ve Güncel Örnekler Üzerine
Ara Tartışmalar
- 112 **V. BÖLÜM**
Teorik Yaklaşımlar ve Pratik Deneyimler
- 146 **VI. BÖLÜM**
Konu Üzerine Tamamlayıcı Tartışmalar

ÖNSÖZ

Burada *Demokrasi ve Devrim* başlığı altında kitaplaştırılan bu metin, Mart 1997 tarihinde verilmiş bir konferansın kayıtlarından oluşmaktadır. Metin daha önce *Kızıl Bayrak*'ta altı bölüm halinde yayınlanmıştı. Gerekli düzenlemeler ve redaksiyon da bu yayın esnasında yapılmıştı. *Kızıl Bayrak* metnin dizi yayını esnasında ele alınan çeşitli konulara paralel düşen ya da doğrudan atıflara konu olan bazı klasik metinlerden tamamlayıcı ekler kullanmıştı. Tartışmayı bütünleyen ve bazı kritik noktaların anlaşılmasını kolaylaştıran bu parçalara kitapta da yer verilmiştir.

Komünistler, komünist hareketin iki çıkış belgesinden biri olan *Platform Taslağı*'nda, demokrasi sorununun marksist ele alınışı ve bunun Türkiye koşullarındaki yorumu konusunda, her satırı bugün de geçerli olan sağlam bir perspektif ortaya koydular ve o günden bugüne bu perspektifi birçok vesile ile açıp işlediler, çeşitli tartışmalar içinde zenginleştirdiler. Program Sorunları Üzerine Konferanslar'ın ilki olan Demokrasi Sorunu konulu konferans, bu çerçevede kuşku yok ki ayrı bir yere

sahiptir, ayrı bir önem taşımaktadır. Herşey bir yana; on yıllık ideolojik gelişmemizin, onun oluşturduğu birikimin, programatik bir çerçevede demokrasi sorununa uygulanması olmuştur bu konferans, dolayısıyla da okura sunulan bu kitap.

Tam da kitabın yayına hazırlandığı günlerde *Emek* gazetesinde baştan sona kadar komünistlere saldırıdan oluşan üç bölümlük bir demokrasi "dosya"sı yayınlandı. Komünistlerin bu tepeden tırnağa reformist saldırıya verdikleri yanıt bir kitap hacmini buldu ve yakında içeriği ile elinizdeki kitabı tamamlayacak nitelikte yeni bir kitap olarak okura sunulacaktır.

Bundan yaklaşık on yıl önce, 1988 sonunda kaleme alınan eleştirel bir incelemenin, "*Demokrasi Mücadelesi: İktidar Perspektifinin Yitirildiği Alan*" başlıklı bölümü şu paragrafla başlıyordu:

"Demokrasi sorununu ve mücadelesini ele alışı, Türkiye devrimci hareketinin iç tartışmalarında olduğu kadar iç ayrışmalarında da temel öneme sahiptir. Programa, devrim stratejisine ve politik taktiğe ilişkin tartışmalarda özel bir yer tutmaktadır. Demokrasi mücadelesi geçmişten beri, fakat özellikle de bugün, "devrimci demokrat"ların bir bütün olarak tökezlediği, burjuva-demokratik görüşün tuzağına ve burjuva reformizminin yedeğine düşmekten kurtulamadıkları bir sorundur. Abartmaya düşmeksizin söylenebilir; Türkiye devrimci hareketinde devrimci komünistlerle devrimci demokratların, proleter sosyalizmi ile küçük-burjuva sosyalizminin (demokrasinin) temel ayrım ve saflaşma noktalarından biri olacaktır bu sorunu ele alışı." (Devrimci Harekette Reformist Eğilim, Eksen Yay., s.108)

Elinizdeki kitap, konuya ilişkin olarak yakında yayınlanacak yeni kitapla birlikte, on yıl öncesine ait bu gözlemlerin yeni bir gerekçelendirilmesi sayılmalıdır.

16 Haziran '98

Sunuş yerine:

Demokrasi sorunu ve Türkiye devrimi

(Platform Taslağı/Mayıs 1987)

* Türkiye proletaryasının stratejik hedefi iktidardaki gerici burjuvazinin egemenliğini yıkmak, uluslararası mali sermaye cephesini Türkiye'de yarıp dışına çıkmaktır.

* Bütün bunlar, devrimimizin proleter karakterini, onun bir proleter devrimi olması gerektiğini ortaya koyar. Tarihsel olarak çözümlenmemiş demokratik görevler -siyasi özgürlük, ulusal sorun, yarı-feodal kalıntıların temizlenmesi vb.- doğrudan sermayenin egemenliğinin, büyük burjuvazinin iktidarının yıkılması sorununa, yani bir proleter devrimine bağlanmıştır. Bizde siyasal gericilik, faşizm, ulusal baskı ve yarı-feodal kalıntıların tasfiyesi kapitalist (sermaye) egemenliğinin, diğer bir deyişle, büyük

burjuvazinin iktidarının tasfiyesi sorunuyla çakışmış, üstüste binmiştir. Yani demokratik görevler, sosyalist görevlerle içiçe geçmiştir. Devrimimiz tamamlanmamış demokratik görevleri de geçerken yerine getiren bir **proleter devrimi** olacaktır. Bu, devrimimizin, sosyalist ve demokratik mücadelenin **birlikte ve aynı anda** yürütüldüğü, demokratik görevlerin sosyalist görevlere bağlandığı tek ve aynı süreç olduğunu anlatır.

* Emperyalizmin (uluslararası mali sermayenin) egemenliğine son vermek, iktisadi, mali, siyasi, askeri, diplomatik, kültürel vb. boyunduruğunu tam ve kesin olarak kırmak, uluslararası kapitalist sistemin dışına çıkmak; savaş ve militarizme karşı barış için tutarlı ve etkili savaşım da, bir proleter devrimiyle mümkündür. Diğer bir deyişle, genel anti-emperyalist, anti-militarist görevlerin tutarlı ve kesin çözümü de doğrudan bir proleter devrimine bağlanmıştır.

* Ülkenin orta gelişmişliği, sosyalizm için gerekli asgari sınai temeli yaratmıştır. Ancak, aynı şekilde, orta gelişmişlik, yani görece gerilik bizde sosyalizmin inşasının nispeten yavaş, uzun ve sancılı bir süreç olacağını, özel mülkiyetin bir hamlede yok edilemeyeceğini gösterir. Yaygın orta ve küçük mülkiyetin varlığı bunu anlatır.

* Tarihsel olarak çözümlenmemiş demokratik görevler, ulusal sorun, genel anti-emperyalist mücadele, savaşa ve militarizme karşı savaşım, barış için savaşım, kadın sorunu, gençlik sorunu, evre sorunu vbg. ya doğrudan ve tamamen kapitalizmden kaynaklanan, ya da kapitalizmin, tabiatı nedeniyle çözmediği veya çözmeye muktedir olmadığı sorunlar, proleter devrimin manivelaları olacak, onun toplumsal desteklerini artıracaktır.

* Tarihsel olarak çözümlenmemiş demokratik görevlerin varlığı, devrimimizin proleter karakterini değiştirmez. Tersine, bunlar, proletaryanın daha geniş toplumsal kesimleri daha kolay yanına çekmesini ve kazanmasını sağlayacaktır. Öte yandan, saf devrim ya da saf proleter devrimi yoktur. Örneğin, Ekim Devrimi de, burjuva demokratik devrim tarafıman çözümlenmemiş demokratik görevleri geçerken çözümleyen bir proleter devrimi olmuştur.

* Ancak, tarihsel olarak çözümlenmemiş demokratik görevlerin sosyalist görevlerle içiçe geçmesi ve sermayenin iktidarının devrilmesi sorununa bağlanması -bizde, siyasal gericiliğin ve faşizmin temsilcisi iktidardaki burjuvazidir-demokrasi uğruna savaşımın, demokratik istemlerin gerçekleştirilmesi uğruna savaşımın zorunluluğunu ve önemini karartmaz.

Demokrasi ya da siyasal özgürlük sorununun (sık sık ve kolayca ortadan kaldırılan nispi haklar ve yığınların devrimci hareketinin yarattığı fiili durumlar -1975-80 dönemi gibi - dışta tutulursa) bizde hiçbir zaman çözümlenmemiş olması; ama öte yandan, kapitalist gelişmenin bizzat demokratik özlemleri uyandırması, güçlendirmesi; siyasal gericilik ya da faşizm ile demokrasi uğruna yığınsal savaşım arasındaki çatışmayı şiddetlendirmesi, bizde demokrasi savaşımının önemini anlatır.

Kapitalist gelişme ve emek-sermaye çelişkesinin temel çelişki olması ve keskinleşmesi demokrasi savaşımının önemini, demokratik özlemleri ve onlar uğruna savaşımı azaltmıyor, tersine artırıyor; ama aynı zamanda bu sorunu,

iktidardaki sermayenin devrilmesi, proletarya demokrasisi, proletarya diktatörlüğü sorununa bağlıyor.

“Demokrasi savaşımı okulunda okumamış olan bir proletarya” sosyalizmi gerçekleştiremez. “Demokrasi olmaksızın sosyalizm olanaksızdır. Çünkü: 1) proletarya demokrasi savaşımı içinde, sosyalist devrime hazırlanmadıkça o devrimi yapamaz; 2) utkun sosyalizm, tam demokrasiyi uygulamaksızın, zaferini pekiştiremez ve insanlığa devletin çözülüp dağılmasını getiremez.” (Lenin)

Komünistler bakımından demokrasi sorunu, “proletaryanın, burjuvazinin devrilmesini ve kendi zaferini hazırlamak üzere, bütün demokratik kurumları ve özelemleri kendi sınıf savaşımında seferber etmesidir.” (Lenin)

Yakın Geçmiş Genel Bir Bakış ve Platform Taslağı
(Eksen Yayıncılık, s.74-77)

Demokrasi sorununun önemi ve kapsamı

Demokrasi sorunu ve mücadelesi, çok kapsamlı, çok boyutlu bir konudur. Öncelikle konunun öneminden başlamak istiyorum.

Çok kapsamlı bir konu olduğu ölçüde, doğal olarak önemi de çok boyutlu olan bir sorun. Sorunun programatik önemi, programla bağlantılı yönleri var. Bu çerçevede haliyle devrim stratejisiyle bağlantılı yönleri var. Emekçilerin devrimci siyasal eğitimiyle, devrime ve geleceğin devrimci iktidarına başarıyla hazırlanabilmesiyle bağlantılı yönleri var. Gündelik siyasal mücadeleyle bağlantılı yönleri var. Ve daha da ötesi, geleceğin toplumuyla, yani sosyalizmle, sosyalist demokrasiyle bağlantılı yönleri var. Bu son nokta çerçevesinde, doğal olarak sosyalizmin geride kalmış tarihsel deneyimleriyle bağlantılı yönleri var.

Dolayısıyla, bütün bu çok yönlü bağlantı alanları bile kendi başına bu sorunun kapsamını ve önemini göstermeye yeter.

Demokrasi sorunu ve devrimci program

Konu öncelikle Türkiye’de işçi sınıfı adına ortaya konulabilecek bir devrim programı bakımından önemlidir. Bu önem iki yönlüdür. Öncelikle işçi sınıfı adına ortaya konulan, gerçekte ise küçük-burjuva bir konuma denk düşen geleneksel programların gerçek niteliğini kavramada demokrasi sorunu anahtar durumundadır. Zira bugüne kadar Türkiye’de kabul görmüş, geleneksel devrimci akımlar tarafından benimsenmiş programlarda, demokrasi sorununun demokratik devrim kapsamında çok özel bir yeri vardır. Bilindiği gibi demokrasi ve bağımsızlık istemleri eksenine dayalı bu program son otuz yıldır geleneksel devrimci harekete egemendir. Dolayısıyla, demokrasi sorunu geleneksel devrim stratejisine dayanak oluşturan bu programın temelsizliğini gösterebilmek bakımından önem taşıyan bir sorundur.

Öte yandan biz, bunun karşısında, Türkiye’nin mevcut toplumsal yapısını, gerçek sınıf ilişkilerini ve bu temel tarafından belirlenen siyasal ilişkilerini temel alan farklı bir devrim stratejisiyle, bunun dayandığı farklı bir devrim programıyla, sosyalist devrim programıyla ortaya çıkıyoruz. Ama bu, demokrasi sorununun taşıdığı çok özel önemi ortadan kaldırmıyor. Tam tersine, toplumun gerçek gelişme düzeyine, nesnel sınıf ilişkilerine dayanan bu program ve strateji içinde de demokrasi sorunu bütün önemini korumaktadır. Geleneksel programlarla bu noktada aramızdaki fark sorunun önemi alanında değil, fakat ele alınışında ortaya çıkmaktadır. Geleneksel programlarda temel eksen olan bu sorun, bizde sermaye iktidarını devirne genel stratejisinin bir alt ögesidir. Bunu konuşmamın daha ileriki bölümlerinde açacağım.

Dolayısıyla, demokrasi sorununu, bir yanıyla, geleneksel programların geriliğini ve tutarsızlığını kavrayabilmek bakımından doğru anlamamız gerekiyor. Ama öte yandan, kendi programımızın niteliğini ve kapsamını yerli yerine oturtabilmek için de bu sorunu marksist açıdan doğru kavrayabilmemiz gerekir. Eğer demokrasi sorununu demokratik devrim kapsamı içerisinde ele alırsak, bu Türkiye devrimini bir geriliğe, dolayısıyla sonuçta başarısızlığa mahkum eder. Türkiye’de bugünkü sınıf ilişkileri içerisinde demokrasiyi eksen alan, demokrasiyi kendi omurgasına oturtan bir program, devrimi başarıya götüremez. Bu devrim stratejisi, Türkiye’de siyasal sınıf iktidarı değişimi yaratamaz. Bu tür bir program, çıkışında devrimci niyetler ya da yönler taşısa bile, son tahlilde düzen içerisinde erir. Neden? Çünkü sermaye düzeni ve iktidarı koşullarında siyasal demokrasi eksenine dayalı bir program ve strateji, kapitalist düzenin sınırlarını aşamaz.

Bu bilimsel bir teorik gerçektir. Marksist bir bakış açısıyla soruna yaklaşıldığında bu gerçeği anlamakta bir güçlük yoktur. Politik planda devrimci tutum, teorik plandaki tutarsızlıkların yaratacağı sonuçlarla zaman içinde kaçınılmaz olarak karşı karşıya gelir. Latin Amerika’nın güncel deneyimleri bu açıdan açıklayıcı ve öğreticidir. Aynı şekilde, Brezilya ve İspanya gibi ülkelerde siyasal demokrasi ve siyasal bağımsızlık eksenine dayalı programlarla hareket eden bazı devrimci partilerin üç-beş yıl önce aniden düzene kapaklanmaları da bu açıdan öğreticidir. Nihayet kendi ülkemizin deneyimleri var. ‘80 öncesinde devrimci iktidar sorununa bağlanan demokrasi eksenine dayalı stratejilerin sahibi akımların, yenilgi ortamının farklı atmosferinde nasıl kolayca düzen içi bir çizgiye kaydıklarını biliyoruz.

‘80 öncesinde “devrimci halk iktidarı”, “devrimci işçi-köylü iktidarı” diyenler, bugün artık “demokratik devlet”, “demokratik ordu”, “demokratik anayasa” diyorlar. Bu değişimi elbetteki karşı-devrimin basıncı yarattı, yenilgi sonrasında devrime

duyulan inançsızlık yarattı. Fakat öte yandan böyle bir köklü değişimi bir hayli kolaylaştıran bir ön teorik temelin bunda oynadığı rol de açıktır. Örneğin TDKP, hemen 12 Eylül'ü izleyen günlerde, kalkıp "Avrupa'daki türden bir burjuva demokrasisi" diyebildi. Ortada henüz yenilgi ortamının yıkıcı siyasal etkileri bile yokken üstelik. Neden peki? Çünkü teorik bakış açısı buna açıktı. Kendi ifadeleriyle "burjuvazili ya da burjuvazisiz, ama Avrupa'daki türden bir burjuva demokrasisi"! Kapitalist bir ülkede siyasi demokrasi sorununu devrim stratejisinin eksenini, omurgası olarak ele alan bir hareketin teorik mantığı bu tür bir değişime her zaman potansiyel olarak açıktır.

Çok taze ve canlı bir örnek olarak DHKP-C'ye de bakabiliriz. "Demokratik anayasa"da ısrar edilirse kaçınılmaz olarak varılacak yer şimdiden bellidir. Hiçbir pratik radikalizm, teorik kavrayıştan kaynaklanan bu politik savrulmaya bir güvence oluşturamaz. Sayısız tarihsel ve güncel deneyim ortadadır.

DHKP-C'nin bugünkü açılımları ne rastlantıdır ve ne de şaşırtıcı. Bu hareket böyle bir değişime uygun bir teorik temele dünden sahipti. Kapitalist bir ülkede siyasi demokrasi eksenine oturan bir devrim stratejisinin, aynı şekilde, anti-kapitalist içeriğinden kopartılmış bir siyasal bağımsızlık hedefine dayanan bir stratejinin gerisinde, kendine özgü bir teorik temel vardır. Bu küçük-burjuva teorik temel, her zaman ve her yerde, uygun tarihsel-siyasal ortamı oluştuğunda, düzen içi açılımlara zemin oluşturur ve düzen içi çözümlere kaymakla sonuçlanır.

Aynı konuda MLKP'yi bir başka örnek olarak verebiliriz. Düşününüz ki, bu hareket, daha düne kadar "demokratik kapitalizmi" ve özünde kapitalist ilişkiler temeline dayanan burjuva cumhuriyetten başka bir şey olmayan "küçük-burjuva demokratik cumhuriyeti" programatik hedef olarak formüle etmişti. İdeolojik basınç karşısında bugün bunların rötuşlanmış olması işin özünü değiştirmiyor. Zira aynı teorik temel olduğu gibi korunuyor. Bu açıdan bakıldığında, gırtlığına kadar tasfiyeci

reformizme battığı bir sırada TDKP'yi hala "kardeş komünist örgüt" olarak görmesi ve onunla "parti birliği" umması hiçbir biçimde bir rastlantı değildi. Nitekim TDKP'nin tümüyle reformist bir çizgiye oturarak "kardeş komünist örgüt" olmaktan çıkmasından da MLKP'nin kendi dünkü tutumu hakkında çıkarabildiği herhangi bir ciddi sonuç olamamıştır. "*TDKP Nereye?*" kitabının oradan buradan ödünç alınmış eleştirilerden derlenmiş olması, ciddi herhangi bir teorik sonuç içermemesi bu açıdan rastlantı değildir. Aynı teorik temel ve sınıfsal karakter, uygun ortamı oluştuğunda, benzer sonuçlar doğurur, benzer akıbetler hazırlar demiştim. *Liberal Demokratizmin Politik Platformu*'na yazılan önsözde, "bugünkü TDKP", kendisiyle aynı ideolojik-politik geçmişi paylaşan bugünün bazı devrimci akımlarının yarınma ışık tutuyor denilmişti. Bu uyarıya hedef olanların DHKP-C'nin son adımlarından da çıkartacakları dersler olmalıdır. Unutmamak gerekir ki, DHKP-C daha düne kadar her alanda öykündükleri bir hareketti.

Sorunun kendi programımız için, bu program çerçevesinde taşıdığı çok özel öneme dönüyorum. Türkiye'nin bugünkü temel sınıf ilişkilerini veri alarak, biz, devrimimizin burjuvazinin sınıf egemenliğini hedef alan bir devrim, bu yönüyle, bu karakteriyle, bu özelliğiyle de sosyalist devrim olduğunu söylüyoruz. Ama bu, demokrasi sorununu (parantez içinde hatırlatayım, burada demokrasi sorunu derken, dar anlamıyla, burjuva anlamıyla siyasal demokrasiyi kastediyorum) ortadan kaldırmadığı gibi, onun önemini de herhangi bir biçimde azaltmıyor. Tam tersine, eğer biz burjuvaziye devirme stratejisine bağlanmış bir sosyalist devrimi başarıya ulaştırmak istiyorsak, demokrasi mücadelesini bütün bu kapsamıyla kavramak, ona gerekli önemi vermek ve pratikte de bu mücadeleyi başarıyla ilerletebilmek zorundayız. Demokrasiye endekslenmiş, demokrasiyi eksen almış bir mücadele, Türkiye'de devrimin başarısını gerçekleştiremez. Bu çok açık. Ama demokrasi mücadelesine gerekli önemi vermeyen

bir sosyalist devrim stratejisi de Türkiye’de herhangi bir başarı şansı elde edemez. Bu açıdan bakıldığında demokrasi sorunu bizim hareketimiz için de son derece önemli bir sorundur ve bizim siyasal çizgimizde de çok belirgin bir yer tutmaktadır.

Bunun altını çiziyorum. Çünkü kendimizden kaynaklanan nedenlerle değil, ama Türkiye solunun bizi algılaması çerçevesinde, sosyalist devrim stratejisini savunduğumuz için, demokratik devrimi bir stratejik aşama olarak reddettiğimiz için, bizim demokrasi mücadelesini küçümsediğimiz sanılır. Siyasal sorunların, bu arada siyasal demokrasinin önemini gözden kaçıran, bunun bu toplumdaki varlığını ve devrim mücadelesi için taşıdığı önemi gözden kaçıran bir hareket zannederler bizi. Bu ciddiyetsiz ve dayanaksız düşüncenin gerisinde ya bir algılama darlığı ve çarpıklığı vardır, ya da ideolojik çaresizliğin getirdiği kasıtlı bir tutum sözkonusudur. Çünkü bizim daha çıkışımızda, temel bir belge olan *Platform Taslağı*’mızda sorun tüm kapsamıyla ve son derece net bir biçimde ortaya konulmuştur. Sonrasında ise konu döne döne yayınlarımızda işlenmiştir ve pratik politikada hareketimiz siyasal özgürlükler uğruna mücadeleye hassasiyetle yaklaşmıştır. Başından itibaren bizim için ve elbetteki her gerçek marksist için, sorun ya da tartışma, Türkiye’deki demokrasi mücadelesinin anlamı ya da önemi değil (bu anlam ve önem çok açıktır), ama bu mücadelenin nasıl bir çerçevede ele alınacağıdır. Devrim programının ve stratejisinin bütünlüğü içinde nasıl bir yere oturtulacağıdır.

Demokrasi bir siyasal sorundur ve her siyasal sorun kendi tarihsel somutluğu içerisinde ele alınır. Yarı-feodal bir ülkede demokrasi sorununun ortaya çıkışı başkadır. Kapitalist bir ülkede demokrasi sorununun ortaya çıkışı başkadır. Sosyalist devrimi yapmış bir ülkede demokrasi sorununun ortaya çıkışı başkadır. Zira demokrasi bir tarihsel kategoridir. Onun her tarihsel döneme, sınıf ilişkilerinin her düzeyine uygun tek bir anlamı ve çözümü yoktur. Tersine, her siyasal sorunda olduğu gibi

demokrasi sorununda da, sorunu teorik olarak doğru kavramak ve pratikte yerli yerine oturtabilmek için, onun tarihsel niteliğini mutlaka göz önünde bulundurmamak gerekir. Feodalizmden kapitalizme geçişte demokrasi sorunu vardır. Temel bir sorundur; ama anlamı, kapsamı, dolayısı ile konuluşu başkadır. Kapitalizmden sosyalizme geçişte bir demokrasi sorunu vardır. Önemlidir; ama bu evredeki anlamı ve kapsamı başkadır. Proletarya burjuvaziyi devirmeyi başardıktan sonra yine ciddi bir demokrasi sorunu vardır, ki bunu bize tarihsel deneyimler de gösteriyor; ama bu aşamada da, yine aynı şekilde, demokrasinin gerek anlamı, gerek kapsamı, dolayısı ile somut konuluşu daha başkadır. Bunlardan soyutladınız mı, bunlardan kopardınız mı, genel bir demokrasi sorunu olarak meseleyi algıladınız mı, meseleden hiçbir şey anlayamamış olursunuz. Bunu göstermiş olursunuz.

Özetle genel, ya da soyut, ya da tarihsel dönemler üstü bir demokrasi sorunu yoktur. Tıpkı sınıf karakteri olmayan bir demokrasinin olmaması gibi. Zira o tarihsel evrelerin her biri, belli bir sınıf karakterine denk düşer. Sorun bu açıdan programı ve onun stratejik başarısını dolaysız olarak ilgilendiriyor. Sorunun taşıdığı çok özel önemin bir boyutu bu..

Demokrasi sorunu ve işçi sınıfının siyasal eğitimi

Sorunun, kuşkusuz bundan da kaynaklanan, bir başka temel yanma geçiyorum. Lenin, "*Demokrasi mücadelesi okulunda okumamış bir işçi sınıfının burjuvaziyi devirmesi imkansızdır*" der. Bu temel düşünce çok derin bir anlam taşımaktadır. Bu düşüncedeki gerçeklik, burada tanımlanan olgu, olağanüstü bir önem taşımaktadır. "Demokrasi okulu" burada siyasal mücadele sürecinin ta kendisidir. Proletarya temel demokratik siyasal haklar uğruna mücadele içinde gücünü ve bilincini geliştirir. Bu mücadele içinde demokratik mevziler kazanır ve bu mevzileri daha ileri bir mücadelenin dayanağı olarak kullanır. Aynı

şekilde demokratik siyasal haklar uğruna mücadele, mücadelenin ortaya çıkaracağı kazanımlar, haklar ve kurumlar, proletaryanın siyasal eşitsizliğin gerisindeki gerçek sorunu, sınıfsal eşitsizliği, sınıfsal tahakkümü görmesini kolaylaştırır. Bu mücadelenin toplama içinde işçi sınıfı siyasal bir eğitimden geçer ve burjuvazinin sınıf iktidarını devirme kapasitesine ulaşır. Gerek siyasal güç ve gerekse siyasal bilinç olarak... "Demokrasi okulunda okuma"nın tüm anlamı budur.

Ama ne yapıyor bizim ülkemizin ufku demokratizmi aşmayan geleneksel devrimci akımları? Alıyorlar Lenin'in bu temel düşüncesini, bir geriliğin dayanağı haline getiriyorlar. Lenin'in sözlerinden; burjuva-demokrasisi kurulmadıkça, siyasal özgürlük kazanılıp kurumlaştırılmadıkça, işçi sınıfı burjuvaziye deviremez diye bir anlam çıkarılamaz. Böyle olsaydı eğer, teorik ve tarihsel olarak, menşevikler, yani Lenin'in işçi hareketi içindeki ideolojik karşıtları haklı olurdu. Bu doğru olsaydı, çağdaş dünya tarihinin en bilinçli işçi sınıfı örneğin İngiliz işçi sınıfı olurdu ve İngiliz burjuvazisini de çoktan devirmesi gerekirdi. Leninizmin bu çarpıtılmış menşevik ve kautskist yorumunun temelsizliğini gösterebilmek için bunu hatırlatmak bile kendi başına yeterli. Belki Rusya'nın kendine özgü toplumsal sorunlarının ve Rusya'nın toplumsal-siyasal yapısı temeli üzerinde devrim sorunlarının ele alındığı, örneğin *İki Taktik* gibi eserlerde bunu akla getirecek şeyler var. Ama Lenin'in özellikle emperyalist savaş dönemindeki teorik tahlillerinde bunu artık bulamazsınız. Savaş, yeni çağı bütün bir açıklığıyla ortaya çıkarınıştı; yani savaş, emperyalist çağın çelişkilerinin en ileri düzeyde açığa çıkması anlamına gelmekteydi. Birinci emperyalist savaşı kastediyorum. Lenin'in bu savaş ortamındaki yoğun teorik çabalarına, bu teorik çabalarının teorik sonuçlarına baktığımız zaman, gördüğümüz şey hiçbir yorum gerektirmeyecek denli açıktır.

Biz, diyor Lenin, bütün demokratik siyasal istemleri en

tam biçimiyle formüle eder, bunlar uğruna en kararlı bir mücadeleyi yürütürüz. İşçileri ve emekçileri bu mücadele içerisinde sistematik bir tarzda eğitmeye çalışırız. Ama bu istemlerin bir kısmı devrimden önce (yani proletarya burjuvaziyi devirmeden önce) elde edilebilir. Bir kısmı devrilme anında, yani devrim anında elde edilir. Bir kısmı da devrimden sonra elde edilebilir. Yani bunun nasıl olacağı, demokratik istemlerin ne kadarının ne zaman elde edilebileceği, her ülkedeki mücadelenin kendi tarihsel seyriyle bağlantılı bir sorundur. Ama hemen ardından en kritik noktayı ekliyor Lenin. Dediği şudur; öyle durumlar olabilir ki, proletarya demokratik siyasal istemler uğruna verdiği mücadelede hiçbir somut pratik sonuç elde edemeden, yani bu demokratik istemlerin hiçbirini somutta gerçekleştirilmeden de pekala burjuvaziyi devirebilir. Bunda akla aykırı hiçbir yan yoktur. Ama diyor, demokrasi mücadelesi içerisinde eğitilmemiş bir proletaryanın burjuvaziyi devirmesine de imkan yoktur. Yani demokratik siyasal istemler uğruna kararlı bir mücadele verildiği halde bu taleplerin hiçbiri elde edilmeyebilir. Ama bu talepler uğruna mücadele içinde siyasal eğitimden geçmiş ve güç biriktirmiş bir proletarya, buna rağmen de burjuvaziyi devirebilir. Bizzat Lenin'in kendisinden okuyalım (okuyacağım Ekim 1915 tarihli bir polemik makalesidir):

“Şimdiye dek başarılmış demokrasiye dayanarak ve bu demokrasinin kapitalizmde tam olamayacağını gözler önüne sererek, yığınların içinde bulunduğu yoksulluğun ortadan kaldırılmasının ve bütün demokratik reformların tam ve her yönüyle gerçekleştirilmesinin gerekli temeli olarak kapitalizmin devrilmesini ve burjuvazinin mülküne el konmasını istiyoruz. Bu reformların bir bölümü burjuvazinin devrilmesinden önce, bir bölümü burjuvazinin devrilmesi sırasında, bir bölümü de devrildikten sonra yapılacaktır. Toplumsal devrim tek bir çarpışmadan ibaret değildir, ama ekonomik ve demokratik reformun bütün sorunları üzerinde, ancak burjuvazinin mülk-

süzleştirilmesiyle tamamlanan bir dizi çarpışmayı kapsayan bir dönemdir. Demokratik isteklerimizin herbirini, bu sonal amaç için a'dan z'ye kadar tutarlı devrimci bir yolda formüle etmeliyiz. Bazı ülkelerde, tek bir temel demokratik reform bile yapılmadan önce, işçilerin burjuvaziye devirmelerinde akla aykırı hiçbir yan yoktur. Ne var ki, tarihsel bir sınıf olarak proletaryanın, en tutarlı ve kararlı devrimci bir demokrasi ruhuyla eğitilerek hazırlanmadıkça burjuvaziye yenebilmesi aklın alabileceği bir şey değildir.” (Devrimci Proletarya ve Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı, Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları içinde, Sol Yayınları, s.231)

Lenin'in bu makalesini, makaledeki bu yoruma özel bir dikkat çeken bir sunuşla birlikte daha Mart 1989'da yayınlamıştık. (O sıralar geleneksel halkçı hareketin temel programatik görüşlerine karşı sistematik bir ideolojik mücadele yürütüyorduk.) Üstelik bu tartışmayı ve polemliği kışkırtan bir sunuştu.* Fakat ilginçtir, bizim demokrasi sorununu küçümsemiştiğimiz, geri ve tali plana ittiğimiz üzerine bugüne kadar tekrarlanan bıktırıcı iddiaların sahipleri nedense Lenin'in bu yaklaşımını alıp irdelemek yoluna gitmediler bugüne kadar. Buna şaşırılmamak gerekir. Gidemezlerdi, zira bu onların demok-

* Sözü edilen sunuşu tam metin olarak okurlarımıza sunuyoruz:

“*Ekim*, sık sık marksist literatürden parçalar, makaleler yayınlıyor. Dikkatli okuyucu bunların amaçlı yayımlandığını, *Ekim*'in ele aldığı sorunlarla doğrudan ilintili olduğunu fark etmiştir. Buna devam edeceğiz.

“Lenin'den aşağıda yayınladığımız makale, Türkiye solunda bugünün en önemli teorik tartışma konularından biri olan demokrasi sorununa marksist yaklaşımın ne olması gerektiği sorusuna son derece net bir cevap niteliğindedir.

“Demokratik devrimciler'imiz, demokratik istemler için savaşımı kapitalizmin devrilmesi savaşımından koparmakla kalmıyor-

rasi sorununa ilişkin burjuva demokrat (gerçekte menşevik-kautskist) önyargılarının çökmesi olurdu. Onları Lenin'in savaş dönemi teorik çabaları değil, 1905 döneminin ürünü olan *İki Taktik*'in geriye dönük yorumları ilgilendiriyordu.

İşçi sınıfı burjuvaziyi niçin devirmek ister? Burjuvazinin siyasal ve ekonomik iktidar tekeli parçalayarak, ekonomiye ve toplum yönetimine el koymak için... Ama el koyduğu ekonomiyi ve iktidar dümenine geçtiği toplumu yönetebilmesi için tam da demokrasi mücadelesi denilen okulda "okumuş", bu mücadele içinde eğitilmiş olması gerekir. Bu mücadele içerisinde eğitilmemiş, donatılmamış, bu mücadele içerisinde kendi demokratik geleneklerini, değerlerini, kurumlarını yaratamamış, bu mücadele içinde kendi gücünün bilincine varmamış ve güç biriktirmemiş bir işçi sınıfı, burjuvaziyi devirmek gibi ileri bir tarihsel davranışı zaten gösteremez. Kazara gösterse bile, devraldığı iktidar dümeninde kalmayı başaramaz, ya da çok büyük sorunlar ve sıkıntılarla yüzyüze kalır.

Dikkat edin, kolay devrimler, büyük sıkıntılarla ve sorunlarla karşı karşıya kalabilmiştir. Doğu Avrupa'nın bir kısım ülkesinde gerçekleşen halk demokrasileri bunun örnekleridir. Elbette tümü buna örnek değildir. Ama bir kısmının yaşadığı derin sıkıntıların gerisinde aynı zamanda bu vardır. Çünkü ora-

lar, demokratik istemler gerçekleşmeden, sosyalist devrimin gündeme getirilemeyeceğini ileri sürüyorlar. Ama Lenin aynı kanıda değildir. '*... bütün demokratik reformların tam ve her yönüyle gerçekleştirilmesinin gerekli temeli olarak kapitalizmin devrilmesini ve burjuvazinin mülküne el konmasını istiyoruz*' diyen Lenin, '*Bazı ülkelerde, tek bir temel demokratik reform bile yapılmadan önce, işçilerin burjuvaziyi devirmelerinde akla aykırı hiçbir yan yoktur*' diye devam ediyor ve önemli olanın '*proletaryayı devrimci bir demokrasi ruhu ile eğitmek*' olduğuna işaret ediyor." (Ekim, sayı:18, Mart 1989)

da yığınlar kendi öz mücadeleleriyle, bu mücadele içerisinde kazandıkları eğitimle, yarattıkları değerler, ilişkiler ve kurumlarla burjuvaziyi, egemen sınıfı devirme kapasitesine ulaşmış değillerdi. Başka bazı kolaylıklar sayesinde iktidarı almışlardı. Ama ellerine geçen iktidarı bir egemen sınıf olarak kullanabilecek donanımdan, tam da o ön mücadeleden geçememeleri ölçüsünde yoksundular. Demokrasi mücadelesi işte, hem proletaryanın burjuvaziyi devirmesinde bir kolaylıktır; ama hem de, burjuvazinin devrilmesinin ardından yeni düzeni kurmak için bir ön kapasitedir.

Demokrasi, burjuvazi devrildikten sonra farklı bir muhteva kazanacaktır. Söz konusu olan artık sosyalist demokrasi olacaktır. Ama işte tam da siyasal demokrasi mücadelesi okulundan geçmemiş bir proletarya, sosyalist demokrasiyi de gerçekleştiremeyecektir. Kaldı ki, daha da önemlisi, bu durumdaki bir proletarya burjuvaziyi devirmeyi zaten başaramayacaktır. Elbetteki dış etkenlerin sonucu olarak iktidarı eline geçirebilir, burada özel tarihsel durumları saklı tutuyorum. Normal koşullarda, bir toplumun kendi iç dinamikleri üzerinden bakıldığında, demokrasi mücadelesi okulundan geçmemiş bir proletarya burjuvaziyi devirmek kapasitesi gösteremez. Proletarya ve emekçiler tabii. Burada iktidar alternatifi bir devrimci sınıf olduğu için, özellikle işçi sınıfının üzerinde duruyorum. Yoksa siyasal eğitim üzerine söylediğim şeyler, farklı yönleri saklı tutulmak kaydıyla, emekçi sınıflar için de geçerlidir.

Bu konuları konuşmamın ileriki bölümlerinde daha da açacağımı sanıyorum. Aslında burada bu meselelere biraz da zamansız olarak girmiş oldum. Ne var ki konunun önemini vurgulamak için bu bir yerde gerekliydi. Bu önemi, buradan hareketle güncelleştirmek, demokrasi sorununun güncel siyasal mücadele açısından taşıdığı özel öneme geçmek istiyorum.

Söyleyeceklerim şimdi! çok kısa ve biraz kestirme olacak. Ne yapmaya çalışıyoruz biz bugünün Türkiye'sinde? İşçi sınıfı

ve emekçileri siyasal mücadele içerisinde eğitmek ve devrime hazırlamak istiyoruz. İşte bu eğitimde demokrasi mücadelesinin çok büyük bir önemi var. Yani bütün demokratik siyasal hak ve özgürlükler uğruna yürütülecek mücadelenin çok ayrı bir önemi var. Eğer biz bu sorunlara, bu sorunlar uğruna mücadeleye gerekli önemi vermezsek; bir, düzenin bütün bu çelişkilerini değerlendirememiş, dolayısıyla kitlelerin bütün hassasiyet alanlarını kullanamamış oluruz. İki, bu sorunlar temeli üzerinde yığınları eğitememiş oluruz. Üç, bu mücadele içerisinde yaratılmış çeşitli mevzileri ve kurumları devrim mücadelesinin yeni safhaları için bir imkana dönüştürememiş oluruz. Dolayısıyla, bu yönleriyle bakıldığında, sorunun günlük çalışma ve mücadele açısından son derece büyük bir önemi olduğu da açıkça görülür.

Demokrasinin tarihsel diyalektiği ve sosyalist demokrasi

Nihayet sorunun bir de geleceğin toplumuna ilişkin önemi var. Sosyalist demokrasi tartışması bu. Az önce söylediğimde vardı. Marksistler bunu önden de öngörmüşlerdi. Yani Lenin'in teorisinde bu çok açıktır, genel olarak Marksizmde açıktır. Ne diyor Lenin? Proletarya burjuvaziye karşı başarılı bir demokrasi mücadelesi yürütmedikçe iktidarı alamaz; iktidarı aldıktan sonra ise, en tam bir demokrasiyi gerçekleştirmeden sosyalizmi kuramaz. Yani bu bir tarihsel diyalektiktir. Burada bir tarihsel-toplumsal formasyondan ötekine geçilirken, bir demokrasiden de bir başka demokrasiye bir geçiş yaşanır. Lenin'in demokrasi sorununa ilişkin en önemli pasajlarından biri bu tarihsel diyalektiği ortaya koyar. Okuyorum: "*Demokrasi olmaksızın sosyalizm olanaksızdır. Çünkü: 1) proletarya demokrasi savaşımı içinde, sosyalist devrime hazırlanmadıkça o devrimi yapamaz; 2) utkun sosyalizm, tam demokrasiyi uygulamaksızın, zaferini*

pekiştiremez ve insanlığa, devletin çözümlü dağılmasını getirmez.” (Marksizmin Bir Karikatürü..., Sol Yayınları, s.92)

Siyasal demokrasi mücadelesi proletaryaya burjuvaziyi devirme imkanını verir. Ama burjuvazi devrildikten sonra kurulan demokrasi asıl anlamını sosyal içeriğinde bulur. Siyasal demokrasinin tarihsel bir dönüşüm sayesinde sosyal içerik kazanması, sosyalist demokrasiye ulaştırır bizi. Bu açıdan ele alındığında, demokrasinin bir tarihsel sürekliliği de var. Ama bu, diyalektik bir sürekliliktir. Yani birinden diğerine evrimsel ve doğrusal nitelikte bir geçiş değildir sözkonusu olan. Siyasal demokrasi mücadelesi burjuvaziyi devirme noktasına vardığı andan itibaren sosyalist demokrasi sorununa dönüşür. Ne anlamda? Siyasal demokrasi en tam biçimiyle gerçekleşse bile, işçi sınıfı ve emekçilere yalnızca yasa önünde eşitlik ya da daha genel kapsamıyla siyasal eşitlik verir. Ama iktisadi ve sosyal eşitliğin olmadığı bir durumda, ekonomik tekelin burjuvazinin elinde olduğu bir noktada, üretim araçlarının mülkiyetinin, zenginliğin burjuvazinin elinde olduğu bir durumda, siyasal eşitlik kapitalist toplumun maddi temelini oluşturan ekonomik ve sosyal eşitsizlikle çelişir. Bağdaşmaz, bağdaşmadığı ölçüde ise ekonomik temel belirleyici etkisini gösterir ve sonuçta siyasal eşitlik de çarpık, güdük ve iğreti bir hal alır. İşte tarihin diyalektiği o noktada kendisini gösterir. Siyasal eşitliği sosyal eşitliğe dönüştürmeyi gündeme getirir. Ya da daha doğru ve tam bir ifadeyle, siyasal eşitliği iktisadi ve sosyal bir temel kazandırarak onu tarihte ilk kez olarak bir gerçek haline getirir. Burjuva aydınlanma döneminin ve klasik burjuva devriminin temel şiarları olan, “eşitlik, özgürlük ve kardeşlik” şiarları da işte tarihte ilk kez olarak sosyalist demokrasi sayesinde gerçekleşme sürecine girer.

Sosyalizm deneyimlerine biraz daha soğukkanlı bakıldığı zaman görülmesi gereken bir nokta var. Bunu bugünün avantajıyla tarihsel deneyime bakıldığında altı çizilmesi gereken bir

nokta olarak da görebiliriz. Eski düzen devrilmiştir, mülk sahibi sınıfların ekonomik tekeli parçalanmıştır, zenginlik kollektif mülk haline getirilmiştir. Dolayısıyla sosyal eşitliğin ekonomik zemini hazırlanmıştır. Ama bu siyasal özgürlüğe sosyal bir içerik kazanmak olayı olmamıştır da, siyasal özgürlüklerin güdükleştirilmesi pahasına olmuştur. Bu bir anormallik. Elbette bu, şu veya bu kötü bireyin yarattığı bir anormallik değildir. Bu türden iddialar tarihsel materyalizm açısından bilim dışı saçmalıklardır. Biz bunun tarihsel nedenlerini çeşitli açılardan tahlil ettik. Rusya gibi geri bir ülkede devrimin gündeme gelmiş olması, sosyalizmi bu kadar geri bir iktisadi ve kültürel temel üzerinde kurmak zorunluluğunun yarattığı açmazlar, çelişkiler, sorunlar ve tuzaklar sözkonusudur burada. Bunları ayrıntılarıyla tahlil ettik, burada yeniden girmiyorum. Sorunu şimdi daha genel planda koyuyorum. Ama sonuçta baktığımızda sözkonusu olan şudur; sosyal eşitliğin iktisadi zemini sağlanmış, fakat bunun siyasal boyutu güdük ve çarpık kalmıştır. Yani sosyal ve iktisadi özgürlük sağlanmıştır, ama siyasal özgürlük sorunu, bu yeni tarihsel-toplumsal temel üzerinde gerekli anlamını ve uygulamasını bulamamıştır. Bunu soyut, burjuva anlamda siyasi özgürlük için söylemiyorum elbette. Burjuvazi devrildikten, kapitalist mülkiyet ve sömürü ilişkilerinin dışına çıkıldıktan sonra bu tür bir özgürlüğün tarihsel temeli ve anlamı kaybolur. Artık yeni bir tarihsel temel vardır ve bu temel üzerinde demokrasinin siyasal anlamı ve içeriği kökten değişir. Dolayısıyla ben sosyal özgürlüğe yedirilmesi ya da bu temel üzerinde gelişip serpilmesi gereken daha ileri bir siyasal özgürleşmeyi kastediyorum. Yığınların inisiyatifinde büyük bir artıştan, toplum yaşamına ve yönetim işlerine katılmada geniş bir inisiyatiften söz ediyorum. Eski toplumun yığınlar üzerinde yarattığı ve yüzlerce, binlerce yıldır yönetilmiş olmaktan gelen bütün o eski mirasının tasfiye edilmesi ve o yönetici sınıf kimliğinin sınıfın en geri katmanlarına, emekçilerin en geri katmanlarına kadar yay-

gmlaştırılması türünden sorunları kastediyorum.

Teorik bakışı bir an için bir yana bırakalım, emekçilerin somut deneyimine bakalım. Doğu Avrupa ülkelerinde siyasal özgürlük yoktur propagandasına kanan ya da kendilerine göre haklı nedenlerle buna inanan emekçiler, bu rejimlerin yıkılmasına seyirci kaldılar ya da hatta yer yer buna bizzat katıldılar. Ama bugün bu ülke emekçileri ne görüyorlar? Doğu Almanya örneğini alalım. Gördüğümüz nedir? Eski Doğu Almanya işçi sınıfı ve emekçilerinin bizzat kendi deneyimlerinin onlara gösterdiği nedir? Batı Almanya'nın burjuva demokrasisinin, tekellerin egemenliğine dayalı bu sözde demokrasinin emekçiler için somut anlamı nedir? Konut sorunu büyüyor, işsizlik sorunu büyüyor, yoksulluk büyüyor. Sağlık, eğitim vb. sorunlar büyüyor. Sosyal haklar ve kurumlar dürmadan tırpanlanıyor. Suç oranı görülmemiş boyutlara varıyor. İnsan ilişkilerinde büyük bir tahribatın doğduğunu, kapitalist bencilliğin ve bireyciliğin sosyal yaşamı tahrip ettiğini yapılan anketlerde bizzat bu emekçiler kendileri söylüyorlar. Emekçiler o zaman eski rejim dönemindeki sosyal kazanımların değerini hatırlamaya başlıyorlar. Demek ki o sosyal ve iktisadi kazanımlar toplumun siyasal özgürleşmesiyle organik bir bütünlük içerisine girebilseydi, bu mümkün olabilseydi, toplumların gerçekliğinde eğer bu başarılabilseydi, sosyalizm kapitalizmi gerçek anlamda ve her alanda tarihsel olarak aşmış olurdu. Ve bu sonuç kapitalizmi bekleyen tarihsel akıbeti, onun kaçınılmaz yıkılışını hızlandırırdı.

Aına sosyalizmin gündeme geldiği ülkeler öylesine geri ülkelerdi ki, tam da sosyalist inşa için uygun iktisadi ve kültürel zemini yaratmak çabası, beraberinde, proletarya diktatörlüğü uygulamasının, giderek de kavramının zamanla çarpık bir içerik kazanmasını getirdi. Yığınların inisiyatifinin, dolayısıyla gerçekte yığınların siyasal özgürleşmesinin dumura uğraması sonuçlarını yarattı. Yozlaşmış bürokratik rejimler tanımı zaten bu sonucun bir başka türlü ifadelendirilmesinden başka nedir ki? Kapitalizm

sonuçta bunu çok iyi değerlendirdi. Savaş sonrası toparlanma vb. türden başka bazı avantajları da vardı. Bu avantajlarını da kullanarak sosyalist rejimlere çok yönlü bir kuşatma uyguladı. İşte biriken zaaf ve zayıflıklarla bu çok yönlü dış baskı birleşince, '89'da yaşanan çöküntülerle artık açık kapitalist biçimler olarak noktalanın süreçler oluştu.

Sorunun sosyalist demokrasi açısından taşıdığı önem hakkında şimdiden söylenebilecekler de bunlar. Şimdi konunun bu çok yönlü öneminden demokrasi sorununun kapsamına geçmek istiyorum.

Demokrasi sorununun kapsamı

Sorunun önemi kabaca bu unsurlardan oluşuyor. Peki sorunun kapsamı nedir? Demokrasi sorunu kapsam yönünden nedir? Bu soru öncelikle daha önce ifade ettiğim temel bir nokta yinelenerek yanıtlanmalıdır. Demokrasi soyut bir sorun değildir. Yani kendi içinde soyut bir demokrasi sorunu yoktur. Demokrasi, belli tarihsel koşullarda hep belli bir somut anlam ve içerik kazanır. 18. yüzyıl Fransa'sında demokrasi sorununun anlamı ve kapsamı başkaydı, bugünün Türkiye'sinde aynı sorunun anlamı ve kapsamı başkadır. Yüzyılın başındaki çarlık Rusya'sında ise sorunun anlamı ve kapsamı daha başkaydı. Toplum hangi tarihsel gelişme aşamasındaysa, nesnel olarak toplum hangi tarihsel görevleri çözmek sorunuyla yüzyüzeysse, demokrasi sorunu da bunun içinde kendi gerçek ve somut anlamını ve kapsamını bulur. Diyelim ki çarlığın egemen siyasal yönetim biçimi olduğu, soyluluğun egemen sınıf olduğu bir toplumda, 1900'lü yılların başındaki Rusya'da, demokrasi sorununun kapsamı ve anlamı başkadır. Bugün, burjuvazinin egemen sınıf, kapitalizmin egemen üretim sistemi ve toplum düzeni olduğu bir Türkiye'de, demokrasi sorununun anlamını ve kapsamını daha başkadır.

Öte yandan, sorunun kapsamı belli bakımlardan benzer gibi görüldüğü halde, çözümü buna rağmen başka olabilir ya da önemli farklılıklar taşıyabilir. Egemen sınıf bir parça burjuva-laşmış da olsa esasta feodal soyluluksa, egemen siyasal biçim bu soyluluğun siyasal yönetim biçimiye, toplumun dörtte üçü, hatta beşte dördü kırsal bir yaşamın içindeyse, yani serflik ilişkileri yaygın bir ekonomik ilişki biçimiye, bu toplumda demokrasi sorununun kapsamı ve dolayısıyla çözümü başkadır. Ve bakıyoruz, devrim öncesi Rusya'da, ekonomik ilişkiler alanında güçlü ortaçağ kalıntıları var. Dönüp siyasal üstyapısına bakıyoruz; modernleşmiş biçimler almış olsa bile temelde bir ortaçağ yönetim biçimi olan çarlık rejimidir sözkonusu olan. Çarlık rejimi siyasal açıdan özünde feodal karakterde bir monarşidir. Böyle bir topluında demokrasi sorununun çözümü elbetteki başkadır. Bu toplumda ezilen ulus sorunu var, bu toplumda toprak sorunu var, bu topluında siyasal özgürlük sorunu var. Yüzeysel bir gözle bakıldığında, benzer sorunlar farklı ölçülerde de olsa bugünün Türkiye'sinde de var. Bizde de feodal kalıntılar var, dinin önemli bir etkisi var, ezilen bir ulusumuz var. Ve en önemlisi, toplumumuzda siyasal özgürlük yok ve hiçbir zaman da olmadı. Yani temel burjuva demokratik sorunlar, toplumumuzda şu veya bu ölçüde çözülmemiş olarak duruyor.

Ama nasıl bir toplum bu? Hangi temel sınıf ilişkileri egemen? Toplumsal yapıya hangi sınıf damgasını vuruyor? Burjuva demokratik gelişme kapsamına giren bir dizi sorun duruyor da, bunların çözümlenmesinin önünde bugün artık hangi sınıfın siyasal ve toplumsal egemenliği bir engel olarak duruyor? Rusya'da egemen yönetim biçimi çarlıktı. Feodal soyluluğun bu siyasal egemenlik biçimi ve kırsal yaşamındaki yaygın feodal ilişkiler, siyasal demokrasi kapsamına giren tüm sorunların çözümü önündeki temel engel durumundaydı. Türkiye'de siyasal özgürlük yok, tersine faşist bir siyasal rejim var. Ezilen ulus sorunu, Kürt sorunu var. Türkiye'nin toplum yaşamından

feodalizmin iktisadi, sosyal, kültürel, ideolojik kalıntıları değişen ölçülerde bugün de yaşamayı sürdürüyor. Bunların tümü de bir gerçek. Ama toplum gerçeğimiz bundan mı ibaret? Dahası, tüm bu gerçeklerin de üzerinde hala yaşama imkanı bulunduğu asıl zemin, belirleyici olan temel gerçek hangisi? Türkiye toplumuna bugün hangi temel iktisadi ve sosyal ilişkiler, hangi temel sınıf ilişkileri egemen? Ortaçağ'ın geçmişten bugüne kalan tüm etkileri ve kalıntıları, bugün hangi sınıfın egemenliği temelinde yeni bir biçim kazanarak hala yaşama imkanı bulabiliyor? Daha basitleştirerek soralım. Bugün siyasal gericiliğin temel dayanağı hangi sınıftır? Siyasal özgürlüğü kazanmanın önünde hangi sınıfın siyasal ve toplumsal egemenliği bir engel olarak duruyor? Emperyalist egemenliğin iç toplumsal dayanağı nedir? Hangi iktisadi ilişkiler ve hangi sınıfın egemenliğine dayanıyor emperyalist hükümlerlik? Kürdistan'daki sömürgeci egemenliğin, Kürtlere karşı yürütülen kirli yok etme savaşının gerisinde hangi toplumsal sınıf var? Daha da uzatılabilir bu sorular. Ama bu sorulardan çıkarılabilecek kısa, özlü ve herkesin anlayabileceği sonuç şudur. Demokrasi kapsamına giren siyasal sorunların varlığına işaret etmek, bu sorunların konuluşu ve çözümünde bizi bir santim bile ileri götüremez. Asıl sorun, bu sorunların hangi tarihsel gelişme aşamasındaki bir toplumda, hangi egemen ekonomik ve sosyal düzen tabanı üzerinde, hangi sınıfın toplumsal-siyasal egemenliği altında kendini gösterdiği, ya da hala varlığını sürdürdüğüdür. Demokratik siyasal sorunları salt kapitalizm öncesi, ya da yeterince kapitalistleşmemiş toplumlara özgü sayanların bunu bir türlü anlayamamalarına ve sorunun bu kritik alanından kaçmalarına ileride yeniden değineceğiz.

Türkiye'nin bugünkü nesnel gerçekliklerine bakıldığı zaman, burjuva demokratik karakterdeki bütün sorunların çözümünün önündeki temel toplumsal-siyasal engel, sermayenin sınıf egemenliğidir. Ve eğer önündeki engel bu ise, siyasal ge-

riciliğın asıl kaynağı burjuvazi ise, böyle bir toplumda demokrasi sorununun devrimci çözümünü daha farklı bir içerik kazanır. Çünkü burada aslında bir önceki tarihsel döneme ait bir sorun, gelip bir sonraki tarihsel döneme ait bir sorunla yanyana düşmüştür. Bu kendine özgü tarihsel durumun ikili yönünü organik bir bütünlük içinde ele almayı başarmak durumundayız. Türkiye devriminin kendine özgü karakteri ve kapsamı bu doğru ele alışla ortaya çıkar.

Bir taraftan, egemen sınıf burjuvazidir; dolayısıyla gerçek bir devrim, ancak bu burjuva sınıf egemenliğinin ortadan kaldırılması ölçüsünde mümkün olabilir. Burjuvazi devrilmedikçe siyasal sınıf iktidarının el değiştirmesi sözkonusu olmaz; dolayısıyla gerçek bir devrim sözkonusu olmaz. Öte yandan ise, geçmişten kalan bir dizi burjuva demokratik nitelikte sorun yaşadığımız toplumda hala çözülmemiş olarak duruyor. Bu sorunların çözümünü kapsamayan devrimci bir programın, bu sorunların yarattığı çelişki zenginliğini değerlendiremeyen bir devrimci stratejinin herhangi bir başarı şansı olamaz. Problem nasıl mı çözülür? Toplumsal düzenin belirleyici toplumsal-siyasal ilişkilerini gözeten bir ele alışla. Temel sınıf ilişkisi burjuvazi ile proletarya ilişkisidir, temel sınıfsal çelişki emek ile sermaye arasındadır diyoruz. (Yalnızca biz demiyoruz, bir-iki istisnayla bugünün Türkiye'sinde neredeyse tüm devrimci akımlar artık bunu böyle söylüyorlar.) Ve dolayısıyla doğru çözümün kritik noktası budur. Her toplumda gerçek bir devrim, topluma egemen temel çelişkinin çözümüdür. İktidarın bu anlamda el değiştirmesidir. Zira her devrimin temel sorunu iktidar sorunudur, egemen sınıf iktidarının devrilmesi sorunudur. Dolayısıyla, bizim toplumumuzda demokrasi sorunlarını çözenin, daha doğrusu bu sorunları köklü ve kalıcı bir biçimde çözenin biricik gerçek yolu, egemen sınıf olan sermayeyi devirmekten geçer.

Elbette bu, bu sınıf devrilmeden bu sorunlardan herbirinin şu veya bu ölçüde bir çözüm bulamayacağı anlamına gel-

mez. Bulur, kısmi ve iğreti de olsa bulabilir. Kürt sorunu bir “siyasal çözüm”e kavuşur, bir ara çözüm ya da kısmi bir çözüm bulabilir. Ama burada toplumsal sınıf ilişkilerinde temel bir değişim meydana gelmez. Zaten sorunun bir başka kritik yanı da, teorik olarak kavranması gereken yanı da budur. Teorik olarak baktığımızda, siyasal demokrasinin tüm sorunları, burjuva toplumun sınırları içerisinde şu veya bu ölçüde çözülebilir. Teorik olarak, siyasal demokrasinin tüm sorunları, kapitalizmin sınırları içerisinde bir çözüme kavuşabilir. Bu mümkündür, bu olmayacak bir şey değildir. Ulusal sorun da belli bir çözüm bulabilir. Laiklik ya da din sorunu da kendine göre bir çözüm bulabilir. İktisadi alanda ise zaten bunun bir engeli yok. Kapitalizmin gelişmesi feodal kalıntıları sürekli süpürüp bir tarafa atıyor. Siyasal demokrasi şu ya da bu ölçüde kazanılabilir. Nitekim yakın geçmişte bir takım ülkelerde kısmen de olsa kazanıldı. İspanya’da, Portekiz’de, Yunanistan’da, başka bazı ülkelerde... Ama bu sınırlar içindeki çözümler bizim sorunumuz olamaz. Biz her zaman devrime dayalı çözümler için çalışırız. Oysa saydığımız örneklerde bir devrim sözkonusu değil. Ya da Portekiz örneğinde olduğu gibi, kurulu düzenin sosyal ve iktisadi sınırları içinde gerçekleşen bir rejim değişikliği anlamında bir devrim sözkonusu.

Demokrasi sorunu denilince sorunun bir başka kritik yanı da işte budur. Yani aynı sorunu sen devrimci ve köklü bir çözümle bir sonuca bağlamayı hedefleyebilirsin. Başkası aynı konuda kurulu toplumsal düzeni aşmayan, onun siyasal ve anayasal yapısında bir değişim çerçevesine oturan bir çözüm hedefler. Demokrasi sorununun çözümüne sen liberal bir gözle de yaklaşabilirsin, devrimci bir gözle de... Örneğin Kürt sorununda devrime dayalı köklü ve kalıcı bir çözüm de hedefleyebilirsin; bazı tavizler, bazı kazanımlar temeli üzerinde bugün “siyasal çözüm” olarak tanımlanan türden geçici ve iğreti bir çözüm de...

Ama eğer sorunu işçi sınıfının bakışaçasından ele alacaksak, eğer sorunu devrimci açıdan koyacaksak, eğer toplumdaki şu ya da bu sorunun çözümünü temel soruna, iktidar sorununa bağlayacaksak, dolayısıyla her türlü sorunu devrim perspektifi içerisinde değerlendireceksek, o zaman bugünün Türkiye'sinde tüm demokratik siyasal sorunların gerçek, kalıcı ve köklü çözümü'nün ancak egemen sınıf iktidarının devrilmesinden geçtiğini de biz bir an bile unutmayacağız. Demokrasi sorununu marksist bakışaçasından ele alarak bu biricik gerçek devrimci perspektifin içine oturtacağız.

Bugün sınıf iktidarına bakıyoruz, bu sınıf iktidarının net bir burjuva karakteri var. Bugünün Türkiye'sinde kapitalist tekellerin mutlak sınıf egemenliği var. Bu iki kere iki dört. Elbette arkalarında emperyalizm var. Ama deyim uygansa emperyalizmin önünde de bizzat bu kapitalist tekeller var. Yani emperyalist egemenliğin yerli dayanağı tekelci burjuvazidir. Dün mesela feodallere dayanıyordu, ya da bugün bile hala bazı ülkelerde feodallere dayanıyor. İşte Afganistan'da nelere dayandığı ortada. Ama bugünün Türkiye'sinde sermayeye, kapitalist sınıfa dayanıyor. Yani emperyalizmin Türkiye üzerindeki köleci egemenliği, tekelci burjuvazinin ülkedeki toplumsal-siyasal egemenliğine dayanıyor. Yüzyılın başında buna dayanmıyordu. Yüzyılın ilk yarısında da henüz tam buna dayanmıyordu. Güçlü bir toprak ağaları sınıfı da vardı. Ama bu sınıf zaman içinde burjuvalaştı, bu karakteri baskın hale geldi. Emperyalizm bugün artık toplum yaşamına egemen hale gelmiş kapitalist ilişkilere dayanıyor. Bu kapitalist ilişkiler üzerinde yükselen kapitalist bir sınıfa dayanıyor. Dolayısıyla eğer mesele böyleyse, eğer toplumumuzun gerçekliği bu ise, demokrasi mücadelesinin çözümü de bu gerçeklik temeli üzerinde anlamını bulur, ya da sorun buna uygun bir anlam kazanır.

Sorunun ele alınışında temel ayrım çizgileri

Demokrasi sorunu ve mücadelesi salt geri toplumlara mı özgüdür?

Lenin'in Ekim Devrimi'nin 4. yıldönümünde yaptığı bir konuşma var, yıllar önce *Ekim*'de ve daha sonra *Ekimler*'de yayınladı. Bu konuşma demokrasiye ilişkin sorunların teorik kavranışı yönünden büyük bir önem taşımaktadır. Zira Lenin'in Ekim Devrimi'nden sonra sorunu ortaya koyuşunu göstermektedir. Lenin'in sorunu *İki Taktik*'te ele alışı ile emperyalist çağın ilişki ve çelişkilerinin bütün yönleri ve derinliği ile açığa çıktığı bir evrede, emperyalist savaş döneminde ele alışı arasında düşünsel gelişme açısından bazı önemli farklılıklar bulunduğunu daha önce de söylemişim. Şimdi ise sorunun tüm yönleriyle Ekim Devrimi'nin ardından yerli yerine oturtulduğunu eklemek istiyorum. Zira ortada artık bir de devrim deneyimi

vardı. Önden devrimin teorisi yapılmıştır, ama devrim bir tarihsel olay olarak yaşanmıştır, bu ortaya teorik önemde tarihsel sonuçlar çıkarmıştır ve Lenin dönüp bu sonuçların ışığında baktığında, sorunu yerli yerine oturtan önemli vurgular yapmıştır. Dikkate değer olan bir nokta, Lenin'in bunu tam da İkinci Enternasyonal teorisyenlerine yanıt verirken yapmış olmasıdır. Bu, sorunun marksist devrimci ele alınışı ile kautskist reformcu ele alınışı arasındaki ayırım çizgilerinin ortaya konulması anlamına gelmektedir.

Devrim temel noktalar üzerinden bizi doğruladı, bizim Marksizmi doğru kavradığımızı gösterdi, diyor Lenin ve devam ediyor: Burjuva demokratik devrimin sorunları, proleter devrim bakış açısıyla, birer siyasal reform sorunlarıdır; biz bu siyasal reformlar uğruna mücadeleyi hiçbir zaman ihmal etmedik; bunları küçümseme yoluna gitmedik; ama bu mücadeleyi proleter devrim mücadelesine tabi kıldık ve tarihsel olarak bütün bu yaşadıklarımız sonuçta bizi doğruladı vb. (Burada söylenenlerin anlaşılmasını kolaylaştırmak için Lenin'in konuşmasının başlangıç bölümlerini ekte yeniden yayınlıyoruz.-Red.)

Ama bu konuşmada dikkate değer bir başka gerçeğe değinir ki, ben asıl oraya gelmek istiyorum.

Din sorunu, kadın-erkek eşitsizliği sorunu, ulusal eşitsizlikler sorunu, diyor Lenin, aslında ortaçağın kalıntısı olan, normalde tarihsel olarak burjuva devrimlerinin çözmesi gereken bu sorunları, bugün kapitalist dünyanın en gelişmiş ülkelerinden **tek bir tanesi bile** tam anlamıyla çözmüş değildir. Hepsinde dinsel gericilik bir biçimde vardır, dahası yeni biçimler içerisinde güç kazanabilmektedir. Kadının ezilmişliği, kadının hak yoksunluğu, o kadın ezilmişliği ve köleliği dediğimiz şey, en gelişmiş burjuva toplumlarında bile yeniden ve yeniden üretilir. Lenin'in söyledikleri ulusların ezilmişliği ya da ulusal baskı denilen olgu için çok daha fazla geçerlidir. Zira emperyalizm ulusal köleliğe yeni bir temel kazandırdı. Ulusal

baskının kaynağı emperyalist çağda artık bizzat emperyalizmin kendisidir. Dolayısıyla bütün bu demokratik-siyasal sorunlar en gelişmiş kapitalist ülkelerde bile ortadan kalkmıyor. (Lenin'in sözleriyle: *"Bugün dünyanın en ileri ülkeleri arasında dahi, bu sorunları burjuva demokratik doğrultuda tamamen çözmüş olan tek bir ülke dahi yoktur."* -Red.) Kapitalizm bunları yeni temeller üzerinde yeniden yeniden üretiyor. Bu aynı gerçek, tüm bu sorunları genel planda kapsayan, onların genel bir ifadesi olan siyasal özgürlük için de geçerlidir.

Ve buradan şuraya geliyoruz. Demokrasi sorunu ve dolayısıyla mücadelesi, hiç de sanıldığı gibi yalnızca geri kalmış ya da az gelişmiş toplumlara özgü bir sorun değildir. Bu toplumlarda daha kapsamlı, daha derinlikli bir içeriği olabilir. Ama siyasal demokrasi sorunu bütün gelişmiş kapitalist ülkelerin de sorunudur. Zira kapitalizm, özellikle onun tekelci aşaması, tüm bu sorunları kendine özgü bir biçimde yeniden üretir. Barış için mücadele bir demokrasi sorunudur. Siyasal özgürlükleri koruma mücadelesi bir demokrasi sorunudur. Polis rejimine karşı mücadele bir demokrasi sorunudur. Militarizme karşı mücadele bir demokrasi sorunudur. Irkçılığa karşı mücadele bir demokrasi sorunudur. Kadın-erkek eşitsizliğinin sürmesine ve kadının metalaştırılmasına karşı mücadele bir demokrasi sorunudur. Dinsel gericiliğin yeni temeller üzerinde üretilmesine, devlet ve toplum yaşamında kullanılmasına karşı mücadele bir demokrasi sorunudur.

Ve bunların tümü de siyasal demokrasi sorunlarıdır. Yani bunlar normalde burjuva anlamda demokratik ölçü ve değerlerle bağdaşmayan sorunlardır. Burjuvazinin devrimci çağında bütün bu sorunlara ilişkin olarak burjuva ideologları (18. yüzyılın Diderot, Rousseau, Voltaire gibi aydınlanma filozofları) bu konularda burjuvazi adına aslında çok ileri değerler formüle ettiler. Burjuva devrimlerinin fırtınalı evrelerinde, örneğin büyük Fransız Devrimi'nin Jakoben evresinde, bu değerler bir

süre Şu veya bu ölçüde pratik bir anlam da kazandı. Ama bir bütün olarak tarih, bu filozoflar tarafından önden öngörülen türden bir demokrasinin burjuvazi tarafından yaratılamayacağını gösterdi. Çünkü burjuvazi özel mülkiyet tekeline dayanan egemen bir sömürücü sınıf. Bu tekeli korumak kaygısı ve tarih sahnesine geleceği temsil eden bir sınıf olarak çıkan proletaryadan duyduğu korku, burjuvaziyi çok geçmeden siyasal gericiliğe itti. Onu çağımızın tüm gericiliğinin esas kaynağı ve dayanağı haline getirdi. Tarih burjuvazinin daha burjuva demokratik devrimin kendi iç safhalarında bile nasıl gericileŐtiđini bize sayısız örnekler üzerinden gösterir.

Dolayısıyla gelişmiş kapitalist ülkelerde burjuva devrimlerinin yapılmış olması, siyasal demokrasi mücadelesinin ve emekçilerin bu mücadele içinde eğitilmesinin önemini hiçbir biçimde ortadan kaldırmıyor. Kapitalizm tekelci aşamasına, emperyalizm aşamasına geçtiğinde, bu sorunları ortadan kaldırmak bir yana, onları yeni bir temel üzerinde yeniden üretiyor. Zira artık bir kural olarak burjuvazinin eğilimi siyasal gericiliktir. Ve o bu eğilimi topluma egemen kılmaya ve toplum yaşamında kurumlaştırmaya çalışır. Yani siyasal demokrasiyi, siyasal özgürlüğu yok ederek gericiliği yerleştirmeye çalışır. Değerler planında, ideoloji planında ve giderek kurumlar planında... Nitekim faşizm dediğimiz Şey bunun uç bir örneğidir. Bu siyasal gericiliğin koyulaşması ve kurumlaşmasıdır. Ama faşizm bir devlet biçimi haline gelmeden de, siyasal gericilik biçiminde, devlet ve toplum yaşamına yedirilir. Bugünün Avrupa'sına ve Amerika'sına bakın, kastedilen Şeyi anlayın. Eğer burjuvazi emperyalizm çağında siyasal özgürlüklere bir parça katlanmak zorunda kalıyorsa (zaten tanımın kendi içinde var, gerçekten "katlanmak" zorunda kalıyor), emekçiler bu hakları kendi mücadeleleriyle kazandıkları ve onlara bağlandıkları içindir.

Tam bu noktada, kavranması önem taşıyan bir başka soruna işaret etmek istiyorum. Gerçekte burjuvazi tarihsel olarak

siyasal özgürlükleri yaratmış ya da lütfedip de emekçi sınıflara sunmuş falan değildir. Burjuvazi siyasal özgürlüğün yalnızca maddi-toplumsal temelini yarattı. Yani soyluluğun kast ayrıcalığını kırarak; kilise soyluluğunu ve toprak soyluluğunu ortadan kaldırarak; sosyal, siyasal, kültürel, idari, hukuki alanlardaki feodal imtiyazları ortadan kaldırarak, yasa önünde eşitliği sağlayarak, özetle bütün o feodal dönem eşitsizliklerinin maddi temelini ortadan kaldırarak, bugün bizim siyasal özgürlükler diye tanımladığımız hak ve kurumlara uygun bir maddi zemin yarattı.

Mesela İngiliz burjuvazisi bunu ne zaman yaptı? Ta İngiliz devriminden itibaren, 1648 devriminden itibaren yaptı. Bu evrim bütün bir 17. yüzyıl-18. yüzyıl boyunca sürdü. Ama geliyoruz 19. yüzyıla ve bakıyoruz, 1830'lar İngiltere'sinde, ortaya işçi sınıfına dayalı bir Çartist hareket çıkıyor. Ne istiyor bu Çartist hareket? Eşit oy hakkı istiyor. Bildiğiniz genel oy hakkı istiyor. Yani "demokrasi beşiği" denilen bir ülkede, burjuva devriminin iki yüzyılı bulan bir tarihsel evriminin ardından hala eşit oy hakkı bile yok. Parlamento kurulmuş, İngiltere parlamentosunun beşiği olarak bilinir, bilirsiniz. Bir takım başka burjuva yönetim kurumları yaratılmış. Ama böyle bir ülkede hala emekçilerin eşit oy kullanma hakkı bile yok. Hala bu ülkede genel oy hakkı bile yok. Öteki bir dizi temel demokratik siyasal hak yok. Emekçiler bunları kendi mücadeleleriyle, bizzat burjuvaziye karşı mücadele içinde kazanmışlardır. Ve bizim çeşitli kazanımların, çeşitli demokratik hak ve kurumların varlığı üzerinden burjuva demokrasisi diye tanımladığımız ne varsa, tümü de emekçilerin mücadelesiyle, zorlamasıyla yasalaşmış ya da kurumlaşmıştır. Burjuva demokrasisi dediğimiz şey gerçekte, burjuva egemenlik biçiminin emekçilerin mücadelesiyle aldığı kendine özgü bir biçimden başka bir şey değildir. Yani siyasal özgürlük burjuva devrimini yapmış ülkelerde bile emekçilerin mücadelesiyle kazanılmıştır. Elbette burjuva devrim buna uy-

gun bir maddi temel, bir tarihsel temel yaratmıştır.

Ama sonra ne olmuştur? Burjuvazi daha 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren siyasal gericiliği temsil eden bir sınıf haline gelmiştir. Emperyalizm çağa geçtiği andan itibaren, özellikle bu çağa geçtiği andan itibaren de, bu özgürlükleri her adımda tırpanlamak, kırmak, güdükleştirmek, içeriğini boşaltmak için elinden geleni de ardına koymamıştır. Ama karşısında işçi sınıfı vardır. İşçi sınıfının yanısıra öteki emekçi sınıfların direnci vardır. Bu karşı direnç burjuvaziye bu noktada durdurmuş, geriletmiştir. Burjuvazi bir takım kurumlara razı olmuştur, bir takım kazanımları kabul etmek, bir takım hakları tanımak zorunda kalmıştır.

Güncel bir örnek vermek istiyorum. Fransa'da bugünlerde ırkçı bir yasa çıkarılmak isteniyor; dikkat edin, emekçi sınıflar, toplumun alt sınıfları, onların sendikal ve siyasal örgütleri, bunu bütün güçleriyle engellemeye çalışıyorlar. Engellemeyi başarabilirler de başaramayabilirler de. Nitekim başaramadılar. Ama başarabilirlerdi de. Başarabilselerdi, o ırkçı tasarı yasallaşmasaydı, dolayısıyla eski kazanım korunsaydı, emekçiler sayesinde korunmuş olurdu. Ama genel soyutlamadan bakıldığı zaman, bu başarı "batı demokrasisi" üzerinden burjuvazinin hanesine yazılıyor. Sonuçta, Fransa'da işte böyle bir demokrasi var, burjuvazinin böyle bir egemenlik biçimi var, deniyor. Halbuki o biçime burjuva anlamda demokratik karakterini veren şey, emekçilerin bu zorlu mücadelelerinden başka bir şey değil.

Bu aynı gerçeğin daha genel ve evrensel bir yanı var. Konuyu dağıtmamak için girmek istemiyorum; sadece hatırlatmakla yetineceğim. Batı demokrasisi, onun özgül bir biçimi olarak sosyal-demokrasi, bir yerde dünya çapında verilen devrimci mücadelenin basıncından, bu basıncın ürünü bir "yan ürün"den başka bir şey değil. Emperyalist burjuvazi, örneğin sömürge ülkelerdeki egemenliğini koruyabilmek için cephe

gerisine tavizler vermek zorunda kalmış. Yani ezilen ulusların özgürlük mücadelesi, egemen ulus burjuvazisini, kendi cephe gerisini biraz rahat tutmak; dolayısıyla bu alanda bir takım haklara katlanmak zorunda bırakmış.

Ya da tarihsel açıdan daha anlamlı bir olgu üzerinden örnekleme yoluna gideyim. Bu, Ekim Devrimi'nin yarattığı yeni sürecin bu açıdan genele etkisidir. Rus proletaryası devrimini yapmış, bir Sovyet iktidarı kurmuş, bu iktidar dünya üstünde büyük bir dalgalanma yaratmış. Bu koşullarda, bu karşı gücün, bu karşı varlığın uyguladığı basınç, ondan aldığı ilhamla da büyüyen işçi-emekçi hareketinin iç basıncı ile de birleşince, sonuçta batı burjuvazisini kendi emekçilerinin bir takım haklarına katlanmak zorunda bırakmış. Dolayısıyla bakıyoruz, bu katlanma bile aslında dünya ölçüsündeki devrimci mücadelenin, emekçi mücadelesinin bir yan ürünü olarak ortaya çıkıyor. Ve yine dikkat ediniz, Ekim Devrimi'yle başlayan tarihsel sürecin kazanımlarının kaybedildiği bir tarihsel ortamda, Batı burjuvazisi kendi işçi sınıfının iktisadi, sosyal ve demokratik siyasal haklarına büyük bir pervasızlıkla saldırabiliyor. "Sosyal devlet" söylemi tam da bu dönemde bir yana bırakılabiliyor. Bu anlaşılır bir durumdur. Zira, deyim uygunsa, "sosyal devlet" sosyalist devletin bir "yan ürünü" olmuştur.

Ama tabii tüm bunlar böyle olmakla birlikte, genel planda şunu yine de unutmamak gerekiyor. Eğer burjuvazi feodal soyluluğa karşı mücadele bayrağını yükseltmemiş olsaydı, feodalizmin siyasal kurumlarını, değerlerini, ideolojisini biçmemiş olsaydı, proletarya da, tam bu zemin üzerinde demokratik siyasal hakları elde etme ve kurumlaştırma imkanını bulamazdı. Yani tarihsel zemini, deyim uygunsa, o noktada toprağı düzleyen de, burjuvazinin oynadığı tarihsel rol olmuştur. Bu elbette her ülkede aynı biçimde olmamıştır. Hele bizim gibi ülkelerde hiç olmamıştır. Sorunun bu yanını burada bir yana koyuyorum.

Ortak olan soruna temelden farklı yaklaşımlar

Demokrasi sorunu, öncelikle, bu soruna nasıl bir çözüm? biçiminde çıkar karşımıza. Devrimci çözüm mü, reformcu bir çözüm mü? Sorunun genel devrimci perspektif içinde bir konuluşu mu, yoksa reformist bir bakış açısı ekseninde ele alınışı mı? Gerçek ayrılık noktası buradadır. Sorunu gereğinden fazla önemsemek ya da küçümsememek iddiası, genellikle bu asıl ayırtedici noktayı gölgeler. Herhangi bir reformist partinin bugünün Türkiye'sinde, demokrasi sorununun şu veya bu unsuruna, örneğin Kürt sorununa ya da siyasal özgürlük sorununa ya da dinsel gericilik sorununa, bir takım başka sorunlara en az bizim kadar ilgi gösterdiğini, onları en az bizim kadar önemsedini prensip olarak kabul edebiliriz. Bunda bir güçlük ya da sakınca yok. Gerçekten onlar da bu sorunlara kimine daha az kimine daha çok olsa da ilgi gösteriyorlar. Hatta denilebilir ki, liberal demokrat siyasal akımlar olarak onların varlık nedeni bir yerde zaten bu sorunlar.

Ama bir, bu sorunları gerçek kapsamlarıyla ele alıyorlar mı? İki, bu sorunların çözümünün önündeki toplumsal-siyasal engelleri doğru tespit ediyorlar mı? Üç, bu engellere karşı mücadeleyi devrimci bir tarzda ortaya koyuyorlar mı? Dört, bu mücadelenin devrimci toplumsal-siyasal dinamiklerini doğru ele alıyorlar mı? Bu sorular daha da uzatılabilir. Elbetteki sorunları görüyorlar, ama bu sorunlara güdükleşmiş, burjuva düzenin kendi sınırları içine sığan çözümler öneriyorlar. Çünkü burjuvazi ile iktidar sorununu eksen alan hesaplaşmaya dayalı bir mücadele platformuna sahip değiller. Böyle bir programa, böyle bir stratejiye, temelde buna uygun bir ideolojik-sınıfsal konuma sahip değiller. Yalnızca burjuvaziyi geriletme, onu demokratik hak ve kurumlara razı etme mücadelesi veriyorlar. Onların mücadelesi bu çerçevede mevcut rejimi reforme etme, iyileştirme mücadelesidir.

Onlar saydığımız sorunlara, genel olarak demokrasi sorununa, bu düzenin kendi iç çerçevesi içinde bir çözüm arıyorlar. Oysa biz, genel olarak demokrasi mücadelesini, özel olarak da onun şu veya bu unsurunu, burjuvazinin sınıf iktidarını devirme stratejisi içinde ele alıyoruz. Bu sorunların çözümünü, burjuva düzeni demokratikleştirme hedefi içinde değil, bizzat bu düzeni tasfiye etme hedefi içinde ele alıyoruz. Ve diyoruz ki, sorunu ancak bu çerçevede, bu stratejik kavrayış içinde ele aldığımız ölçüde, gerçekte bu mücadele içerisinde burjuvaziyi geriletme imkanı da buluruz. Yani bir dizi reform ve kazanımı da ancak bu sayede, bu perspektife dayalı bir mücadelenin ürünü olarak elde ederiz.

Bu konuya ilişkin olarak birinci emperyalist savaş dönemi tartışmalarından bir örnek vereceğim. Burada çok bilinen bir tartışma var. Bu tartışma doğru anlaşıldığı ölçüde bence demokrasi meselesinin bütün bu teorik kapsamı da diyalektik bir tarzda kavranır. Lenin'in "emperyalist ekonomizm" denilen eğilimin temsilcileriyle giriştiği tartışmaları kastediyorum.

Mesele nedir? Mesele şudur: Emperyalist savaş geliyor ve Lenin'in deyimiyle monarşiyi cumhuriyete eşitliyor. Siyasal demokrasiyi yok ediyor. Tam bu noktada temel önemde iki sapma gösteriyor kendisini. Bunlardan birini kautskiciler, ötekini Lenin'in "emperyalist ekonomistler" olarak tanımladığı bir kısım bolşevikler, artı bir kısım Alman sol kanat temsilcileri, artı bir kısım Hollandalı ve Polonyalı marksist temsil ediyorlar. Anlaşmazlık, demokrasi sorununun ele alınışı üzerinedir. Kautskiciler sorunu, savaşın yok ettiği siyasal hak ve özgürlükleri yeniden elde etme mücadelesi olarak ortaya koyuyorlar. Yani siyasal reformlar sorununu, bir dizi demokratik siyasal istemin yeniden kazanılması sorunu olarak koyuyor. Emperyalist ekonomistler ise, savaşın yarattığı o dehşet verici sonuçlara bakarak, işte buradan da çok somut olarak görüldüğü gibi emperyalizm demokrasiyle bağdaşmaz, kapitalizm demokra-

siyle bağdaşmaz, çağdaş kapitalizmde siyasal demokrasi olanaksızdır, bu savaşla da görüldü, diyorlar. Ama öte yandan, sosyalizmde de zaten gereksizdir diye de ekliyorlar. Zira, diyorlar, sosyalizmin kendisi siyasal gericiliğin ve ulusal baskının temelden tasfiyesi anlamına gelir, bu sorunların maddi-toplumsal zemininin tümünden ortadan kaldırılması anlamına gelir. Böyle olunca kapitalizmde imkansız olan sosyalizmde de gereksiz hale gelir. Sonuç? Sonuç, doğal olarak demokratik siyasal sorunların, tartışma somutunda ulusal sorunun, ulusların kendi kaderini tayin hakkının öneminin gözden kaçırılması olmaktadır. Bu durumda siyasal demokrasi mücadelesi diye sorun da kalmaz haliyle. Bu tarihsel olarak geride kalmış bir sorundur, biz sosyalizme bakarız, diyorlar emperyalist ekonomistler. Onlara göre, kapitalizm koşullarında demokratik sloganlar öne sürmek, bir aldanış ya da hayaldir, sosyalist devrimin saptırılması ya da ertelenmesidir vb.

Görünürde pek solcu bir tutum. Gerçekte ise tümüyle teslimiyetçi ve dolayısıyla sağcı. Neden? Çünkü demokratik siyasal haklar uğruna mücadele verilmedikçe, mevcut tüm demokratik özelemler ve kurumlar burjuvaziye karşı genel sınıfsal mücadele içerisinde değerlendirilmedikçe, sonuçta burjuvaziyi devirmek başarısı da gösterilemez, sosyalist devrim mücadelesi de zafere ulaştırılamaz. Böylece sosyalist devrimin ertelenmesi kaygısıyla yola çıkanlar, gerçekte onu tümünden imkansız kılan bir çizgiye kaymış oluyorlar.

Lenin'in bir kısmı kendi yoldaşı olan emperyalist ekonomistlere hatırlattığı şey kısaca şudur. Diyor ki, Kautskiciler demokratik siyasal talepleri formüle etmekle yanlış yapmıyorlar. Yanlış burada değil, yanlış yanlışı yerde arıyorsunuz. Yanlışı yanlış yerde aradığınız için de aslında bu yolla sonuçta reformizmi, oportünizmi güçlendirmiş oluyorsunuz. Yanlış olan Kautskicilerin bu demokratik siyasal reformları tek tek formüle etmesi değil, bunu geriye doğru, kurulu düzen çerçevesine göre,

barışçıl kapitalizme göre yapmasıdır. Ancak devrimci bir tutumla öne sürülebilecek bu tür istekleri, reformcu bir tutumla ortaya atmasındadır. Oysa yapılması gereken, aynı istemleri geleceğe doğru, toplumsal devrim hedefine göre tanımlamaktır, bu çerçevede ele almak, bu temelde ortaya koymaktır. Yani bütün demokratik özelemleri ve kurumları proletaryanın burjuvaziye devirme, iktidarı ele geçirme mücadelesi içerisinde değerlendirebilmektir. Lenin'in bizim basınımızda birçok vesileyle aktarılan sözleriyle: *"Demokrasi sorununun marksist çözümü, proletaryanın, burjuvazinin devrilmesini ve kendi zaferini hazırlamak üzere, bütün demokratik kurumları ve bütün özelemleri, kendi sınıf savaşımında seferber etmesidir."*

Bu, demokrasi sorununda marksist bir devrimciyi her türden reformcudan ayıran temel ayrım çizgisidir. Dolayısıyla, kapitalizm koşullarında demokrasi sorununun bu marksist ele alınışını ve kavranışını başından itibaren temsil eden, buna daha ilk belgelerinde, *Platform Taslağı*'nda yer veren bir hareketi, EKİM'i, demokrasi mücadelesinin önemini gözden kaçırmakla itham edenler, ya demagojiye kaçıyorlar ya da konuya ilişkin kavrayışsızlıklarını göstermiş oluyorlar. Konunun en canalcı yönüne, en temel noktasına ilişkin bilgisizliklerini sergilemiş oluyorlar.

Bizim geleneksel halkçı hareket ile gerçek tartışma ve çatışma noktamız, hiçbir biçimde demokrasi mücadelesini önemsemek ya da küçümsemek değildir. Sorun demokrasi mücadelesinin önemi ise, bu önemi bu ülkede en iyi anlayan ve anlatabilecek olan hareketin biz olduğundan kimse kuşku duymamalıdır. Öteki akımların bu soruna ilişkin görüşleri gerçek ve sistematik bir kavrayıştan çok, donmuş, tortulaşmış bir önyargılar yığından ibarettir. Demokrasinin bir önyargıya dönüşmesi ise, sözkonusu akımları burjuva demokratik bir konunun ve ufkun esiri yapar ve nitekim yapıyor da. Bu durumda siyasal demokrasi kendi içinde amaçlaştırılır. Siyasal

demokrasiyi kendi içinde amaçlaştırmak ise burjuva toplumunun kendi içinde demokratikleştirilmesi çizgisine, yani gerçekte liberalizme götürür.

Yinelemek gerekir ki, meselenin canalıcı noktası hiç de demokrasi mücadelesinin önemi değil, nasıl ele alınacağıdır. Nasıl ele alınacağı sorunu da, nasıl bir toplumda, hangi temel sınıf ilişkileri içerisinde yaşandığı sorunuyla sıkı sıkıya bağlantılıdır. Bakıyoruz ülkede siyasal gericilik var; bakıyoruz ülkede çözümlenmemiş temel demokratik siyasal sorunlar var; ama bakıyoruz, ülkede kapitalizmin toplumsal egemenliği ve bu temel üzerinde burjuvazinin sınıf egemenliği var. Egemen bir burjuva sınıf var. Ve bütün bu gericiliğin dayanağı, kaynağı, engeli tam da bu sınıfın kendisidir. Mesele devrimcilikse, devrim yapmaksam, bu sınıfı devirmeden bu hakları elde etmek mümkün değildir. Bu, birinci nokta.

Ama bir başka kritik yanı daha var konunun. Şimdi devrim, devrim diyoruz. Gerçek bir devrim, kelimenin bilimsel ve en tam anlamıyla bir devrim, temel sınıf ilişkilerinde köklü bir dönüşüm anlamına gelir. Ama öyle durumlar olur ki, bir toplumda temel sınıf ilişkileri değişmeden de, radikal siyasal rejim değişiklikleri anlamında, bir dizi devrimci dönüşüm, bu anlamda devrimler olabilir. 1978'de İran'da bir devrim oldu mesela. 1974'de Portekiz'de bir devrim oldu. Bunlar siyasal devrimlerdir, bunları küçümsememek lazım. Ama yalnızca kurulu toplumsal düzenin kendi çerçevesi içine sığabilen siyasal sonuçlar yaratan devrimler bunlar. Kelimenin bu anlamıyla, bu sınırlar içinde birer devrim bunlar.

Ve gene aynı tartışmada Lenin'in dile getirdiği çok kritik bir düşünceyi hatırlatmak istiyorum. Onun tartışma boyunca anlatmaya çalıştığı temel noktalardan biri şudur: Siyasal demokrasi, diyor, bütün kapsamıyla kapitalist düzen içine sığar, teorik olarak sığar. Pratik olarak sığar mı? Pratik olarak sığmaz ya da çok zor, çok özel koşullarda sığar. Ama hemen

ardından şunu da ekliyor: Kapitalizm koşullarında, şu veya bu temel demokratik istemi, az çok elle tutulur biçimde kazanabilmek bile, ancak bir dizi devrimle, ya da devrimci değişimle olanaklıdır.* Elbetteki en dar anlamıyla siyasal devrimi kastediyor. İşte Portekiz örneği. Tamam Salazar diktatörlüğü devrildi, bir dizi demokratik siyasal hak ve kurum kazanıldı, bu arada sömürgecilik de tasfiye edildi. (Edilmedi de artık adı kondu meselenin, yoksa sömürge halkları kendi özgürlüklerini kendileri ele geçirmişlerdi). Böylesine bir devrimci dönüşüm oldu. Bu kelimenin en dar anlamıyla, en sınırlı anlamıyla bir devrim. Bu sınırlı kapsamı nedeniyle bu tür siyasal olayları bir “devrimci hareket” olarak tanımlamak belki de daha doğru olur. Çünkü kelimenin bilimsel ve tam anlamıyla devrim; mevcut siyasal sınıf iktidarının devrilmesidir, yoksa siyasal biçiminin değiştirilmesi değil. İktidarın biçimi değişir, ama egemen sınıf egemenliğini korur. Portekiz’de Salazar’ın faşist diktatörlüğü egemenken de aynı sınıf ya da sınıflar egemendi, bugün de. Aynı şey Franko İspanya’sı ile bugünkü İspanya için de geçerli. Daha başka bir örnek çağdaş Alman tarihinden verilebilir. Hitler varken de Alman tekelleri egemendi, bugünkü rejim varken de onlar egemen. Varsanız baksanız hepsi de aynı tekelci gruplar ayrıca. Yani mülkiyetin aynı sınıfın farklı grupları arasında bir el değiştirmesi bile sözkonusu değil. Siyasal iktidarın biçimi değişmiş, sınıf yapısı ve özü olduğu gibi ayakta kalmış.

Siyasal demokrasi ve devrim stratejisi

Burada, bu noktanın önemini kavramak bizi çok kritik bir

* “Emperyalizmde bütün demokratik istemler, siyasal bakımdan elde edilmelerinin zor oluşu ya da bir dizi devrimlere başvurmaksızın elde edilemeyişleri anlamında ‘erişilemez’ istemlerdir.” (Marksizmin Bir Karikatürü..., Sol Yay., 1. baskı, s.45 -Red)

başka tartışmaya götürüyor. Ona burada girmeyeceğim. Komin-tern'in 1930'lardaki faşizme karşı izlediği çizgiyi kastediyorum. Ben sorunu kendi taktik sınırları içerisinde ifade etmiyorum, bunu kastetmiyorum. Neticede faşizmi geriletmek ve püskürtmek o günün en acil ve canalıcı sorunuydu. Dolayısıyla buna uygun taktikler izlemek, faşizme karşı tüm güçleri birleştirmek gerekirdi, gerekliydi. Ama bu hangi stratejik hedefler içinde ele alındı, hangi stratejik hedefe bağlandı, ya da gerçekten stratejik hedef gözönünde bulunduruldu mu? Ortada ciddiyetle gözetilen bir devrim stratejisi gerçekten var mıydı? Yoksa taktiğin kendisi artık bir strateji haline mi gelmiş, onun yerini mi almıştı? Tartışmanın asıl kritik yönü, gerçekte özü, tam da burada yatıyor. Ve bu konu, uluslararası komünist hareketin tarihsel deneyimlerini toparlamanın bir başka temel alanı olarak duruyor önümüzde hala. Çünkü bunun yarattığı ve sonraki döneme miras olarak bıraktığı koca bir çarpık ideolojik tarihsel miras var.

Ülkemizde faşizm var diyor bugün birileri ve bundan kendi geri devrim anlayışlarına dayanaklar çıkarmaya çalışıyorlar. Faşizmin olduğu yerde önce siyasal özgürlük kazanılır, sonra burjuvazi devrilir diyorlar. Siyasal özgürlüğü kazanmadan burjuvaziyi nasıl devireceğiz diye soruyorlar ve bundan demokratik devrim önyargısını sürdürmeye dayanaklar çıkarıyorlar. Yani bunu devrim stratejisinin temel dayanağı, asıl eksenine getiriyorlar. "Özü toprak devrimi" olan geleneksel demokratik devrim çizgisini bugün artık sürdüremedikleri için, kendilerine bu yeni stratejik dayanağı buluyorlar. Oysa Komin-tern, hiç değilse söylem planında, sorunun somut formülasyonunu taktik bir çerçeve sınırları içinde yapıyordu. Sermayenin o dönem emeğin kazanımlarına karşı bir genel saldırısı vardı. Siyasal özgürlükleri yoketmek ve emeği daha ağır koşullarda köleleştirmek için bir faşist saldırısı vardı. O gün için mesele, bu saldırıyı göğüslemek ve püskürtmektir. Saldırıyı göğüslerken de orta katmanların demokratik muhalefetinden yararlanmak-

tı. Mesele görünürde böyle konuyordu. Yineliyorum, sorun o zaman hiç değilse görünürde taktik çerçevede ortaya konuluyordu. Elbette bunun gerçekte hangi pratik sonuca vardığını, pratikte nasıl bir stratejik çerçeveye dönüştüğünü de biliyoruz. Öylesine ki, savaş sonrası dönemde, komünist partileri hükümetlerde görev alarak savaşın çöküşün eşiğine getirdiği kapitalist toplumun reorganizasyonuna bizzat katıldılar. Böylece de devrimci perspektiflerini tümünden yitirdiler. Ve şimdilerde, bu olumsuz mirastan beslenen birileri, ülkede faşizm var gerekçesiyle, devrim stratejisini bu siyasal gerçeklik üzerine kurmaya, buradan giderek haklı göstermeye çalışıyorlar.

Siyasal strateji, yani devrim stratejisi, taşıdığı önem ne olursa olsun yalnızca bir siyasal gerçeklik üzerine kurulmaz. İktisadi-toplumsal-siyasal gerçekliğin tamamı üzerine kurulur. Mevcut sınıf egemenliği, mevcut sınıf iktidarı tanımlanır, bunun karşısındaki nesnel sınıfsal alternatif tanımlanır. Yani iktidar hangi sınıfın elindedir ve hangi sınıfın eline geçecektir? Her devrimin temel sorunu budur, iktidar meselesidir, bu anlamda iktidar meselesidir. Faşizmin demokrasiyle, demokrasinin faşizmle yer değiştirmesi, kendi başına ele alındığında, iktidarın sınıfsal bir el değiştirmesi değildir. Bu, aynı toplumsal temeller üzerinde, aynı sınıf ilişkileri çerçevesinde, bir siyasal rejim değişikliğidir, bundan ibarettir.

Sınıfsal iktidarın el değiştirmesi anlamında bir devrim stratejisi sözkonusu olduğunda ise, bir ülkede faşizmin varlığı, bu ülkede siyasal özgürlük mücadelesini önemini, kapsamını ve derinliğini gösterir. Stratejik açıdan bundan öte bir anlam taşımaz. Yani kendi başına bir devrim stratejisinin dayanağı olmaz. Sadece demokrasi mücadelesinin ne kadar derin bir kapsama sahip olduğunu gösterir. Hitler'in egemen olduğu dönemde Almanya'da faşizm vardı diye, devrim stratejisi, faşizmi yıkarak yerine burjuva demokrasisini geçirme stratejisi olabilir miydi? Bunun olabilmesi demek, stratejik çizgide devrim

perspektifinin yitirilmesi, burjuva-demokratik reform çizgisine kayılması demektir. Zaten iş buna götürüldüğü içindir ki dünya komünist hareketi devrimci perspektiflerini kaybetti. Bunun dünya komünist hareketini ne hale soktuğunu ise biliyoruz. 1945 yılının ardından, savaşın ardından, savaşın esas yükünü emekçiler çektiği, esas onurunu da komünistler taşıdığı halde, bütün o birikim burjuva düzeninin yeniden ihyasına hasredildi. Oysa savaş döneminde burjuvazi tüm ulusal ve demokratik değerlere ve çıkarlara ihanet etmişti. Burjuva toplum düzeni siyasal ve moral açıdan çökmüştü. Fransa bunun en iyi örneği idi. Ama savaş sonrasında aynı Fransa'da burjuvazi geçip iktidarı yeniden üstlendi. İktidar dizginlerini yeniden ele aldı.

Faşizme karşı siyasal özgürlük! Tamam faşizmi yıkacaksınız, siyasal özgürlüğü de ele geçireceksiniz. Faşizmi yıkmaktan ne anlıyorsunuz? Siyasal özgürlüğün kazanılması sizce nedir? Siz faşizmi mi yıkacaksınız, yoksa burjuvazinin faşist biçim içerisindeki siyasal sınıf iktidarını mı? Faşizmi burjuvazinin toplumsal sınıf egemenliğinden bir dış siyasal kabuk olarak sıyrıp almakla mı yetineceksiniz, yoksa bu toplumsal egemenliğin somutlandığı siyasal sınıf iktidarını, temel kurumlarıyla devlet iktidarını mı yıkacaksınız? Zira bu kabuk içinde burjuvazinin sınıf egemenliği var. Bu egemenlik faşist biçimle de bağdaşıyor, şu veya bu türden gerici biçimlerle de bağdaşıyor, burjuva demokratik biçimlerle de bağdaşıyor. Alman tekelleri faşizmle de yönettiler kendi toplumlarını, burjuva demokrasiyle de yönetiyorlar. Daha ara biçimlerle de yönetebilirler. Siz dış kabuğu mu sıyrıp atacaksınız, yoksa devlet iktidarının gerçek sınıf özüne mi ulaşacaksınız? Soru ve sorun bu kadar basit.

Gelgelelim faşizme karşı siyasal özgürlük ya da aynı şey demek olan siyasal demokrasi, geleneksel hareketin yeni dönemde önplana çıkardığı temel stratejik formülasyondur. Artık geri iktisadi tahliller, bunlara dayalı açıklamalar sürdürülemediği için, artık toprak devrimine dayalı bir demokratik devrim de-

nemediği için, devrim stratejisi siyasal demokrasinin yokluğu üzerinden gerekçelendirilmeye çalışılıyor. Ama bu arada şunu da gözden kaçırmamak gerekir. Asıl sorun, geçmişten devralınan, aşılamayan, aşamadığı gibi gelinen yerde bir önyargı düzeyinde katılaştırılan burjuva demokratik ufuktur. Bu toplumda siyasal özgürlüğün yokluğu olgusu, geleneksel akımların ideolojik ve sınıfsal gerçeklikleriyle de birleşince, ortaya sözünü ettiğim katılaşıma çıkıyor. Gerekçelendirilmesi değişse de hedefin kendisi değişmiyor, aynı ufuk aşılamiyor.

Bu toplum, Türkiye toplumu, siyasal özgürlüğü hiçbir zaman yaşamamış. Ulusal kurtuluş mücadelesi tarihine baktığımız zaman, gördüğümüz bu açıdan çok güdük kalan bir mücadeledir. Türk Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın bilindiği gibi çok sınırlı bir anti-emperyalist yönü var. Demokratik yönü zaten daha başlangıçta bastırılmış. Demokrasinin gerçek dinamikleri ancak köylülük ve işçi sınıfı olabilirdi. Kemalizm bu dinamikleri bastırdı. Ve kemalist burjuvazi bu sınıfları kendi tam denetimine aldı. Kurtuluş savaşı içerisinde mevcut ya da muhtemel her türlü alt sınıflar inisiyatifini boğdu. Bir toprak devrimi ihtimalini her yolla boşa çıkardı. Dolayısıyla siyasal özgürlük mücadelesinin gerçek sosyal dinamikleri felce uğratıldı.

Peki sonuçta ne oldu? Kemalist burjuvazi tam denetimini kurduktan sonra, bazı burjuva demokratik siyasal reformları, üstyapı reformları dediğimiz sınırları içerisinde gerçekleştirdi. Ne yaptı? İşte dine bazı darbeler vurdu. Vurdu, bunu kabul etmek gerekiyor. Laiklik ne kadar güdük kalsa da, din yeni biçimler içinde devlet denetimine alınsa da, Mustafa Kemal'in attığı adım önemlidir, küçümsememek gerekiyor. Son dönemin Kürt hareketinin basıncı altında, onun tekyanlı bakışının etkisinde kalarak ya da tarihe karşı bir nihilizm göstererek, bu tür adımların kendi sınırları içindeki anlamını ve önemini görmezlikten gelmek yanlıştır. Bunu görmezlikten gelerseniz teokratik bir feodal monarşiden modern temellere oturmaya

başlayan bir burjuva cumhuriyete geçişi anlayamaz, izah edemezsiniz. Burjuvazinin bugünkü çıplak sınıf egemenliğinin tarihsel köklerini bulup gösteremezsiniz. Ortada bir Hilafet vardır ve M. Kemal Hilafete kılıcı sallayıp bu ortaçağ kurumunu atmıştır bir tarafa. Yerine tutup bir devlet kurumu olarak Diyaneti kurmuştur. Yani dini devletle o noktada tam ayırmamıştır. Kabul, bu anlamda gerçek laiklik yoktur Türkiye’de. Bu bir yalan. Ama Hilafetin kaldırılması buna rağmen küçümsenecek bir olay değil. Bir siyasal yönetim biçimi olarak padişahlığın ilgası küçümsenecek bir olay değil. Tekke ve zaviyeler kaldırılması, yasaklanması vb. birer siyasal-kültürel reform olarak bunlar kendi içinde küçümsenebilir şeyler değil.

Ama diyeceksiniz ki, bunların maddi-toplumsal temeli olduğu gibi kalmıştı; feodal ilişkiler, serflik ya da yarı-serflik ilişkileri değişmeden kalmıştı. Onlar kalınca da, bu reformlar, üstten geldiği ölçüde, güdük ve sınırlı olmuştur. Kuşkusuz. Ama genellikle böyle olur. 20. yüzyılda özellikle bu böyle oluyor. Yani emperyalizm çağında, yani genel siyasi gericilik çağında, burjuvazinin tüm devrimci barutunu tükettiği bir çağda bu böyle oluyor. Kaldı ki, ben zaten asıl olarak Kurtuluş Savaşı’nın yarattığı anlamlı bir demokratik siyasal birikimin olmadığını vurgulamaya çalışıyorum. Jön-Türk hareketini ve 1908 Meşrutiyeti’ni saymazsanız (bunu elbetteki bu ön birikimi ve adımları küçümsemek için söylemiyorum), başı-sonu buydu burjuvazinin yaptıklarının. Yani 1919-1923 arasında ve bunu izleyen sonraki birkaç yıl içinde yapılanlardı.

Ondan sonrasına bakıyoruz, emekçi hareketinde uzun onyıllar boyunca bir durgunluk var. Burjuvazi tüm demokratik barutunu tüketmiş olmanın ötesinde gitgide koyulaşan bir gericiliğin kaynağı ve baş temsilcisi haline gelmiş. Emekçi sınıflar ise etkin toplumsal dinamikler olarak henüz tarih sahnesine çıkamıyorlar. ‘30’larda ciddi bir şey yok, ‘40’larda ciddi bir şey yok, hatta ‘50’lerde ciddi bir şey yok. Ve nihayet

'60'lara, Türkiye'nin sosyal mücadeleler tarihinde gerçek bir dönüm noktası olan yıllara geliyoruz. Bu yıllarda, kuşkusuz hızlanan kapitalist gelişme, bu gelişmenin modern sınıfları belirginleştirmesi, modern sınıf ilişkilerinin açığa çıkması ve bu temeldeki çelişkilerin keskinleşmesiyle birlikte, Türkiye'de tarih sahnesine ezilen sınıfların nihayet etkin biçimde çıktığını görüyoruz. İşçi sınıfının çıktığını görüyoruz, yoksul köylülüğü görüyoruz, kent yoksullarını görüyoruz, ilerici gençliği görüyoruz, nihayet ilerici aydınları görüyoruz bütün bunlarla birlikte. Kurtuluş Savaşı'nın onuru burjuvaziye verilecek o sınırlı reformlarını bir yana koyun, Türkiye'deki bütün demokratik birikim ve kazanım, bu '60'lı ve '70'li yıllarda sağlanan neyse gerçekte odur. '80'li yıllar ise zaten bir gericilik dönemi, bir bastırma dönemi oldu.

Demokrasi sorununa ilişkin marksist bir teorik bakıştan yoksun olan, kapitalizm ile demokrasi sorunu ve mücadelesi arasındaki ilişkiyi bir türlü doğru anlayamayan kimi darkafalı siyasal akımlar tarafından '60'lı ve '70'li yıllardaki bu mücadeleler, demokratik devrim stratejisinin doğruluğuna kanıt olarak gösteriliyor. Oysa bu mücadele, tam tersine, tam da kapitalist ilişkilerin büyük sıçramalar yapması zemini üzerinde gündeme gelmiştir. Dikkat edin, alt sınıfların yığınsal demokratik çıkışları '30'larda, '40'larda değil, hatta '50'lerde bile değil, '50'lerdeki hızlı kapitalist gelişmenin temeli üzerinde, bu gelişmenin güçlendirdiği modern sınıf ilişkileri temeli üzerinde ancak '60'larda ve '70'lerde geliyor. Neden? Çünkü kapitalizmin gelişmesi ve yerleşmesi ile yığınların demokratik istek ve özlemlerinin büyümesi arasında organik bir ilişki var. Kapitalizm geliştikçe yığınlardaki demokratik özlemleri uyarır, demokratik istemleri güçlendirir.* Bakıyoruz, gerçekleştir-

* "Genel olarak kapitalizm ve özel olarak emperyalizm, demokrasiyi bir hayal haline getirir -ama aynı zamanda kapitalizm, yığınlarda demokratik esinler uyandırır, demokratik kurumlar yaratır,

şen şey tam da budur. Kapitalist gelişme sıçramasını yapıyor, bu zemin üzerinde yığınların demokratik özlemleri kabarıyor. Ve yığınlar bunlar uğruna sayısız mücadelelere giriyorlar. Bu mücadeleler içerisinde bu toplumun yarattığı demokratik birikimler, değerler, kurumlar ne ise, bu ülkenin gerçek demokrasi birikimi de gerçekte odur.

D. Perinçek gerçi bize “yüz yıllık bir demokrasi birikimi” çıkarıyor. Jön Türkler’den alıyor, İttihat ve Terakki’ye, oradan kemalistlere bağlıyor. Ve elbette ‘60’lardan itibaren de artık emekçiler inisiyatifi ele aldı, diyor. Genel planda alındığında “yüzyıllık birikim” iddiasına karşı çıkılamaz, bunun elbetteki bir anlamı var. Ama yüz yılın ilk 70 yılına baktığımız zaman gördüğümüz şey, 1908 hareketi ile ‘20’li yıllarda kemalist devrim kapsamına giren neyse ondan ibaret. Ama kemalist hareket derin bir siyasal gericiliği de daha baştan kendi içinde taşımıştır. Toprak devrimi ihtimalini engellemiştir, emekçi sınıflara hiçbir demokratik siyasal hak, basit bir sendika hakkı bile tanımamıştır. Tam tersine, önceki mücadeleler içinde ve Kurtuluş Savaşı döneminde fiilen kazanılan çok sınırlı hakları da, çok geçmeden terör ve zorbalıkla gaspetmiştir. Artı Kürt ulusunun varlığını bile inkar edebilecek bir aşırı gerici şovenist çizgide ırkçılığı kurumlaştırmıştır. Bunu ideoloji, kültür, eğitim ve siyasal yapı gibi tüm alanlara yaymıştır.

Öteki yüzü de işte budur bu yüz yıllık birikimin. Düşünün ki Perinçek’in bu “yüz yıllık birikim” değerlendirmesinde kemalist devrim çok özel bir yer tutar. Ama bugünkü demokratik siyasal sorunlara bakıyoruz, bir parça laiklik onurunu bıraksanız bile kemalistlere, öteki bütün sorunlarda bizzat onlar gericiliğe sağlam bir zemin, kurumlaşmış bir zemin kazandır-

emperyalizmin demokrasiyi yadsıyışıyla demokrasi için yığınsal savaşım arasındaki çatışmayı şiddetlendirir.” (Marksizmin Bir Karikatürü ... , s.23 -Red.)

mırlardır. İşçi sınıfının en ilkel demokratik haklarına bile katlanamamışlardır. İlerici hareketi her vesileyle ezmişler, en azgın bir komünizm düşmanlığını bir siyasal kültür haline getirmişlerdir. Şovenizmde işi Kürt ulusunun varlığını tümden inkar etme noktasına vardırımlar. Bugün Kürt sorunu bu ülkede siyasal özgürlük sorununun en kilit halkası haline gelmiştir. Bu tam da bu şoven ve inkarcı tarihsel mirasla bağlatılıdır. Burjuvazi bugün faşizmi, siyasal gericiliği topluma egemen kılarken bu inkar kültüründen yararlanıyor. Eğer bu inkar kültürü toplumun gözeneklerine bu kadar derinlemesine sinmemiş olsaydı, resmi şovenizm bugün Kürt halkının uyanışı karşısında bu kadar tepkili olmazdı. Türk emekçileri bu gelişme karşısında bu kadar önyargılı davranmazdı. O inkar kültürünün yarattığı derin önyargılardır bunlar.

Bu ülkede gerçekten siyasal özgürlük mücadelesi tarihsel olarak çok zayıf kalmıştır. Toplumun demokratik birikimi çok zayıftır. Demokratik ilişkileri çok zayıftır. Demokratik kurumları çok zayıftır. Ve bize, bu verilerden hareketle yöneltilen, yöneltecek olan soru şudur: Peki bu zayıflıklar ortamında, işçi sınıfı, emekçi katmanlar burjuvaziyi nasıl devirecekler? Demokrasiyi bile henüz kazanamamış olanlar, toplumsal devrimi nasıl başaracaklar? Bu soru, toplumsal devrim sürecini, bu süreç içinde demokrasi uğruna mücadele ile sermayeyi devirme mücadelesi arasındaki organik ilişkiyi anlayamamanın bir ifadesidir.

İşçi sınıfı ve emekçi katmanlar, tam da demokratik-siyasal sorunlar temeli üzerinde başarılı bir mücadele içerisine girip, bu mücadele içerisinde bir siyasal eğitimden ve bilinçlenmeden geçmedikçe, zaten herhangi bir devrim yapamazlar. Yani sınıf iktidarı değişimi anlamında herhangi bir devrim yapamazlar. Siz isterseniz adını demokratik devrim koyun; neticede devrim yapmak için mevcut egemen sınıfı devirmeniz lazım. Kaldı ki aslında siz de pratik olarak aynı sınıf iktida-

rına işaret ediyorsunuz. Adını istediğiniz kadar işbirlikçi burjuvazi ya da komprador burjuvazi koyun; neticede devirmek için saptadığınız hedef, gerçek varlığıyla, Türkiye’de tekelci sermaye iktidarından başka bir şey değildir. Böyle olunca da, bize yöneltilen soruyu geri çevirip sahiplerine yöneltmek mümkündür. Eğer demokrasi mücadelesini düzen içi bir mücadele değil de devrim mücadelesi olarak ele alıyorsanız, bu durumda, “bütün bu zayıflıklar” ortamında, mevcut egemen sınıf iktidarı sizce nasıl yıkılabilecektir?

Dolayısıyla mesele basitçe şudur: Siyasal özgürlük mücadelesini önemsemeden ve bu mücadelede mevziler kazanmadan elbette devrim mücadelesinde hiçbir ciddi gelişme umamayız. Ama eğer biz siyasal özgürlük mücadelesini az-çok ciddi bir başarıyla yürütürsek, bu başarının bizzat kendisi zaten egemen burjuva sınıf iktidarının devrilmesi süreciyle örtüşecektir, onunla aynı anlama gelecektir. Zira bu toplumda siyasal gericiliğin kaynağı burjuvazidir ve siyasal özgürlük mücadelesinin gerçek zaferi burjuvazinin devrilmesi anlamına gelecektir. Tarih meseleyi bizim karşımıza işte böyle çıkarmış, burjuvaziyi devirme mücadelesi olarak çıkarmış.

Deniliyor ki (ben bunu örneğin *TDKP Röportajı*’nda gördüm); altyapıda her ne kadar feodalizm tümünden gerilemiş, tasfiye olmuş olsa bile (eski görüşlerine kılıf giydirirken, eski programlarını revizyondan geçirirken söylüyorlar bunları), ‘80’li yıllara baktığımızda dinsel gericiliğin güçlendiğini, bir takım başka biçimler içerisinde toplumun ortaçağ ideolojisine döndüğünü, bunların kuvvetlendiğini görmekteyiz... Güzel, gördünüz de, bunları güçlendirenin bizzat burjuvazinin kendisi olduğunu niye görmüyorsunuz peki? Burjuvazi bütün bunlardan yarar umuyor. Emperyalizmin ideologları Türk burjuvazisinin karşısına “ılımlı islam”ı bir proje olarak çıkarıyorlar. Bugün tekkelerin, zaviyelerin serbest bırakılmasını, “sivil toplum kurumu” kabul edilmesini TÜSİAD’ın dünkü başkanı Cem Boy-

ner istiyor. TÜSİAD kökenli ve ABD destekli Yeni Demokrasi Hareketi'nin temel taleplerinden biri de işte buydu. Yani gericiliğin bugünkü bayraktarlığını burjuvazi yapıyor. Şu MÜSİAD üyesi dediklerinizin hepsi birer modern burjuva gerçekte. "Asya'nın kaplanları" deniliyor bunlara. Yani ortaçağ biçimlerinden yararlanarak, geri ideolojiden, geri değerlerden yararlanarak, emek sömürsünü, artı-değer sömürsünü daha kolay bir biçimde sürdürmeye çalışıyorlar bunlar. Bunların dinsel gericiliğe verdikleri desteğin, ortaçağ artığı bir kültüre gösterdikleri ilginin gerisinde bu "modern" burjuva hesap var.

Toplumun ideolojisi gitgide daha çok ortaçağ tonlarına kaçıyor! İyi de, bu, bizzat burjuvazinin ideolojisinin aldığı bir biçim olarak çıkıyor karşımıza. Kaldı ki bu Türkiye'ye ya da nispeten geri İslam ülkelerine özgü bir şey de değil. Bugün yeryüzünde dinsel ideolojinin en gerici biçimlerde kullanıldığı ülkelerin başında bizzat kapitalizmin kalesi ABD geliyor. Yani ne yaparsanız yapın, gelip aynı noktaya dayanıyorsunuz. Altyapıda kapitalist ilişkiler pekişirken, üstyapıda ortaçağ artığı bir ideoloji ve kültür güç kazanıyorsa, bu bizzat 12 Eylül gibi sermayenin bir faşist bastırma hareketinin özel itkisiyle ve onun düzlediği zeminde oluyorsa, bu bütün yolların burjuvazinin sınıf egemenliğine çıktığını, gidip orada düğümlediğini göstermekten başka neyi kanıtlar ki? Siyasal gericiliğin temel kaynağı odur ve tersinden siyasal özgürlüğün baş engeli odur. Siyasal özgürlüğü kazanmak mı istiyorsunuz, o halde bu sınıfı yıkmak zorundasınız. Bizde siyasal özgürlük sorunu, kendi başına bir sorun olmaktan çıkmış, sermayenin sınıf iktidarını devirine genel sorununa, yani bir sosyalist devrime bağlanmıştır. Hepsi bu.

Ama sorunu mesela ÖDP tarzında formüle ederseniz, bunun liberal anlamda belli bir iç mantıksal tutarlılığı olur. Önce burjuva toplumu kendi içinde tam olarak demokratikleştirelim; yani bir burjuva sınıf iktidarını devirmek yerine, toplumun

özellikle orta sınıflarına da dayanmasını bilerek, burjuvaziyle de uzlaşma kanallar arayarak, bu toplumda demokratik ilişkileri, demokratik değerleri, demokratik kurumları önce bir geliştirelim. Toplum bunları biraz alsın, edinsin, hazmetsin; bu arada işçi sınıfı da bu tam demokratikleşmiş toplum okulunda bir güzel okusun, eğitimden geçsin... Sonra bu demokratikleşmiş toplum zemininde, çağdaş ilişkiler ortamında, burjuvaziyle de bir hesaplaşmamız varsa, bunu da bir biçimde bir sonuca bağlarız. (Geçenlerde bu çizginin bizdeki fikir babalarından biri olan M. Belge'yi bir programda seyrettim, anlattığı şey kabaca buydu. O kadar da mantıksal bir çerçevede anlatıyordu ki!..)

Tarihsel olarak böyle bir düşünce tarzının temeli de var zaten. Lenin'in demokrasi sorununda Kautskizm ilgili tanımından daha önce söz etmiştim. Ne diyor Lenin? Kautskicilerin bütün bu demokratik istemleri bir bir formüle etmesi yanlış değildir. Yanlış olan, Kautskicilerin bunları barışçıl ve demokratik bir kapitalizm hedefi çerçevesinde formüle ediyor olmasıdır. Biz ise bunları toplumsal devrim hedefi çerçevesinde formüle etmeli ve ona bağlamalıyız. Oysa, diyor, bizim darkafalı emperyalist ekonomistlerimiz, Kautsky'nin bu taleplere verdiği önemden kalkarak bu talepleri küçümsemek ya da reddetmek yoluna gidiyorlar. Bu taleplere göstermemiz gereken ilgiyi oportünizme verilmiş bir taviz sayıyorlar. Lenin, siz bu kafayla oportünizmi sadece güçlendirmiş olursunuz, diyor. Çünkü demokratik siyasal istemler yığınlar için ekmek, su ve hava gibidir. Bunlara gerekli ilgiyi göstermediniz mi yığınlara da ulaşamazsınız; onları politik bir eğitimden geçiremezsiniz, yarının iktidar mücadelesine hazırlayamazsınız, dolayısıyla toplumu devrimci bir tarzda dönüştürme mücadelesinde hiçbir sonuca ulaşamazsınız.

ÖDP'nin koyduğunun bir mantığı var dedim. Gelineen yerde yaşam pek ara biçimlere yaşam hakkı tanımadığı için, TDKP'nin mantığı zaten gelip ÖDP mantığı ile çakıştı. *Emek*

gazetesi durmadan “demokratik devlet” sloganı atıyor. “Demokratik devlet”, gerçekte mevcut devletin demokratikleştirilmesinden başka birşey değildir. Yani aslında ÖDP’nin demokratikleşme dediği şeyin kendisinden başka bir şey değil. Durmadan “demokratik devlet” diyor, bunu öne çıkarıyor. Önce “demokratik devlet” demişlerdi, sonra bunu “demokratik Türkiye”ye çevirdiler. Şimdi bakıyorum, daha soğukkanlı bir biçimde, temel hedefi “demokratik devlet” olarak tanımlıyorlar. “Demokratik anayasa”; “demokratik ordu” diyorlar. Son derece mantıklı! TDKP çizgisinin yaşadığı evrime baktığımız zaman, samimilerse eğer, sorunu açıkça böyle koymaları gerekiyor. Ama bu, demokrasinin liberal programı dediğimiz şeyin ta kendisidir.

Demokrasi sorununda marksist devrimci tutumu ve programı başından beri EKİM temsil ediyor. Bir de bildiğiniz gibi ara bir konum ve tutum var. Tam da o küçük-burjuva ara sınıf konumuna denk düşen ve bizim geleneksel devrimci akımlar ya da küçük-burjuva devrimci demokrat akımlar dediğimiz akımların temsil ettiği tutum. Onlar bu meseleyi düzen içi bir reform mücadelesi olarak ele almayı reddediyorlar. Bu meseleyi devrimci bir tarzda çözmek istiyorlar. Ama yazık ki bu meselenin devrimci çözümünün ne anlama geldiğini kavramak yeteneğini de bir türlü gösteremiyorlar. Bu da bir gerçek. Bu kavrayışsızlık hiç de yalnızca basit teorik yanılgıdan gelmiyor. Son tahlilde, oturdukları sosyal zeminin, taşıdıkları sınıfsal kimliğin yarattığı bir bakış sınırlılığı var burada.

Ek metin:

Ekim Devrimi deneyimi ışığında **Devrim ve demokrasi sorunları**

V. İ. Lenin

Rusya'da devrimin ilk ve kaçınılmaz görevi, ortaçağ kalıntılarını bertaraf etmek, bunları son kırıntısına kadar temizlemek, Rusya'yı bu barbarlıktan, bu utançtan, kültürün ve ilerlemenin önüne dikilen bu en büyük frenleyici engelden kurtarmak şeklindeki burjuva-demokratik bir görevdi.

Ve bu temizliği, 125 yıl önceki Büyük Fransız Devrimi'nin yaptığından çok daha büyük bir kararlılıkla, hızla, cesaretle, başarıyla ve halk yığınları üzerindeki etkisi açısından çok daha geniş ve köklü bir şekilde yaptığımız için haklı bir gurur duyabiliriz.

Gerek anarşistler, gerekse de küçük-burjuva demokratlar (yani bu enternasyonal sosyal tipin Rus temsilcileri olan Menşevikler ve Sosyalist-Devrimciler) olsun, burjuva-demokratik devrimin sosyalist (proleter) devrimle olan ilişkisi üzerine inanılmayacak kadar çok saçma sapan şey söylediler ve söylemekteler. Geride bıraktığımız dört yıl, bu konuda Marksizmi doğru kavradığımızı, geçmiş devrimlerin tecrübelerini bütünüyle doğru değerlendirdiğimizi göstermiştir. Biz, hiç kimsenin yapmadığı bir şeyi yaptık, burjuva-demokratik devrimi **sonuna** kadar götürdük. Biz, bilinçli, kendimizden emin, şaşmadan ileriye doğru, sosyalist devrime doğru yürüyoruz. Biz, sosyalist devrimin burjuva-demokratik devrimden Çin seddi ile ayrılmadığı bilinciyle, (sonuçta) ne kadar ilerleyebileceğimiz, bu muazzam görevlerin ne kadarını başarabileceğimiz ve başarılarımızın ne kadarını sürekli hale getirebileceğimiz konusunda **yalnızca mücadelenin** belirleyici olacağı bilinciyle hareket ediyoruz. Bunu zaman gösterecektir. Ama daha şimdiden -çöle dönüştürül-

müş, harap edilmiş, geri bir ülkede- toplumun sosyalist dönüşümü alanında ne denli müthiş başarıların elde edildiğini görüyoruz.

Devrimimizin burjuva-demokratik içeriği hakkındaki düşüncelerimizi sonuna kadar götürelim. Marksistler için bunun ne anlama geldiği net olmalıdır. Açıklamak için örnekler verelim.

Devrimin burjuva-demokratik içeriği, ülkenin toplumsal ilişkilerini (yapısını, kurumlarını) ortaçağ'dan, serflikten, feodalizmden temizlemek demektir.

1917'de Rusya'da serfliğin başlıca belirtileri, kalıntıları, yaşayan unsurları nelerdi? Monarşi, ortaçağ kalıntıları, büyük toprak sahipliği ve toprağın tasarruf hakkı, kadının durumu, din ve ulusların ezilmesi. Şu "Augias ahırları"ndan herhangi birini ele alalım -ve şurasını da belirtelim ki, bunlar 125 yıl, 230 yıl ve hatta daha önce (İngiltere'de 1649'da) gelişmiş devletlerin gerçekleştirdiği **kendi** burjuva-demokratik devrimleri sırasında çok büyük ölçüde temizlenmemişlerdir- görülecektir ki, biz bu ahırları köklü bir şekilde temizledik. Sadece **on hafta** içinde, yani 25 Ekim (7 Kasım) 1917'den Kurucu Meclis'in dağıtılmasına (5 Ocak 1918) kadar geçen zaman içinde, burjuva demokratların ve liberallerin (Kadetler) ve küçük-burjuva demokratların (Menşevikler ve Sosyalist-Devrimciler) bu alanda yaptıklarından bin kat fazlasını yaptık.

Bu korkaklar, palavracılar, kibirli narsistler ve Hamletler kağıttan kılıç salladılar ama krallığı bile yıkamadılar! Biz şimdiye kadar hiç kimsenin yapmadığı bir şeyi yaptık, krallık pisliğini olduğu gibi temizledik. Yüzyıllık kast sisteminden geriye taş üstüne taş, tuğla üstüne tuğla bırakmadık. (İngiltere, Fransa, Almanya gibi en ileri ülkeler bile bugün hala bu kast sisteminin izlerini üzerlerinden atamamışlardır!) Kast sisteminin derin köklerini, yani feodalizmi ve toprağa bağlı serfliğin kalıntılarını radikal bir şekilde koparıp attık. (...) Fakat tartışılmayacak bir şey varsa, o da küçük-burjuva demokratların

sekiz ay boyunca büyük toprak sahipleriyle, yani serf geleneğinin koruyucularıyla “uzlaşmış” olduklarıdır. Oysa biz bir kaç hafta içinde Rus topraklarını hem toprak sahiplerinden, hem de bunların geleneğinden geriye en ufak bir şey kalmaksızın temizledik.

Dini, ya da kadının hak yoksunluğunu, Rus olmayan ulusların eşitsizliğini ve ezilişini ele alalım. Bunlar bütünüyle burjuva-demokratik devrimin sorunlarıdır. Aşağılık küçük-burjuva demokratları sekiz ay boyunca bu konuda lafladılar. Oysa bugün dünyanın en ileri ülkeleri arasında dahi bu sorunları **burjuva-demokratik** doğrultuda tamamen çözmüş olan **tek bir** ülke dahi yoktur. Bizde bunlar Ekim Devrimi Yasaması ile tamamen çözüme bağlanmıştır. Biz dine karşı gerçekten savaştık, ve hala da savaşıyoruz. Rus olmayan **bütün** uluslara **kendi öz cumhuriyetlerini** ya da otonom bölgelerini tanıdık. Bizde, Rusya’da artık kadın haklarının ya da kadın-erkek eşitliğinin tam olmayışı gibi bir alçaklık, adilik, rezillik; dünyanın istisnasız bütün ülkelerinde çıkarıcı burjuvazi ve odun kafalı, korkak küçük-burjuvazi tarafından sürekli tazelenen bu serfliğin ve ortaçağın rezil kalıntısı kalmamıştır.

Bütün bunlar burjuva-demokratik devrimin içeriğine girer. Bundan yüzelli, ikiyüzelli yıl önce, bu devrimin (eğer bir genel devrim tipinin kendine özgü ulusal şeklinden söz edilecekse) ilerici önderleri halklara insanlığı ortaçağın ayrıcalıklarından, kadın-erkek eşitsizliğinden, şu ya da bu dine devletin tanıdığı imtiyazlardan (ya da tamamen “**din fikri**”nden, “**dindarlık-tan**”), ulusal eşitsizliklerden kurtaracakları sözünü verdiler. Ama onlar sadece söz verdiler, sözlerinde durmadılar. Sözlerinde duramazlardı, çünkü “kutsal özel mülkiyet” için duydukları “saygı” buna engel oluyordu. Bizim proleter devrimimizde kahrolası ortaçağa ve “kutsal özel mülkiyet”e karşı duyulan bir “saygı” sözkonusu değildir.

Fakat burjuva-demokratik devrimin kazanımlarını Rusya

halklarına geri dönülemez bir tarzda mal etmek için daha da ileriye gitmeliydik ve gittik de. Bu yolda ilerlerken burjuva-demokratik devrimin sorunlarını kendi temel ve gerçek proleter-devrimci sorunlarımızın, sosyalist eylemlerimizin bir “yan ürünü” olarak çözdük. Her zaman söylediğimiz ve eylemlerimizle kanıtladığımız gibi, burjuva-demokratik reformlar, devrimci sınıf mücadelesinin yani sosyalist devrimin yan ürünüdür. Bu arada, Kautsky, Hilferding, Martov, Çernov, Hillquit, Longuet, Mac Donald, Turati ve “ikibuçukuncu” Marksizmin diğer kahramanlarının burjuva-demokratik devrim ile proleter-sosyalist devrim arasında böyle bir karşılıklı ilişki olduğunu bir türlü anlamak istemediklerini de belirtelim. Birincisi ikincisinin içine girer. İkincisi geçerken birincisinin sorunlarını da çözer. İkincisi birincisinin eserini kökleştirir. Mücadele ve sadece mücadele ikincinin birinciyi ne derece aşip aşmayacağını belirler.

İşte Sovyet düzeni böyle bir devrimin bir diğerinin içinde yeşerişinin en açık kanıtlarından, görüntülerinden biridir. Sovyet düzeni işçi ve köylüler için demokratizmin en üst ölçüğüdür ve aynı zamanda da **burjuva** demokratizminden bir kopuş, dünya tarihinde **yeni bir tip** demokrasinin, yani proleter demokratizmin diğer bir deyimle proletarya diktatörlüğünün de doğuşudur.

Ekim Devrimi'nin 4. yılında yapılan konuşmadan...

Devrim, demokrasi ve küçük-burjuva akımlar

Küçük-burjuvazi sorununa ön değinmeler

Biraz önce konuşan yoldaşın belirttiği nokta elbette önemli. Ama geleneksel küçük-burjuva devrimci akımların sorunu gerekçelendirilmesi bakımından eksik. Yoldaş, proletaryanın burjuvaziyi devirebileceğine kanaat getiremiyorlar, bu noktada proletaryaya temelli bir güvensizlik gösteriyorlar, dedi. Bu kuşkusuz doğru. Ama onlar bunu şununla gerekçelendiriyorlar: Proletarya ara katmanların (küçük-burjuvazinin ve öteki ara katmanların) desteğini almadan devrim yapamaz. Bu katmanların desteğini alabilmek için ise siyasal özgürlükler eksenine dayalı bir devrim stratejisi izlemek, yani demokratik devrimi esas almak gerekir. Çünkü diyorlar, bu katmanlar siyasal özgürlükten yoksun, bunlar burjuva demokratik siyasal sorunlarla yakından ilgili, bunlar faşizmin varlığı ile ilgili. Biz

eğer bu sorunları esas alan bir devrim stratejisi kurarsak, böylece bu katmanların desteğini de güvenceye alabiliriz. Ama eğer bu sorunları sosyal devrim sorununa bağlayarak formüle edersek, bu sorunların çözümünü bir proleter devrim çerçevesi içinde ortaya koyarsak, bu durumda bunların desteğini de alamayız ve stratejik bir başarısızlığa uğrarız. Bu konuda içlerinde en ileri çizgiyi temsil edenlerin ortaya koyduğu düşünce çizgisi, en iyi formüle edilmiş şekliyle, işte bu.

Tartışmanın bu tarz konuluğu temelden sakattır. Zira devrim programının ve stratejisinin sorunlarını toplumun temel sosyo-ekonomik ve sosyo-politik gerçeklerinden, temel sınıf ilişkilerinden giderek değil de, ara katmanların hassasiyet noktalarından giderek formüle ediyor. Bu elbette küçük-burjuvazinin ya da ne olduğu yeterli açıklıkta ortaya konulamayan ara katmanların talep ve hassasiyetlerinin önem taşımadığı anlamına gelmez. Tam tersine, bu katmanların çıkarlarıyla da yakından bağlantılı tüm demokratik siyasal sorunlar, proletarya için, burjuvaziye karşı yürüttüğü siyasal iktidar mücadelesinde son derece önemli ve vazgeçilmez birer olanak durumundadır. Proletarya demokrasi uğruna tutarlı ve kararlı mücadelesi sayesinde bütün bu katmanların güvenini kazanır, onları arkasından sürükler. Ama geleneksel akımlar sorunu küçük-burjuvazinin ya da ara katmanların **kendine has, özel** hassasiyet noktalarından giderek ele alıyorlar, ki asıl sakatlık da işte buradadır. Devrim programının ve stratejisinin sorunları hiçbir zaman bu özel hassasiyet noktaları eksen alınarak bir sonuca bağlanmaz. Bunları eksen alan her çaba, son tahlilde, bu ara sınıf konumunun ideolojik-politik yansımasından başka birşey değildir. Bu tartışmayı biz birçok vesileyle tekrar tekrar yaptık. Ama donmuş, tortulaşmış küçük-burjuva önyargılarla dolu kafalar bunu bir türlü anlayamadılar, anlamak istemediler.

Küçük-burjuvazinin kendisi soyut bir toplumsal varlık değil ki. Küçük-burjuvazi, o küçük-burjuva toplumsal varlığı ile,

belli bir ülkenin mevcut tarihsel-toplumsal koşulları içerisinde, bunun belirlediği kendine özgü somut ilişkiler içerisinde yerini, anlamlarını ve elbette siyasal tutumunu bulur. Çarlık Rusya'sında küçük-burjuva katmanlar dediğinizde sözkonusu olan, işin aslında büyük bir bölümüyle köylülüktür. Ama bu yarı-serf ilişkiler içindeki bir köylülüktür. Büyük ölçüde hala kast yapısı içindeki bu köylülük çarlık Rusya'sında feodal ilişkilerden acı çekiyordu. Toprak ve feodal ilişkilerden sosyal ve siyasal kurtuluş, bu çerçevede özgürlük onun temel talebiydi. Bu talebin karşılanması kapitalist mülkiyet ilişkilerine dokunmuyordu, tam tersine, Lenin'in sözleriyle, ona daha geniş bir temel sağlıyordu. Peki, feodal ilişki ve kalıntıların son derece tali bir plana düştüğü, kapitalist ilişkilerin ve sermaye tahakkümünün egemen olduğu bir toplumda, kentsel ya da kırsal küçük-burjuva yığınları ne tür bir sömürü altındadırlar? Onları ezen, sosyal yıkımlarını günden güne büyüten sömürü ilişkilerinin sosyo-ekonomik karakteri nedir? Bu ülkede, Türkiye'de, örneğin küçük üretici köylülüğün daha 1960'larda emperyalist ve yerli tekellere, bankalara, onların hizmetindeki devlete karşı eylemli tepkilere giriştiğini bilmeyen var mı? Tefeci ve tüccarlara karşı mücadelenin onların da arkasında bulunan bu gerçek güçlere karşı mücadeleye bağlandığını, üstelik bunun kendiliğinden böyle geliştiğini bilmeyen var mı? Kaldı ki, küçük-üretici köylülüğü bir bütün olarak kırsal küçük-burjuvazi kategorisine sokmak da temelli bir teorik hatadır ki, şimdilik bunu burada yalnızca hatırlatmakla yetiniyoruz.

Soyut toplumsal varlığı ile küçük-burjuvazinin ne olup olmadığı üzerine Kautsky'den miras gevezelikleri yinelemek bizi bir adım bile ileri götürmez. Soru şudur: Kapitalist ilişkilerin egemen olduğu, emperyalist tahakküm ilişkilerinin de bu temele, kapitalist ilişkiler temeline oturduğu bir ülkede, kent ya da kır küçük-burjuva katmanlarının karşı karşıya bulunduğu sosyal-siyasal sorunların, yaşadığı sosyal yıkımın kaynağı

nedir? Bu tabakaların oluşan sosyal-siyasal tepkilerinin yöneldiği hedefler, karşı güçler kimlerdir? Marks'ın daha 18. *Brumaire*'inde en açık biçimde yanıtladığı bu sorular esas alınmadıkça ve bunlara doğru yanıt verilmedikçe (ki biz buna daha en-baştan *Platform Taslağı*'nda yer verdik), küçük-burjuvazi üzerine edilen onca laf küçük-burjuva önyargılara kanıt oluşturmaktan öte bir anlam taşımaz.

Bir çift söz de küçük-burjuvazi siyasal özgürlük sorunundan ötesine yanaşmaz iddiası üzerine. Küçük-burjuvaziye toplumun temel karşıt sınıfları karşısında bağımsız irade ve tutumun sahibi bir sınıf sayarsanız, bu söyledikleriniz elbette doğru. Kaldı ki bu iradenin ve tutumun bağımsız temsilcileri olarak ortaya çıkan Sosyalist Devrimcilerin ve Menşevikler'in Şubat Devrimi'nin ertesindeki tutumları bu konuda bir tereddüt de bırakmıyor. Fakat burada da gözden kaçırılan iki "küçük ayrıntı" var. Bunlardan ilki, küçük-burjuva ufku kendi içinde idealleştiren akımların tutumu ile küçük burjuva katmanların tutumunun birbirine karıştırılmasıdır. Bu küçük-burjuva siyasal akımlar Şubat Devrimi ertesinde takındıkları tutumla, gerçekte bizzat küçük-burjuva katmanların çıkarlarına ihanet etmişlerdi. Zira, öteki şeyler bir yana, köylülüğün toprak ve barış taleplerine açıkça sırt çevirmişlerdi. Ve bu gerçek bizi ikinci "küçük ayrıntı"ya getiriyor. Sosyalist Devrimciler ve Menşevikler gerçekte hiç de bağımsız bir irade ve tutum göstermiyor, işin aslında Rus burjuvazisinin iradesine boyun eğiyorlardı. Bu olgunun kendisi ise, bizi bir kez daha ara katmanların ana sınıflar karşısında bağımsız iradeden yoksunluğu gerçeğine getiriyor. Ekim Devrimi'nin tüm deneyimi, küçük-burjuva akımlar tutuculaşıp geriye düşerlerken, işçi sınıfının küçük-burjuva katmanları, elbetteki onların istemlerini gözeten bir tavırla, ileriye çektiğini gösteriyor.

Siyasal özgürlükle sınırlı küçük-burjuva ufkuna bir küçük ek daha. Siyasal özgürlük sorunu da tarihsel-toplumsal koşul-

lardan ayrı konamadığına, konulamayacağına göre, küçük-burjuvazinin bu alandaki talebine de bu çerçevede yaklaşmak gerekmez mi? Rusya'da siyasal özgürlük feodal soyluluğun siyasal iktidarı demek olan çarlık devrilerek elde edilebilirdi. Bu ne anlama gelir? Bu, bu ülkede, Rusya'da, siyasal özgürlük mücadelesinin anti-feodal demokratik bir sosyal-siyasal muhteva taşıdığı anlamına gelir. Peki sermayenin çıplak sınıf egemenliğinin varolduğu, kapitalist ilişkilerin toplumu belirlediği bir ülkede de durum böyle midir, böyle olabilir mi? Örneğin bugünün Türkiye'sinde siyasal özgürlük mücadelesi anti-feodal demokratik bir içerik mi taşıyor? Ya da şöyle soralım. Bugünün Türkiye'sinde küçük-burjuva katmanların siyasal özgürlük istemlerinin önündeki sınıfsal-toplumsal engeller nelerdir? Her türlü özgürlük isteminin, her türlü demokratik hakkın boğulduğu 12 Mart'ların, 12 Eylül'lerin mimarı sosyal güçler kimlerdir? Küçük-burjuvazi kime karşı savaşarak siyasal özgürlük istiyor, ya da bu ülkede kime karşı savaşarak siyasal özgürlük isteyebilir? Elbette o kendi bağımsız tutum ve iradesiyle bir sosyal devrim istemez. Ama mesele bu mudur? Mesele buysa eğer, işçi sınıfının devrimci önderlik kapasitesi, sermayenin iktisadi, sosyal, siyasal ve kültürel her açıdan ezip bunalttığı tüm kesimleri ardından sürükleme, onların tepkilerini mevcut sınıf egemenliğine, kurulu düzenin temellerine yöneltme yeteneği üzerine edilen onca lafın ne anlamı ve kıymeti kalır?

Biz bu meseleyi anlama güçlüğü çekenlere Lenin'in 1916 İrlanda Ayaklanması üzerine yazdığı ve çok derin bir teorik içeriği olan makalesini ısrarla hatırlattık. Bugüne kadar bu temel önemdeki makaleye hakim düşünce çizgisini kimse alıp irdilemedi. Neden dersiniz acaba? Oysa bu makale tam da sermayenin sınıf egemenliği koşullarında küçük-burjuva katmanların sosyal-siyasal tepkilerinin mantığını irdeliyor. İlginçtir, Lenin tam da, küçük-burjuvazide sosyal devrim ya da sosyalizm karşısında bağımsız bir irade ve tutum arayanları, yani sorun-

lara "saf" proleter devrim mantığından bakanları yanıtlarken yapıyor bunu. Okuyoruz:

"Saf bir toplumsal devrim bekleyen kimsenin ömrü, bunu görmeye yetmeyecektir. Böylesi, gerçek bir devrimin ne olduğunu hiç anlamayan sözde-devrimcidir."

"Avrupa'da sosyalist devrim bütün ezilenlerin ve hoşnutsuz öğelerin yığın savaşımının patlak vermesinden başka bir şey olamaz. Küçük-burjuvaziden ve bilinçsiz işçilerden öğeler, bu devrime kaçınılmaz olarak katılacaklardır -bu katılma olmadan yığın savaşı olanaklı değildir, hiç bir devrim olanaklı değildir- ve, bu öğeler aynı şekilde kaçınılmaz olarak harekete kendi önyargılarını, gerici özlemlerini, zaaflarını ve yanılıklarını da getireceklerdir. Ama nesnel olarak bunlar sermayeye saldıracaklardır, ve dağınık, uyumsuz, karmakarışık, ilk bakışta birlikten yoksun bu yığın savaşı nesnel gerçeğini ifade eden devrimin bilinçli öncü birliği, ilerici proletarya, bu yığınları birleştirip onlara yön verebilecek, iktidarı alabilecek, bankaları ele geçirebilecek, (değişik nedenlerden olmakla birlikte!) herkesin nefret ettiği tröstleri mülksüzleştirecek ve tamamı burjuvazinin devrilmesi ve sosyalizmin zaferini sağlayacak olan başka kesin önlemleri alacaktır. Bu zafer de, kendini hemen küçük-burjuva posadan 'temizleyecek' değildir." (Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yayınları, 6. baskı, s.198-199)

Başa dönerek yineliyorum. Ara sınıfların davranışları üzerinden bir devrim stratejisi tespit edilemez. Devrim programları sorunları ve devrim stratejisi, temel sınıf ilişkilerinden gidilerek saptanır, bir çözüme bağlanır. Toplumun genel gelişme düzeyinden, bu genel gelişme düzeyi içerisinde temel sınıfların biçimlenişinden ve iktidar sorununun bu temel sınıflar arasında ortaya çıkış biçiminden gidilerek saptanır. Ara sınıflar da bu temel sınıf ilişkileri içerisinde yerli yerini bulurlar. Ara sınıf, adı üzerinde, temel kutuplara bağlı olan, onlar arasında oynayan, onların davranışlarına göre tavırları, tutum-

ları oluşan sınıf ya da tabakalar demektir. Küçük-burjuvazinin bu toplumdan bağımsız bir toplumsal-politik kimliği bu noktada yoktur ki. Son tahlilde ya proletaryadan etkileniyordur, ya da burjuvaziden. Ya devrimci çözüme, hatta dosdoğru sosyalizme yatkındır, '70'li yıllarda bizzat küçük-burjuva demokratik hareketlerin şahsında açıkça görüldüğü gibi. Ya da '80'li yılların yenilgi zemininde olduğu gibi, burjuvazinin sınıf egemenliğine belirgin bir teslimiyet göstermeye yatkındır. İşte ÖDP örneği budur, '80 sonrası Dev-Yol gerçekliği budur, TDKP'nin gelinen yerdeki gerçekliği bugün budur. Bunlar öyle temelli biçimde bir sosyal zemin değiştirmiş falan değil. Halen de aynı sosyal zemin üzerinde duruyorlar. Ama ne oldu? '80'li yılların yenilgisi, burjuva karşı-devrim, bu küçük-burjuva siyasal akımlar üzerinde derin bir yılgınlık yarattı. Onların devrime, devrime dayalı bir toplumsal değişime olan inancını sarstı. Onları geri bir noktaya, bugünkü reformist teslimiyetçi çizgiye itti sonuçta. Toplumsal devrimden umudunu kesenler, mevcut toplumun iyileştirilmesi, kendi içinde demokratikleşmesi çizgisine kaydılar.

İşin bir başka yanı ise şu. Toprak sorununun önplanda olduğu, devriminin özünü oluşturduğu, dolayısıyla kırsal ilişkilerin yaygın olduğu, dolayısıyla aslında kırsal köylü yığınlarının küçük-burjuvazinin esas kitlelerini oluşturduğu bir toplumda, bu köylü küçük-burjuva sorunu başkadır. Kapitalist ilişkilerin az-çok oturduğu bir toplumda bu daha başkadır. Bizde küçük-burjuvazi neyden çekiyor? Ben size sorsam ki, küçük-burjuvazi bugün en çok siyasal özgürlük mü istiyor, yoksa iktisadi yaşam koşullarının iyi-kötü korunmasını mı, siz buna hangi yanıtı verirsiniz? Küçük-burjuvazi siyasal özgürlükten çok sosyal-iktisadi sorunlarını önemsiyor. Ama bu sosyal-iktisadi sorunlarını yaratan nedir? Kapitalizmin onun üzerindeki baskısı ve sömürsüdür. Yani kapitalizmin baskı ve sömürsü küçük-burjuvaziye bunaltıyor ve tepki temelde buradan geliyor. Kü-

çük-burjuvazi eski ortaçağ kurumlarına tepkisinden ya da soyut burjuva demokratik siyasal değerlere düşkünlüğünden mücadeleye veriyor değil ki bu ülkede. Küçük-burjuvazi yıkımına ve yoksullaşmasına karşı direnç gösteriyor. Ve bu direnci gösterdiği noktada, siyasal özgürlük olmadan, siyasal demokratik haklar olmadan bu mücadeleyi veremeyeceğini görüyor. Dolayısıyla demokratik siyasal istemlere de bu çerçevede sahip çıkıyor. Sınıf bilincine ulaşmış bir proletarya, küçük-burjuvazinin kapitalizme karşı bu hassasiyetini, elbetteki geriye dönük özelemlerinden arındırarak, burjuvaziyi devirme mücadelesinin bir manivelasına dönüştürebilecek midir? Bizim karşımıza sorun böyle çıkıyor ve gelecekte de böyle çıkacaktır.

Hayır, küçük-burjuvazi sosyalizmi reddeder, denilerek itiraz ediliyor. Bu itiraza karşı şimdilik kaydıyla çok bilinen bir yanıtımızı burada yinelemekle yetiniyorum. Bir kere, bu toplumda küçük-burjuvazinin sosyalizme yakınlığının tartışmasız kanıtı, sizin hepinizin kendinize ısrarla "sosyalist" demeniz. Kendinize bu konumu yakıştırmanızdır. Yani gerçekte küçük-burjuva programları savunan sizlerin, buna rağmen ısrarla kendinizi marksist-leninist olarak tanımlamanız, sosyalist olarak görmemiz bile, bu ülkede küçük-burjuvazinin sosyalist bir çözüme yatkınlığının dolaysız bir kanıtıdır. Bizzat kendiniz buna dolaysız bir kanıtsınız. İdeolojik düşünüş tarzınıza bakıyoruz, programınıza bakıyoruz, ufkunuz aslında bir yerde burjuva devrimin sınırlarını aşmıyor. Değerler sisteminize, davranış biçiminize, politik kültürünüze, mücadele ve örgütlenme anlayışınıza bakıyoruz, belirgin bir küçük-burjuva toplumsal-politik kimlik görüyoruz. Ama kendinizi tüm bunlara rağmen sosyalist olarak değerlendiriyorsunuz ve içtenlikle de sosyalizmi istiyorsunuz. Sizin bu ısrarınız ve içtenliğiniz bile bu ülkede yoksullaşan küçük-burjuva tabakaların devrime yatkınlığının bir göstergesidir. Bundan ötesini daha sonra tartışacağız.

Yoldaşın sorusu ve açıklamaları üzerine tartışma bir bakı-

ma program bölümüne kayd. Ama işin aslında program yanı tartışmanın en kolay yan. Kaldı ki program yanı biz yıllardır basınımızda işliyoruz da. Sorunun zor yanı programatik çerçevesi değildir. Asıl zor ve kavranması güç yanı, daha doğrusu geleneksel halkçı hareket tarafından bir türlü doğru kavranamayan, yerli yerine oturtulamayan yanı, demokrasi sorununun marksist açıdan teorik kavranış. Bu kavranabilse ve kavrandığı ölçüde, program sorununda zaten herhangi bir güçlük kalmaz.

Bizim siyasal demokrasi sorununun ele alınışına ilişkin programatik tutumumuz bilinmektedir. Buna ilk temel belgelerimizde yeterli açıklıkta yer verdik (ki bunu daha sonra genişçe örnekleyeceğim de). Biz, marksist-leninist bakış açısına sıkı sıkıya bağlı kalarak, demokrasi sorununu ve mücadelesini, genel devrim mücadelesinin, burjuvazinin sınıf egemenliğini yıkma mücadelesinin bir parçası olarak ele alıyoruz. Bizim için demokrasi mücadelesi bir devrim mücadelesidir. Tüm bunlara rağmen, ben, demokrasi sorununun doğru teorik kavranış çerçevesinde, bunu kolaylaştırmak amacı çerçevesinde, sorunun bir başka yanını bilerek önplana çıkardım. Siyasal demokrasinin pekala devrim gerçekleşmeden de, kapitalist toplum sınırları içerisinde de, şu veya bu biçimde ve şu ya da bu ölçüde, gerçekleşebilir bir şey olduğunu açıklamaya çalıştım.

Bütün temel demokratik siyasal istemler, bu noktada, burjuva düzen sınırları içerisinde sığın siyasal reformlar niteliği taşır. Siz onları devrimci talepler olarak formüle etseniz bile, teorik bakımdan ele alındığında, bu onların birer siyasal reform talebi olduğu, siyasal reform karakteri taşıdığı gerçeğini ortadan kaldırmaz. Ne anlamda reform? Kapitalist düzenin içine sığabilmek anlamında. Burjuva düzenin sınıf ilişkileri içine sığın, kapitalizmin iktisadi temelleri ile bağdaşabilen, bu temel değişmeden de gerçekleştirilebilir olan her siyasal değişim, teorik bakış açısıyla ele alındığında, siyasal reform niteliği taşır. İsterse bu gerçekleştirilme, Lenin'in sözleriyle, "bir dizi devrimle"

gerçekleşmiş olsun. Buna bizde pek bilinmeyen ya da gözönünde bulundurulmayan bir başka gerçeği eklemek gerekir. “Asgari program” dediğimiz şey, bir siyasal ve sosyal reform önlemleri ya da istemleri toplamından başka bir şey değildir. Zira “asgari program” demek, kapitalizmin temellerine dokunmayan, onunla bağdaşabilen tedbirler demeti demektir. 30 yıldır birer asgari programı olan ~~alanların~~ bugün hala bunu kavrayamamaları hazin bir teorik kavrayış yoksunluğunun göstergesidir.

Artı-değer sömürsünü ortadan kaldırmak kapitalizmin sınırlarına sığmaz. Sosyalist devrim yapmadan artı-değer sömürsünü ortada kaldıramazsınız. Sosyalist devrim yapmadan burjuvazinin mülkiyet tekeli ortadan kaldıramazsınız. Bunlar hep sosyalist istemlerdir. Ama artı-değer sömürsü sürdüğü halde, burjuvazi kapitalist mülkiyet tekeli bütün gücüyle koruduğu halde, siyasal özgürlük elde edebilirsiniz, uluslar kendi özgürlüklerine kavuşabilir, laikliğe ulaşabilirsiniz. Siyasal özgürlüğü kurumlaştırabilirsiniz. Teorik olarak bütün bunlar mümkün. Yani demokratik siyasal çözümler burjuva toplumunun içine, kapitalizmin içine sığabilirler. Ve elbetteki, sığabildikleri ölçüde de, gerçekte kapitalizmin özgürlüklerle çelişkisini daha çıplak görülebilir hale getirirler.

Sonuç olarak, siyasal demokrasi, ya da onun tek tek istemleri, siyasal reform karakteri taşır. Bu mesele anlaşılmasın, demokrasi sorununda marksist tutuma bağlı kalmak, demokrasi sorununda marksist bir çözümü ortaya koyabilmek mümkün değildir. Teorik düşünme gücüne sahip olmayanların, kapitalizm ile siyasal demokrasi ilişkisini kavrayamayanların, bunun neden böyle olduğunu kavramaları elbette güçtür. Fakat bu durumda yapacak bir şey de yoktur.

“Demokratik anayasa” ya da anayasal hayaller

‘Demokratik anayasa’ üzerine soruya ilginç ve açıklayıcı

bir örnekle başlayacağım. Savaş döneminde savaşa karşı izlenecek siyasal çizgi çok önemli bir tartışmadır biliyorsunuz. Bu tarafta sosyal şovenlerin tutumu var, savaşı destekliyorlar. Bir tarafta Bolşeviklerin tutumu var, savaşa karşı iç savaş diyorlar. Bir tarafta da Rus menşeviklerinden Kautsky'e kadar uzanan bir çizgi var, ara bir çizgi. Kautsky sosyal şovenlere yakın. Martov, Troçki türünden bir takım ortacılar daha sola yakın, ama sonuçta onlar da ortacı. Burada Martov'un bir formülü, bir sloganı var. "Emperyalist savaşı durdurmak ve otokراسiyi tasfiye etmek için ulusal bir kurucu meclis!" Mealen böyle bir formül, böyle bir slogan. Dikkat edin hayli devrimci görünen bir slogan; savaşı durdurmak, barışı gerçekleştirmek ve otokراسiyi tasfiye etmek vb. hedefler tanımlanıyor. Oysa Lenin bu sloganı sert bir dille eleştirip mahkum ediyor. Bu sloganın ucuz bir burjuva demokratik söz olmaktan öte bir değer taşımadığını söylüyor.

Bu eleştirinin mantığı nedir peki? Kısaca şudur: Savaşı durdurmanın biricik gerçek yoluna dikkatleri çekmek varken, bunun için yığınları savaşı sürdüren egemen sınıflara karşı iç-savaşa, onları devirme mücadelesine çağırarak varken, tutup savaşı durduracak ve otokراسiyi tasfiye edecek bir kurucu meclise dikkatleri çekmek, yığınların dikkatini asli olan bir sorundan yarın belki önem kazanacak ama bugün için çok tali bir meseleye çekmek demektir. Böylece de yığınların savaşçı ve militan ruhunu zaafa uğratmak, onların dikkatini asıl sorundan uzaklaştırmak demektir. Devrimin önündeki siyasal ve toplumsal engelleri, bu engelleri aşma mücadelesinin siyasal kapsamını bir yana bırakarak, ancak başarılı bir devrimi izleyecek bir dönemde gündeme gelebilecek türden bazı kurumlara dikkatleri çekmek demektir. Tüm bunlar ise ya yararsızdır, ya da daha da kötüsü açıkça hedef saptırmadır. Lenin'in "çarlığı ve savaşı tasfiye etmek üzere ulusal bir kurucu meclis" sloganını ucuz bir burjuva demokratik söz olarak nitelemesinin nede-

ni özetle budur.

Bu son derece açıklayıcı örnek üzerinden, DHKP-C'yi bugün son derece tehlikeli, ucu "siyasal çözüm"cü bir reformist çizgiye varan bir kaygan zemine oturtan "demokratik anayasa" sloganına geçebiliriz. Yığınları birleştirici bir yeni hedef olarak tanımlanan bu slogan, "demokrasiyi ve bağımsızlığı güvenceye alacak bir demokratik anayasa" biçiminde formüle ediliyor. Sosyalizme duyduğu duygusal yakınlığı bir yana koyarsanız, "demokrasi" ve "bağımsızlık" hedefleri DHKP-C çizgisinin ve programının başı-sonudur. Ve DHKP-C tutuyor kendi temel programatik hedeflerini getirip anayasal bir form içinde tanımlıyor. Hedef olarak "demokratik anayasa"yı gösteriyor ve bunu demokrasinin, bağımsızlığın, ulusal hakların "güvencesi" ilan ediyor. Slogan bu şekliyle Martov'un yukarıdaki formülünden çok daha yararsız, çok daha içi boş ve çok daha hedef saptırıcıdır. Dosdoğru söylemek gerekir ki, bu slogan, en pespa-ye türden bir reformist formülden başka bir şey değildir. Tek gerçek işlevi, yığınların dikkatini gerçek siyasal hedeflerden hukuksal biçimlere, devrimci çözümlerden anayasal hayallere çekmek, böylece onların bugünkü geri bilincini pekiştirmektir.

Bağımsızlığı güvenceye alan, demokrasiyi güvenceye alan, ulusların haklarını güvenceye alan bir anayasaymış! Bir kere bir anayasa hiçbir şeyi güvenceye almaz. Hukuksal ilişkilerde ya da biçimlerde "güvence" aramak bir burjuva aldatmacasından başka bir şey değildir. Bir anayasa siyasal planda kazanılmış ve yine siyasal açıdan güvenceye kavuşturulmuş kazanımlara yalnızca hukuksal bir ifade kazandırır. Bu anlamda elbetteki bu kazanımları pekiştirir. Anayasa bir hukuk metnidir. Siz önce egemen sınıfı devirirsiniz, iktidarı ele geçirirsiniz, iktisadi gücü ele geçirirsiniz, sonra da bunu hukuksal olarak kurumsallaştırırız. Aradığınız devrimci anayasaysa, onun tarihsel olarak ortaya çıkışı ancak böyle mümkündür. Yok kastettiğiniz düzenin anayasasıysa, siz zaten devrimci perspektifi ve konu-

mu yitirdiniz demektir. Kendi devrim prógramınıza, demokrasiye, bağımsızlığa, ulusların haklarına düzen anayasası içinde bir yer, dahası “güvence” aramaya kalkmanız demek ideolojik ve siyasal açıdan tümünden iflas etmeniz demektir.

Sosyal-siyasal mücadelelerde kuraldır; hukuk her zaman topallayarak arkadan gelir. Siyaset her zaman önplandadır ve yolaçıcıdır. Siyaset yol açar, hukuk onu tamamlar. Devrimin anayasası demek, siyasal başarıya, devrimin tam zaferi anlamındaki bir siyasal başarıya, hukuksal bir biçim vermek demektir. Bir temel siyasal hedef olarak önden bir anayasa mücadelesi olmaz. Önden anayasa mücadelesi yığınların dikkatini düzen içi anayasal çözümlere çeker, onları aldatır. Liberal demokratların, reformistlerin, dolayısıyla temelde egemen sınıfın değirmenine su taşır. Bu arada burjuvazinin taktik manevralarına da iyi bir dolgu malzemesi olur.

Tekelci sermaye kodamanlarının son demokratikleşme manevrası bu konuda güncel ve son derece uyarıcı bir örnektir. Siz TÜSİAD'ın “Demokratikleşme Raporu” nedir zannediyorsunuz? Baştan başa bir anayasa tadilatı, bir tür yeni bir anayasa, “demokratik bir anayasa” önerisi. Tekelci sermayenin en kodaman kesimi demokratik anayasa istiyorum diyor! Elbette gerçekte birşey istediği yok. Ama sorunu böyle koyuyor, manevrasını buradan yapıyor demek istiyorum. Yığınların dikkatini yasal ve anayasal değişiklikler üzerinden gerçekleştirilecek bir demokratikleşmeye çekiyor. “Demokratik anayasa” çizgisi ve sloganı da gidip bu çabalara bağlanır. Burjuvazinin bu tür manevralarını kolaylaştırır...

Soru: Bir de “hukuk devleti” talebi var, hukuk sınıflar üstü bir kavram olmadığına göre...

Hukuk elbetteki sınıflar üstü değil. Hukuk her zaman sınıfsal bir karakter taşır. Egemen sınıf düzeni hangisi ise, ege-

men siyasal düzenin sınıf karakteri neyse, hukukun karakteri de odur.

“Hukuk devleti” kavramının dile getirdiği gerçek ise, aslında yığınların, genel olarak ezilenlerin tarihsel mücadeleleriyle, burjuva düzenin sınırları içinde kazanılmış hakların, yaratılmış değerlerin aldığı hukuksal biçimden başka bir şey değildir. Yani emekçiler, tüm ezilen kesimler mücadele etmişlerdir, demokrasi mücadelesi vermişlerdir. Bu mücadele içinde çeşitli kazanımlar elde etmişlerdir. Bu kazanımlar sonuçta yasal ifadeler kazanmıştır. Bu yasal ifadelerle zenginleşen, ilerleyen hukuksal içerik, işte o hukuk düzeni denilen şeyin esasıdır, hatta kendisidir. Aslında demokratik hakların ve değerlerin en geniş ve kurumlaşmış bir biçimi denilmek isteniliyor, “hukuk düzeni” denilen kavramla. Dolayısıyla her yasal düzen hukuka dayalı düzen demek değildir. Bunlar tümüyle farklı, hatta belli durumlarda taban tabana zıt şeylerdir. Türkiye’de bugün egemen faşist rejimin yasal çerçevesinin örneğin, hukuk düzeniyle uzaktan yakından herhangi bir ilgisi yoktur. Bu rejimin yasal ve anayasal çerçevesi, “hukuk düzeni” denilen durumun tümüyle reddidir.

Hukuk düzeni, demokratik haklara dayalı olan, demokratik normları gözeten bir anayasal rejim demektir. “Hukuk devleti” ile anlatılan durum budur. Bu hak ve normların Aydınlanma çağı burjuva filozofları tarafından dile getirildikleri, Fransız Devrimi ve Amerikan Bağımsızlık Savaşı gibi tarihsel olayların bunları bir “beyanname” halinde insanlığa kazandırdıkları bir gerçektir. Ama gelgelelim biz burjuva devrimlerinin sıcaklığı içinde ortaya çıkan bu “beyannameler”in çok geçmeden bir kağıt parçasına dönüştüğünü de biliyoruz. Fransız Devrimi 1789’da ortaya bir “İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi” çıkardı. Onu da önceleyen bir tarihte, ABD Bağımsızlık Savaşı’nın ürünü olan Anayasa bu hakları tanıyan ilk klasik anayasa olmuştur. Ama biz bunu izleyen neredeyse bir yüzyıllık bir süre boyunca zenci köleliğinin aynı ABD’de bir yasal ku-

rum olarak sürdürdüğünü de biliyoruz. Dolayısıyla, işin aslında, o çok övdükleri hukuk da gerçekten, emekçilerin ve ezilenlerin tarihsel mücadeleleriyle elde ettikleri kazanımların bir sonucu, bunun bir ifadesidir. Elbetteki burjuva düzenin kendi sınırları içerisinde.

Bu noktada biz hukuku ya da yasal kazanımları elbetteki gözardı etmiyoruz, edemeyiz. Mesele bu değil zaten. Mesele reformları önemsemek ya da küçümsemek meselesi değil. Reformlar elbetteki önemlidir. Ama mesele reformlar uğruna mücadelenin genel perspektifidir, bunun nasıl ele alınacağıdır. Reform-devrim diyalektiği denilen şeydir. Aynı anlama gelmek üzere, demokrasi ile sosyalizm ilişkisi denilen şeydir. Siz devrimci mücadele içerisinde reform olarak adlandırılan tavizler mi elde etmek istiyorsunuz, yoksa reformları kendi içinde bir platform haline getirip bunun mücadelesini kendi içinde vermek mi istiyorsunuz? Meselenin özü bundan ibarettir. Demek oluyor ki, bu, bir devrimciyle bir reformisti ayıran ayırım çizgisinin kendisidir. Siz sorunları burjuvaziye karşı, onun sınıf egemenliğini hedef alan tarzda formüle edersiniz, şiarlarınızı buna göre atarsınız, taktiklerinizi buna göre formüle edersiniz. Zaten bundan dolayı ya da tam da bu sayede mücadelede başarılı olursunuz, başarılı olduğunuz ölçüde, bir takım haklar kazanırsınız. Burjuvazi size bir takım tavizler vermek zorunda kalacaktır. Bu tavizleri elde etmek ve onların hukuksal bir ifade kazanmasını sağlamak emekçiler için siyasal bir başarı olacaktır.

Ama “demokratik anayasa” kapsamında tartışılan şeylerin bu bakış açısı, bu perspektifle bir alakası yoktur. Orada demokrasi, bağımsızlık, ulusların hakları ve özgürlüğü vb. gibi temel siyasal sorunlar var. Bu ülkede bu sorunların tam ve güvenceli çözümü, burjuvazinin siyasal iktidarı yıkılmadığı sürece boş bir hayaldir. Siz bu temel demokratik istemleri alır anayasal bir çerçevede tanımlarsanız, bunların güvencesi olacak

bir anayasa derseniz, sadece emekçilerin saflarında anayasal hayaller yaymış olursunuz. Devrimci konumunuzu yitirir, reformizme kaymış olursunuz.

Demokrasi, bağımsızlık, ulusların özgürlüğü vb., tüm bunlar ancak devrimle çözüme bağlanacak olan siyasal sorunlardır. Bu siyasal sorunların devrime dayalı çözümünü ortaya bir devrimci siyasal iktidar yapısı çıkarır. Bu siyasal iktidar yapısının temel ilke ve esasları ile kendi iç kurumlaşması ve işleyişinin belli esaslara bağlanması, devrimci anayasa dediğimiz şeyin esası olacaktır. Yani anayasa temel ilkeler ve haklar bir yana bırakılırsa, işin aslında bir idari-yasal sistemi ve işleyişi anlatır. Mevcut bir iktidar yapısının kurumlarını, bu kurumlar arasındaki iç ilişkileri, bunların birbirlerine göre hak ve yetkilerini ve işleyişini anlatır. Anayasa budur. Sosyalizmin anayasası sosyalist iktidarın yapısını, kurumlarını, işleyişini, yetkilerini anlatır. Burjuvazinin anayasası da burjuva kurumların, iktidar organlarının yapısını, yetkilerini, ilişkilerini, iç işleyişini anlatır. Bu sizin bu düzen içinde anayasa sorunu karşısında kayıtsız olmanız anlamına elbette gelmiyor. Ama temel sorunları götürüp, program sorunlarını götürüp böyle bir anayasa içine sığdırmaya kalkarsanız eğer, siz açıkça reformist bir konuşma kaymış oluyorsunuz. Bilerek ya da bilmeyerek... Bu sonuçta çok önemli de değil, zira sonucu değiştirmez.

Bir takım anayasal kazanımlar varsa, biz onların korunması için mücadele ederiz. Onlar gaspediliyorsa buna karşı kararlılıkla direniriz. Yani bu anlamda biz mevcut yasal ve anayasal yapıya karşı ilgisiz değiliz. Yeri geldiğinde biz sınırlı demokratik kazanımların üzerinde titreriz de. Ama burada mesele bu değil. PKK-DHKP-C Protokolü'nde yeralan ve DHKP-C'nin bugün çok özel olarak öne çıkardığı sorun tümüyle başkadır. Onların anayasasının içinde koca bir devrim programı var. Peki bir devrim programının anayasal biçimle ne alakası var? O programı çözecek bir iktidar mücadelesi verilmedikçe

sizin tutup bir anayasa tartışmasını gündeme getirmenizin ne alemi var? Biz kitlelerin alışık olduğu biçimler üzerinden, aslında devrimi propaganda etmek, devrime yol açmak istiyoruz, diyorlar. Hani kitleler değişimi hep buradan, bu yasal çerçeve ve biçimler içinde düşünüyorlar ya, güya bu “kolaylık”tan yararlanılmak isteniyor. Oysa siz meseleyi burjuvazinin yarattığı çerçevelerin içinde tartıştığınız ölçüde, aslında ve sonuçta yine burjuvazinin değirmenine su taşırsınız. Niyetiniz bu olmasa bile sonuç bu olur. Zira bu çerçeveyi burjuvazi bilerek, ısrarla koruyor ve dayatıyor.

Kaldı ki sizin zaten olayı bu gerekçelendirme tarzınız bile burjuva ideolojisinin etkisi karşısında açık bir gerilemeyi anlatıyor. Ne diyorsunuz? Yığınlar meseleye anayasal açıdan bakıyor, o halde biz de buradan giderek kendimizi anlatmaya çalışalım. Yığınlar bugün için oradan bakıyor, bu doğru. Ama tam da burjuvazinin yarattığı kalıplar yığınların bugünkü bilincine egemen olduğu için bu böyle. Tam da düzenin tüm siyasal kuvvetleri dikkatleri ısrarla bu çerçeveye çekmeye çalıştığı için bu böyle. Siz götürüp devrimi o kalıplar içine sığdırmak zorunda mısınız? Tam tersine, devrimciler olarak sizin göreviniz, sizin misyonunuz tam da bu düzen içi kalıpları kırmak ve aşmak değil midir?

Dikkatleri asıl olan sorundan tali bir meseleye çekiyorsunuz. Tıpkı Martov’un savaşı durduracak biricik yol olarak burjuvaziye karşı iç savaş sloganınının karşısına, savaşı durduracak ve otokratik yönetimi tasfiye edecek bir kurucu meclis sorununu çıkarması gibi. Muhtemelen Martov da meseleyi kitlelere böyle anlatmanın daha kolay ve daha cazip olacağını düşünüyordu. Anayasal bir demokratik kurumu savunarak ya da daha doğrusu anayasayı ortaya çıkaracak bir kurucu meclisi savunarak... Sonuçta aynı oportünist mantık. Bu o “gerçekçi politika” yapma tarzı denilen şeyin kendisidir. Bu Alman oportünizminin o koca tarihsel mirasıdır. Bu Kautskizm denilen şe-

yin kendisidir. DHKP-C'nin "demokratik anayasa" çizgisinin bütün bir mantığı buna oturuyor. Nedir temelde mantık? Kabaca şudur: Kuşkusuz bu düzenin ancak devrimle yıkılacağını hepimiz biliyoruz. Temel sınıf ilişkileri değişmeden hiçbir şeyin değişmeyeceğini biliyoruz. Bunlar "hepimizin" bildiği şeyler, bunları bir yana koyalım, bunları herkes biliyor, bunlarla vakit kaybetmeyelim. Önemli olan bu hedefe nasıl gidili. sorunudur. Önemli olan bunun yolu, yöntemidir vb.

Klasik oportünizmin Kautsky'den miras düşünüş tarzı budur. Yani genel planda bütün temel teorik gerçekleri kabul eder, savunur görünürler. Ama önemli olan güncel gerçeklere dayalı, kitlelerin bugünkü durumunu gözetten politika yapabilmektir derler ve bunu da her türlü ilkesiz oportünizmin dayanağı olarak kullanırlar. Teoride ortadoks tutum, pratikte oportünizm! Ünlü Kautsky budur işte. Temel teorik doğruları bir yerde herkesten iyi savunur, öyle görünür. Ama bu temel hedeflere ulaşabilmek için güncel gerçeği hesaba katmamız lazım der ve bunu oportünist taktiklerin dayanağı haline getirir. "Gerçekçi politika" adı altında, bugünün gerçeğini gözetmek adı altında. Teoride ortadoks marksist, ama politikada tümüyle oportünist Kautsky işte budur. Ve bu, aslında bütün bir II. Enternasyonal demektir. DHKP-C'nin tutumu da, elbette niyet yönünden değil, ama mantık bakımından tümüyle aynıdır. Kuşkusuz hepimiz biliyoruz ki bu iş ancak devrimle çözülür, ama önemli olan bunu kitlelere anlatmasını bilebilmektir diyor ve güncel oportünist bir taktığı bu yolla gerekçelendirmeye çalışıyor. Böyle olunca da, genel doğrulara ilişkin güvencesi gerçekte her türlü eleştirinin yolunu kesmeye hizmet etmek dışında bir anlam taşıyor.

Neticede bunların hepsinin temelinde Kautskizm vardır. Kautsky değil Kautskizm vardır. Bu klasik oportünizmi çok iyi tanıyan ve onunla çok uğraşmış olan R. Luxemburg, Ekim Devrimi'nin deneyimlerini genellerken dikkate değer bir göz-

lemde bulunuyor. Dediğinin özü şudur: Alman oportünizmi bugüne kadar oportünist taktiklerini kitlelerin en geniş kesimini kazanmanın en uygun yolu olarak gerekçelendirmişti. Kitlelere kolayca ulaşmak adı altında, gerçekleşebilir, kitleler tarafından kolay anlaşılabilir ve kolay ulaşılabilir hedefler adı altında, oportünizmi bir politik çizgi haline getirmişti. Oysa Bolşevikler bunun tam tersinin doğru olduğunu kanıtladılar. Kitlelerin çoğunluğunu kazanmanın ve devrime yöneltmenin tek gerçek yolunun devrimci taktikler izlemekten geçtiğini pratikte gösterdiler. Yani devrimci stratejiyi ve devrimci taktiği bir bütünlük içinde ele aldılar. Taktiği saptarken devrimci stratejiyi gözettiler ve böylece taktiği devrimci temellere oturtular.

Oportünist bir taktikle değil devrime ulaşmak, herhangi bir devrimci ilerleme sağlamak mümkün değildir. Bu çok temel bir sorundur. Yoldaşın da dediği gibi, Euro-komünizm denilen akım nereden çıktı? Modern revizyonizm denilen akım nereden çıktı? Bu partiler zamanında devrimci bir konumda buldukları halde, devrim istedikleri halde, neden gidip reformizmin batağına bu kadar kolay batabildiler? Bu soruların yanıtları bir yönüyle de işte bu “gerçekçi politika” tarzının hortlatılmasında gizlidir.

Güncel deneyimler ışığında demokrasi sorunu

Yakın dönemin Latin Amerika deneyimini de gözeterek, bir takım başka olayları da gözeterek, tartışılan sorunları biraz daha açmak istiyorum.

“Kapitalizm ve emperyalizm ancak iktisadi devrimle devrilebilir. Demokratik dönüşümlerle, en ‘ideal’ demokratik dönüşümlerle bile devrilemez”, diyor Lenin. Ama bunu, tam da, teorik olarak en ideal demokratik dönüşümleri kapitalizmin sınırları içerisinde gerçekleştirmek mümkündür demek için, bu

gerçeği vurgulamak için, bunu anlamakta güçlük çeken “emperyalist ekonomistler”e sorunu anlatabilmek için dile getiriyor. Bütün demokratik istemler teorik olarak kapitalizmin içine sığar, onunla bağdaşabilir, kapitalizmde olmayacak şeyler değildir bunlar. Bunu kavramak neden özel, hatta kritik bir önem taşımaktadır? Bunu kavramak önemlidir, zira bu kavranmadıkça siyasal özgürlük istemine dayalı bir programın neden düzen içi çözümlere götürdüğü de kavranamaz.

Kapitalist bir toplumda devrimci konumun biricik güvencesi kapitalizmi aşan bir teorik bakıştır. Burjuvazinin siyasal iktidarını devirmeyi esas alan, bunu burjuvazinin özel mülkiyet tekeline parçalama programıyla birleştiren bir konumdur. Bu konumu edineceksiniz ve bütün diğer sorunlara bu konumdan hareketle bakacaksınız. Yani sosyalizm konumunda bulunacaksınız ve tüm demokratik-siyasal sorunlara bu konumdan bakacaksınız. Sosyalizme göre demokrasi, sosyalizme göre şu ve ya bu özel demokratik-siyasal sorun.*

Eğer böyle bir konumunuz yoksa, buna uygun bir programımız yoksa, buna uygun bir ideolojik kavrayışınız yoksa, siz siyasal demokrasi, siyasal bağımsızlık, sosyal adalet, toprak vb. bir takım talepler üzerine oturan bir programa ve bunların teo-

* *“İnsan, demokrasi için mücadele ile sosyalist devrim için mücadelenin, birincisini ikincisine bağımlı kılarak, nasıl birleştirileceğini bilmelidir. Bütün güçlük burada yatıyor; meselenin bütün özü buradadır... Ben derim ki: esas şeyi (sosyalist devrimi) gözden kaçırma; birinci sıraya onu koy (...); bütün demokratik talepleri koy ama bunları sosyalist devrime bağımlı kıl, onunla uyum içinde düzenle (...), ve esas şey için mücadelenin, kısmi bir şey için mücadeleyle başlamış olsa bile alevlenebileceğini akılda tut. Kanımca, meselenin sadece bu şekilde anlaşılması doğrudur.”* (Lenin, *Innesa Armand’a Mektup*’tan, *Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm*, Koral Yayınları, s.109-110 -Red)

rik ifadesiyle şekillenmiş bir çizgiye sahipseniz, bu konum, sizin burjuva ideolojisinin etki alanında ve burjuva düzenin hareket sahasında olduğunuzu gösterir. En iyi devrimci niyetlerle hareket etseniz bile, ben aslında bütün bunları sosyalizme varıdacağım deseniz bile, sonuç değişmez. Size asıl ruhunu, kimliğini, yönünü, yönelimini veren siyasal demokrasi, siyasal bağımsızlık, sosyal adalet vb. istemleri ise, siz gerçekte kapitalist düzene sığabilen burjuva demokratik bir konumunda bulunuyorsunuz demektir.

Bu talepleri gerçekleştirmek için silahlı mücadele de veriyor olabilirsiniz ya da bu istemleri devrimci bir tarzda gerçekleştirmeye çalışıyor da olabilirsiniz. Zaten size devrimci konum ve kimliğinizi kazandıran da budur. Sizin devrimci karakteriniz buradan gelmektedir. Yani burjuva demokratik reformları devrimci bir yolla gerçekleştirmek istediğiniz için devrimcisiniz zaten. Ama bu durumda bile sonuç değişmez. Bu durumda bile sizin devrimciliğiniz sınırlı ve koşulludur. Bu devrimciliğin stratejik bir güvencesi de yoktur. Çünkü bu devrimcilik burjuvazinin özel mülkiyet düzeni içine sığar. Ve öyle koşullar oluşur ki, siz siyasal demokrasiyi, siyasal bağımsızlığı, sosyal adaleti, şu veya bu ölçüde, burjuvazinin kendisiyle uzlaşarak da elde edebileceğinize kanaat getirmeye başlarsınız.

Nasıl koşullar oluşur? Devrimci savaş uzar, sonuca gidemezsiniz. Sovyetler Birliği yıkılır, uluslararası desteklerinizi kaybedersiniz. Yanınızda Nikaragua'da Sandinistler iktidarını kaybeder, umutsuzluğa kapılırsınız. Küba büyük açmazlar içinde kıvrılır, umutsuzluğunuz katmerlenir. Ve bütün bunlar sizi, peki bu aynı istemleri acaba başka türlü de gerçekleştiremez miyiz düşüncesine götürür. Neyle? Uzlaşarak! Burjuvazi, özellikle emperyalist burjuvazi, zaten bu doğrultuda size sürekli olarak çok özel ve çok yönlü bir basınç uyguluyordur. Bu çerçevede sizin bu zaafınızı kolluyordur. Yeri gelir demokratik açılımlar yapma sözü vermeye, bunu tartışmaya başlar, ki bilindiği

gibi bu projeler hep Amerika'dan pişirilir. El Salvador projesi bir Amerikan projesidir. Guatemala projesi bir Amerikan projesidir. Bunlar sözde “demokrasiye geçiş” projeleridir. Neden? Amerika bu akımları izliyor. Yapısını biliyor, açmazlarını biliyor, yapısal zaafalarını biliyor. Bunu gözetken bir zemin açıyor ve bu zemine düşürüyor bu akımları. Dikkat edin tüm uzlaşma antlaşmaları, tüm “siyasal çözüm”ler, hep “demokrasiye geçiş” projesi olarak adlandırılıyor. Demokrasinin yanısıra, yığınların yaşam koşullarını düzeltecek sosyal tedbirler vaad ediliyor. Yani sözde “siyasal özgürlük” ve “sosyal adalet”! Ama tüm bu gerilla hareketlerinin programlarının özü-esası zaten bu değil midir? Onların düzen içi çözümlere belli bir kolaylıkla meyledişlerinin gerisinde bu sınırlılık, bu yapısal zaaf yok mudur?

Temelde siyasal özgürlük, siyasal bağımsızlık ve sosyal adalet istemlerine göre şekillenmiş akımlar bunlar. Bu akımlar deyim uygunsuz bilinçlerini ve kimliklerini bu burjuva demokratik istemlerden alıyorlar. Ülkelerinde siyasal özgürlüğün zerresinin olmamasından alıyorlar. Oligarşinin siyasal iktidar tekeline, baskı düzenine büyük bir nefret duyuyorlar ve bununla savaşmak için yola çıkıyorlar. Ya da burjuvazinin Amerika'nın basit bir kuklası olmasına, ülkelerini bir muz cumhuriyeti gibi yönetmesine büyük bir öfke duyuyorlar. Buradan Amerikan emperyalizmine karşı savaşa giriyorlar ve siyasal bağımsızlık istiyorlar. Ama istedikleri siyasal bağımsızlık, burjuvaziye mülksüzleştirme teorik ve programatik perspektifiyle bütünleşemediği zaman, özünde burjuva demokratik sınırlar içinde bir siyasal istemden öteye geçemiyor.

Mücadele sayesinde ülkeniz bir muz cumhuriyeti olmaksızın çıkabilir. Hatta teorik olarak siyasal açıdan tam bağımsız bir devlet konumuna bile ulaşabilir. Ama eğer hala kapitalist ilişkiler temeline dayanıyorsa ve uluslararası sermaye sistemi içinde yer alıyorsa, bu sistemin iktisadi açıdan köleleştirici

etkisinden yine de kurtulamaz. Eğer bu sistem içinde iktisadi ve mali gücü emperyalist metropoller temsil ediyorsa, siz kazandığınız siyasal bağımsızlık üzerine titreseniz bile dönüp onlara avuç açmaya başlarsınız. Siyasal bağımsızlığı üzerine korkunç bir kıskançlıkla direnen Vietnam halkı, Vietnam devrimcileri, zaferin ardından gidip IMF'ye avuç açmak zorunda kaldılar. Tamam siyasal bağımsızlığı kazandılar, ama özel mülkiyet düzeni sınırlarını aşan sağlam bir teorik bakışa, daha doğrusu buna uygun sosyal-sınıfsal zemine de (ki bunun üzerinde ayrıca durmak gerekecek) sahip olamadıkları için, Sovyetler Birliği gibi o aşamada zaten kapitalist dünya ile içiçe geçmiş bir mütefikleri de sözkonusu olduğu için, üç-beş sene sonra gidip IMF üyesi oldular. Oradan krediler aldılar. Emperyalist devletler ya da mali kuruluşlarla bu tür ilişkiler içine girdiğiniz andan itibaren de zaten siyasal bağımsızlığınız yeniden parça parça zaafa uğramaya başlar. Çünkü emperyalist burjuvazi ekonomik gücünü size politik olarak da boyun eğdirmek için kullanır. Size ekonomik şantaj uygular, politik koşullarını dayatır. Politik koşullarını gözetirseniz, ancak bu durumda size krediler verir ya da gelir ülkenize yatırım yapar. Yatırım yaptıkça, iktisadi ve mali mevziler kazandıkça da, zaten başka şeyler yapmak olanağını da kolayca bulur. Vietnam örneği bile bu açıdan çok açıklayıcıdır. Kendi başına alındığında en ideal bir siyasal bağımsızlık ruhu ve bilincinin bile hiç de gerisin geri emperyalizmin egemenliği sahasına düşmeye engel olmadığına çok iyi bir örnek oluşturur. Çünkü özünde kapitalizmi aşan bir şey yok orada, olmadığını tarih gösterdi.

Sosyalist devrim ve demokrasi mücadelesi

V. İ. Lenin

Sosyalist devrim, bir cephede yürütülen tek bir eylem, tek bir çarpışma değil, en şiddetli sınıfsal çatışmaların tüm bir dönemi; bütün cephelerde, yani ekonomi ve politikanın bütün sorunlarında, ancak burjuvazinin mülksüzleştirilmesiyle son bulabilecek bir dizi uzun çarpışmalar dönemidir. Demokrasi mücadelesinin proletaryayı sosyalist devrimden saptrabileceğine ya da sosyalist devrimi geri plana itebileceğine, üstünü örebileceğine vs. inanmak büyük bir yanılgıdır. Tam tersine, nasıl ki tam demokrasiyi gerçekleştirilmeyen bir muzaffer sosyalizm imkansızsa, aynı şekilde, demokrasi için her açıdan tutarlı devrimci mücadele yürütmeyen proletarya da kendisini burjuvazi üzerinde zafere hazırlayamaz.

Demokratik programın maddelerinden birini, örneğin “ulusların kendi kaderini tayin hakkı”nı, emperyalist dönemde güya “uygulanamazlığı” ya da “hayali” karakteri nedeniyle elden bırakmak da daha az yanlış değildir. Ulusların kendi kaderini tayin hakkının kapitalizm çerçevesinde uygulanamaz olduğu iddiası ya mutlak ekonomik anlamda ya da görece politik anlamda anlaşılabilir.

Birinci anlamda bu iddia teorik olarak temelden yanlıştır. Bu anlamda kapitalizm çerçevesi içinde “emek parası” ya da krizlerin ortadan kaldırılması gibi şeyler uygulanamazdır. Fakat ulusların kendi kaderini tayin hakkının *aynı şekilde* uygulanamaz olduğu yanlıştır. İkincisi, bir tek örnek bile, yani Norveç’in 1905 yılında İsveç’ten ayrılması bile, bu anlamda “uygulanamazlığı” çürütmeye yeter. Üçüncüsü, örneğin İngiltere ve Almanya’nın mevcut politik ve stratejik ilişkilerinde ufak

bir değişiklik halinde, bugün ya da yarın, yeni devletlerin - örneğin bir Polonya, Hint vs. devletinin- kurulmasının “uygulanabilir” olduğunu reddetmek gülünçtür. Dördüncüsü, yayılma çabasındaki mali sermaye, “en özgür” demokratik ve cumhuriyetçi hükümeti ve “bağımsız” da olsa herhangi bir ülkenin seçilmiş memurlarını “serbestçe” satın alıyordu ve bundan sonra da alacaktır.

Genelde sermayenin egemenliği gibi mali sermayenin egemenliği de, politik demokrasi alanındaki *hiçbir* değişiklikle ortadan kaldırılamaz. Ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı tamamen ve yalnızca bu alanda bulunmaktadır. Fakat mali sermayenin bu egemenliği, sınıfsal baskının ve sınıf mücadelelerinin daha özgür, daha geniş ve daha açık bir *biçimi* olarak politik demokrasinin önemini ortadan kaldırmaz. O nedenle, kapitalizmde politik demokrasinin taleplerinden birinin ekonomik anlamda “uygulanamazlığı” üzerine açıklamalar, kapitalizmin bir bütün olarak siyasi demokrasiyle genel ve temel ilişkilerinin teorik olarak yanlış bir tanımlanmasına yol açar.

İkinci durumda bu iddia eksik ve yanlıştır. Çünkü emperyalizmde sadece ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı değil, siyasi demokrasinin *bütün* temel talepleri ancak eksik, sakatlanmış ve nadir bir istisna olarak (örneğin 1905 yılında Norveç’in İsveç’ten ayrılması) “uygulanabilir”dir. Tüm devrimci sosyal-demokratlar tarafından ileri sürülen sömürgelerin derhal kurtuluşu da hakeza bir dizi devrim gerçekleşmeden “uygulanamaz”dır. Fakat buradan asla, sosyal-demokrasinin *bütün* bu talepler uğruna derhal ve kararlı bir mücadeleden vazgeçmesi sonucu çıkmaz. Bu sadece burjuvazinin ve gericiliğin ekmeğine yağ sürmek olurdu. Tam tersine, bütün bu talepleri reformistçe değil, sınıfsal devrimci biçimde formüle etmek, kendini burjuva legalitesiyle sınırlamamak, tersine bu sınırları parçalamak, parlamento sahesinde görünmekle ve yüzeysel protestolarla yetinmemek, kitleleri, proletaryanın burjuvaziye doğrudan saldırısına, yani

burjuvaziyi mülksüzleştiren sosyalist devrime kadar bütün demokratik talepler için mücadeleyi genişleterek ve teşvik ederek aktif mücadeleye çekmek gereklidir. Sosyalist devrim sadece büyük bir grev ya da bir sokak gösterisi ya da bir açlık isyanı, bir askeri ayaklanma ya da sömürgelerde bir isyandan değil, Dreyfus Davası ya da Zabern olayı gibi herhangi bir politik krizden ya da ezilen ulusların ayrılması sonucunda yapılacak bir referandumdan ya da benzeri bir şeyden alev alabilir.

Emperyalizm çağında ulusal baskının güçlenmesi, sosyal-demokratların ulusların ayrılma özgürlüğü için burjuvazinin dediği gibi “ütopik” mücadeleden vazgeçmesini değil, bilakis tam tersine, *bu* zeminde *de* oluşan bütün çatışmalardan burjuvaziye karşı kitle eylemleri ve devrimci mücadelelere vesile olarak daha fazla yararlanmasını zorunlu kılar.

*Seçme Eserler, Cilt: 5,
İnter Yayınları, s.304-305*

Tarihsel ve güncel örnekler üzerine ara tartışmalar

“Siyasal çözüm”ün toplumsal mantığı

Siyasal demokrasiyle sınırlı bir bakışın aynı zamanda toplumsal koşullar ve sosyal zeminle bağlantılı olduğunu biliyoruz. Yani bunun bu çerçevede toplumsal-sınıfsal bir mantığı var. Şimdi bakıyoruz, siyasi özgürlüğü ya da siyasi bağımsızlığı kendi içinde idealleştirenlerin kendine özgü bir toplumsal gerçekliği var. Bunlar çok büyük ölçüde küçük-burjuva katmanlara dayanan siyasi akımlardır. Bu katmanların bilincinin ve ufkunun ideolojik ve politik temsilcilerinden başka bir şey değiller özünde. Büyük ölçüde kırsal tabana dayalı bu akımların liderlerinin, yöneticilerinin öğrenci ya da kent kökenli olması, onların gidip bütünleştikleri sınıfların, onların sosyal gerçeğinin ideolojik temsilcileri olması olgusunu ortadan kal-

dırmıyor. Tersine mantıksal olarak bütünlüyor.

Bu akımların çıkınazı bir yerde de kendilerini büyük ölçüde kırsal alana hapsedmelerindedir. Belki Nikaragua, belki Guatemala buna iyi örnekler değiller. Çünkü buralarda gerçekten cılız bir işçi sınıfı var. Ama başka bazı ülkeler var; Kolombiya türünden, Venezuela türünden başka bazı ülkeler var. İyi-kötü bir kapitalist ekonomileri var. Belli bir gelişmişlikte işçi sınıfları var. Ama bu ülkelerde gerilla gidip kırsal kesime dayanıyor. Bu alanı, bu alandaki sosyal katmanları temel alıyor. Oysa kırsal kesim de durmadan çözülüyor. Yani siz 1960'larda gerilla savaşıma başlıyorsunuz, o dönemde aslında köylülüğün bu toplumlarda görece bir ağırlığı da var belki. Ama '90'lı yıllara kadar hala mücadeleyi bir sonuca götüremiyorsunuz. Oysa bu arada geçen 30 yılda kapitalizmin gelişmesi durmadan köylülüğü çözüyor, farklılaştırıyor ve kırsal bir sınıf olarak eritiyor. Durmadan kentleri ve işçi sınıfını büyütüyor. Durmadan kırtali plana düşürüyor, ve tersinden, kenti önplana çıkarıyor. Ve sizin ayaklarınızı bastığınız kırsal saha iktidarı almaya yetmiyor. İktidar kentlerdeki sınıf ilişkileri alanına kayıyor. Ancak oradan bir güç çıkarırsanız, çıkarabildiğiniz ölçüde iktidar mücadelesini ilerletebilirsiniz. Gerilla hareketleri ideolojik zaafınının da bir sonucu olarak, bu yeni sosyal-siyasal gerçekliğe uyum sağlayamadıkları için de açmazlara düşüyorlar.

Bizim PKK'nın belli bir gelişme sürecinin ardından gelip dayandığı sınırlar üzerine söylediklerimizi de bu çerçevede ele almak mümkün. Kürt köylülüğü ve Kürt küçük-burjuvazisiyle Türk burjuvazisine karşı verilecek mücadelenin belli sınırları vardır. Bu sınırların ötesinde tıkanma ve çözümsüzlük beliriyor. "Siyasal çözüm" ise sözde çözümsüzlükten bir çıkış olarak gündeme geliyor. Kürdistan ve Türkiye'yi coğrafi sınırlara ayırmak, bu çerçevede tanımlamak mümkün. Ama bunun ötesinde içiçe geçmiş bir toplumsal gerçeklik vardır. İkisi bütünsel bir toplumsal gerçeklik oluşturmaktadır. Yani so-

yutlamada ileri sürülebilecek ayrı bir Kürt toplumu ve ayrı bir Türk toplumu somut gerçeklikte yok. Tekelci burjuvazinin yönettiği, her sınıftan Kürtlerden ve her sınıftan Türklerden oluşan bütünsel bir toplum var. Kapitalist ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerin belirlediği bir birleşik toplumsal bünye var ortada. Siz Kürtleri burada bir soyutlama olarak tümüyle ayrı bir ulus olarak ele alabilirsiniz. Ama gerçek yaşamda her iki ulus içiçe. A. Öcalan'ın yeri geldikçe "bizim okullarımız aynı, mahallelerimiz aynı, cezaevlerimiz bile aynı" derken anlattığı da bu aynı gerçeklik değil midir?

Eğer böyle bir iktisadi-sosyal bütünleşmişlik varsa, o zaman bu toplam sosyal bünye içerisinde siz sadece Kürt küçük-burjuvazisi ve Kürt köylülüğüne dayanarak bu burjuvaziye boyun eğdiremezsiniz. Burjuvazi modern bir sınıf. Kendinizi bütünsel bir sosyal bünye içinde yalnızca bu sosyal güçlerle sınırlandırdığınızda, Türk burjuvazisiyle çatışmada en fazla bir pazarlık gücü ve bu çerçevede bir uzlaşma zemini yaratabilirsiniz. Onu da zaten başarmış durumdasınız. Yani iyi-kötü onu belli tavizlere mecbur bırakacak bir gelişme düzeyine ulaşmış durumdasınız. Her ne kadar o bugün bir mecburiyet göstermiyorsa da, bu yarın göstermeyeceği anlamına gelmiyor. Neticede tarihsel olarak şu kesinleşmiştir; Kürt meselesi ancak Kürt halkına tavizler verilerek çözülebilir. Kaldı ki burjuvazi bugün bile bunu ilke olarak reddetmiyor. Ama PKK'yı tasfiye ederek bunu yapmak istiyor. PKK'yı ise tasfiye edemiyor. PKK'yı tasfiye edemeyince de çatışmada bir kilitlenme, bir tıkanma doğuyor. Nitekim sorun yıllardır bu kilitlenmiş biçimiyle duruyor.

Soru: Türk burjuvazisi PKK'yı ehlileştirerek bunu yapamaz mı?

PKK'yı ehlileştirerek yapabilir, ama bu hem kolay değil, hem de zaman alır. Oysa savaş da uzayıp gidiyor. Kolay ehlileşmiyor PKK. PKK mülkiyet düzeni konusunda, burjuvazinin

sınıf egemenliğinin meşruiyeti konusunda her türlü tavizi vermeye hazır. Yani bu açıdan sosyalizme ilişkin hiçbir şey dayattığı yok. Yalnız bir temel koşulu var. Diyor ki; “Bana tanıyacağın siyasal tavizleri ben kendi siyasal ve askeri kurumlarımla güvenceye alacağım. Yani benim ordum olacak, gerilla gücüm benim kendi orduna dönüşecek. Benim kendi meclisim, kendi idari ve hukuksal yapım olacak.” Bunları ise Türk burjuvazisi kabul edemiyor. Zira bunun kabul edilmesi durumunda, Kürdistan’da burjuva anlamında da olsa farklı bir iktidar odağı oluşur, bu kesin. Bu ise Türk burjuvazisinin işine gelmez. Zira bu yarın Kürdistan’ın bir egemenlik sahası olarak tümünden kaybını gündeme getirebilir. İşte Türk burjuvazisi deneyimlerin ışığında bunu biliyor ve kabul etmiyor. “Üniter devlet yapısı” içerisinde bir çözüm esprisinde ısrarının gerisinde de bu korku var. Ne var ki Türk burjuvazisi bir yerde buna mecbur da kalacaktır. Elbette ki bir dizi gelişmenin birleşik etkisi PKK’nın çökmesine ya da geri plana itilmesine, fiili muhatap olmaktan çıkmasına yol açarsa, burjuvazi için mesele kalmaz. Bu iş örneğin artık PSK ya da benzer çizgideki bir siyasal muhatap şahsında çözümünü bulur. Böylece Kürt sorunu da, “üniter devlet” yapısı içinde, örneğin Bask türü bir otonom yönetimle, geçici bir çözüme bağlanır. Sonuçta burjuvazi kendi dilediğine yakın bir çözüme ulaşabilir.

Uzayıp giden de bir savaş var. Bunu PKK’nın da uzun süre kaldırması mümkün değil. Süreç PKK’yı da yoruyor. Bu yorgunluğu kaldırması ise kolay değil. Üstelik PKK bu yorgunluğu belli bir sınıf adına yaşamıyor. Bir homojen yapı adına yaşamıyor. Çok farklı sınıfları, tabakaları, ona uygun düşen ideolojik-politik eğilimleri barındıran bir ulusal bütünlük üzerinde yaşıyor bu yorgunluğu. Gündelik dilde Kürt halkı demek kolay da, ortada sözkonusu olan, çelişkili bir sosyal-siyasal bütündür. Kürt halkı dediğiniz nihayetinde modern sınıf ve tabakalardan oluşuyor. Ve bu farklı sınıf ve tabakaları temsil

eden farklı ideolojik-siyasal eğilimler yer alıyor Kürt hareketinin içerisinde. İlk ciddi bunalında bu eğilimler kendi temsilcileri ile siyaset sahnesinin önplanına çıkacaklardır. Birleşik bir mücadele çizgisine kayan sosyalistler de çıkacaklardır, Türk burjuvazisiyle işbirliğine doğru yönelenler de. Eğer bu yorgunluk böyle uzar giderse, böyle bir çatlama kaçınılmaz olarak doğacaktır.

Bu durumda elbetteki PKK bugünkü bütünselliği koruyamaz. Bu bütünselliği koruyamamak ne anlama gelecektir? Bugün HADEP üzerinden ya da Kürt Parlamentosu üzerinden ya da Kürtlerin meşru demokratik hakları üzerinden Kürt hareketine destek veren bir takım burjuva güçler hareketten kopacaklardır. Nereye geçeceklerdir? Örneğin bugün Şerafettin Elçi'nin temsil ettiği çizgiye, DKP çizgisine kayacaklardır. Sorun mülkiyet düzenini de ilgilendiren bir karakter kazandığı zaman, Kürt burjuva ögeleri mülkiyet düzeninden yana açık bir tercih koyacaklardır. Türk işçi ve emekçi sınıflarıyla bütünleşme çizgisinde, dolayısıyla yalnızca siyasal baskıya değil bizzat mülkiyetin kendisine de yönelecek bir sosyal hareket karşısında siz örneğin Sırrı Sakık'm ne yapacağını zannediyorsunuz? Tipik bir burjuva, tipik bir Kürt burjuvası. Ahmet Türk bir sınıfın temsilcisi, koca bir toprak sahibi, ama ulusal haklar sorununda hassasiyet gösteren bir toprak ağası.

Bu konuyla bağlantılı olarak şunları da eklemek gerekir. Geline yerde egemen çizgi düzeyinde PKK'nın devrimci sosyalizmle ciddiye alınır bir ilgisi kalmamıştır. PKK'da sosyalizmin potansiyeli olan bir emekçi taban, artı bu potansiyelin ideolojik-politik eğilimlerini taşıyan bir yan elbette var. Bu bir takım güçlerin, bir takım kadroların, tabandaki militanların şahsında bu elbette var. Ama bugünkü egemen resmi çizgi üzerinden bakıldığında, PKK'da devrimci sosyalizmle bağlantılı fazla bir şey kalmış değil. Siyasal programına bakıyorsunuz, mülkiyet düzenini hedef alan hiçbir şey yok. Dile getirilen bir

propaganda bile yok. Emekçilerin acıları, yoksulluğu vb. dile getiriliyor da, bunların çözümü konusunda en ufak bir şey söylenmiyor. Olduğu kadarıyla bu daha çok kirli savaşın sosyal faturası olarak, bu çerçeve içinde işleniyor.

Marksist dünya görüşü ise zaten bir yana bırakılmış durumda. Burada sosyalist karakteri, kimliği ilgilendiren fazla bir şey yok. Ve görünürde de yok, demagojik olarak bile yok. Sadece duygusal çerçeveyi aşmayan bir sosyalist iyiniyet var. Sosyalizme iyiniyetle sahip çıkılıyor. Kapitalizmle karşılaştırma yapıldığında sosyalizm lehine bir takım şeyler söyleniyor. Bunlar iyiniyet gösterisinden başka birşey değil. Sosyalizm konusundaki iyiniyet ise burjuva demokratik öze ilişkin gerçeği hiçbir biçimde değiştirmez. Kürt sorununda burjuva demokratik çözümün devrimci temsilcisiydi Abdullah Öcalan. Şimdi tam öyle midir? Bu sorun zaten tartışmaya açıktır. Burada kısa nitelermelerle geçmeyeyim. Konunun kendisi kendi muhtevası içerisinde, genişçe tartışma içerisinde konulmalıdır ki, doğru anlaşılabilirsin.

Şu kadarını söylemekle yetiniyorum. '92 sonrası süreçte, özellikle bu "siyasal çözüm"e endekslenmiş politika ışığında, sorduğum soruya daha gerçekçi bir yanıt verilebilir. Bu yanıt siyah veya beyaz biçiminde değil. Bir geçiş sürecidir bu, bir erozyon sürecidir. Bu erozyon süreci bir iç toparlanmaya dönüşür, sorunun devrimci çözümünde ısrar da edilir. Ya da tersinden, bu erozyon süreci yeni boyutlar kazanır, iş gerçekten "siyasal çözüm" denilen şeye gider varır. Bu noktadan sonra ise zaten olayın karakteri tümünden değişir.

"Demokratik ve barışçıl siyasal çözüm" ya da sisteme entegrasyon

Tabii bu deneyimleri kendi başına tek tek irdelemek çok mümkün değil. Kaldı ki bu deneyimler hakkında konuşmak

için onları biraz daha yakından tanımak da gerekiyor. Bugün Peru Komünist Partisi/Aydınlık Yol'un programı nedir, onu bile tam bilmiyoruz. Ama neticede maocu ideolojiye dayalı bir akım. Bu konum az-çok bir fikir vermektedir. Neticede bunların dahil olduğu uluslararası bir akım da var. Bu akımın Türkiye'de temsilcileri de var. İyi-kötü oradan bir fikrimiz var. Bu çerçevede bizdekiler için söylediğimiz temelde Aydınlık Yol için de geçerli olabilir.

Aynı şekilde Filipinler'deki parti de çok yakından tanıdığımız bir parti değil. Ama MLPD'nin uluslararası toplantıları üzerinden bazı ilişkilerimiz oldu. Vurgularına bakıyoruz, programına bakıyoruz, bugüne kadarki siyasal süreçlerine bakıyoruz, hapsolup kaldığı alanlara bakıyoruz, kendi içinden durmadan gidip burjuvazi ile uzlaşma arayan kanatlar, eğilimler çıkıyor, buna bakıyoruz. Bunlar hep bir arada bize elbette bir fikir veriyor.

Filipinler Komünist Partisi Markos diktatörlüğüne karşı mücadele içinde gelişti ve önemli bir güç kazandı. Büyük bir gerilla hareketi olmayı başardı. Kırsal alanlarda önemli mevziler kazandı ve kitle desteği elde etti. Markos'un artık sahneden çekilmesini belirli bir noktadan sonra Amerika da destekledi. Çünkü kendi alternatifi hazırды. Bu bayan Akino'nun kocası idi. Amerikancı bir adandı bu. Ama Markos yönetimine karşı çıkıyordu. O da Markos döneminde Filipinler'den kovulmuş, sürgün edilmiş bir muhalifti. Markos diktatörlüğü devrildi, daha doğrusu Markos devrildi, çünkü diktatörlük olduğu gibi duruyordu. Burjuvazinin sınıf egemenliğini koruması bir yana, iktidar mekanizması o günkü mevcut karakteri ile duruyordu. Markos'un ordusu olduğu gibi duruyordu. Markos'un genelkurmay başkanı General Ramos bile yerini korudu ve bildiğiniz gibi sonradan devlet başkanı oldu. Halen devlet başkanıdır. Yani sadece Markos gitti ve yerini yeni yöneticiler aldı. Yani çok sınırlı değişimler oldu. Markos'un gidişi bir kitle hareketinin

ürünü olduğu ölçüde de, fiili olarak bir özgürlük, bir yumuşama ortamı doğdu.

FKP'nin bu gelişmeler karşısında bocaladığını biliyoruz. Bir takım hayallere kapıldıklarını biliyoruz. FKP de o dönem bir "siyasal çözüm" arayışı içine girdi. Ne var ki bu arayış bir süre sonra çıkmaza girdi. Ama bu arada kendi silahlı güçlerinin önemlice bir kesimini de kaybettiler. Çünkü belli bir kesim siyasal çözümün gerekli olduğuna inanıyordu. Şimdi neye göre inanır? Neyin siyasal çözümünü arıyorsunuz? Burjuvazi siyasal çözüme nasıl razı olur? Emperyalizm siyasal çözüme hangi koşullarda razı olur? Siz Filipin burjuvazisinin mülkiyet tekeli tanıyacaksınız, onun sınıf egemenliğini tanıyacaksınız. Bu tanıma temeli üzerinde o da sizin bir takım hak ve özgürlükleri kullanmanıza müsaade edecek. Bu arada bir takım sosyal tedbirler alınacak. Diyelim kitlelerin acıları bir dönem için biraz hafifletilecek.

Siyasal çözüm dedikleri şey işte bu. Bu zaten devrimci konumun kaybedilmesidir. Burada devrim stratejisi denilen bir şey kalmıyor. Böyle bir durumda, burada reformlara endekslenmiş bir siyasal mücadele var demektir. Eğer siyasal çözüm arayışınız basit bir taktik manevra değilse, yani bir soluklanma, bir zaman kazanma değilse tabii. Ama '80'li yılların ortasında Filipinler'de gündeme gelen bu girişim öyle masumca bir zaman kazanma olayı değildi. Çünkü beklenen siyasal çözüm gerçekleşmeyince, parti bölündü. Büyük bir güç uzlaştı, gitti düzenin saflarına katıldı. Neden? Demek ki insanların kafası, ideolojik bilinci, programatik ufku buna açık, buna yatkın.

Silahlı mücadele devrimcilikte kendi başına hiçbir şeyin göstergesi değil. Basbayağı burjuvazinin kendisi kendi politikasının şu veya bu yönüne hayatîyet kazandırmak için silahlı mücadele vermek durumunda kalabilir. İşte Talabani, işte KDP bu mücadeleyi veriyor. Talabani bir taraftan Öcalan'a "devrimler dönemi bitmiştir" diye öğüt veriyor. Ama öte yandan

bakıyorsunuz kendisi silahlı bir güçtür ve yeri geldiğinde o silahı kullanıyor. Demek ki mesele başka bir şey, onun “devrimler dönemi bitmiştir” derken kastettiği farklı bir şey. Sistemin dışına çıkmak dönemi bitmiştir, sistemin gerçekleri ancak ABD ile anlaşarak, serbest piyasa ekonomisini esas alarak bu sorunların çözülebileceğini gösteriyor; Talabani'nin vaaz ettiği şey gerçekte budur. Neticede emperyalist sistemin genel çerçevesini kabul etmeyi vaaz ediyor. Çünkü “demokratik ve barışçıl siyasal çözüm” denilen uzlaşma her zaman bu çerçeveyi kabul etmek temeline dayanmaktadır. Guatemala'da bu çerçeve kabul edildi. Salvador'da bu çerçeve kabul edildi. Nikaragua'da ABD destekli kontra basıncı karşısında çok geçmeden bu çerçeve kabul edildi. Bunun kabul edildiği yerde de devrimcilik bitiyor zaten. Devrimcilik adına bir şey kalmıyor. Düzen kendi “siyasal çözüm”ü ile sizi kendisine entegre ediyor. O güne kadar katlandığınız fedakarlıkların karşılığı olarak da bir takım geçici tavizler veriyor. Bir takım hak ve özgürlükler tanıyor ya da tanıyacak görünüyor. Kitlelerin yaşam koşullarını düzeltmek için bir takım önlemler alacağını vaadediyor.

Ama biz biliyoruz ki, sistem bu sorunları döne döne yeniden üretiyor. Diyelim üç yıl için elde edeceğimiz kazanımlar, dördüncü yıldan itibaren kaybedilmeye başlıyor. Çünkü bu çelişki ve sorunları sistemin kendisi döne döne üretiyor. Yani yalnızca yönetimin verdiği sözleri tutmama sorunu değil burada sözkonusu olan. İyi niyet kötü niyet sorunu değil kendi başına. Yönetim sözlerini neden tutmaz? Çünkü kapitalist sömürü ilişkilerinin kendi mantığı var. Bu sürekli bir servet-sefalet kutuplaşması üretiyor. O sürekli sömürüye dayalı bir sistem olarak işlemek zorunda. Böyle işlediği ölçüde de yığınların yoksulluğunu artırmak zorunda. Yığınları yoksulluğu arttığı zaman da yığınların buna karşı göstereceği direnci de baskı ve terörle kırmak zorunda. Ve dolayısıyla da demokratik hak ve kazanımları yok etmek zorunda. Döndük mü başa, döndük

mü aynı noktaya...

İdeolojik kimlik ve toplumsal gerçeklik

Bizler marksistler olduğumuza göre materyalist açıdan düşünmek zorundayız. Teslimiyet her zaman ideolojik yanılığın doğmasıdır. Sizin ideolojik bakışınız güçlü olabilir, ama koşulların sizi ezdiği ve bunalttığı bir durumda bu bakışınızı kaybedebilirsiniz, sonuçta yine boyun eğmek zorunda kalabilirsiniz. Yani devrimciliğinizi terketmek zorunda kalabilirsiniz, bunu demek istiyorum. Nitekim Marksizm tabanı üzerinde duran devrimci partilerin yozlaştığını ya da uzlaştığını ya da teslimiyete gittiğini de biliyoruz. 20. yüzyılın tarihi bunun örnekleriyle doludur. Sorun bu değil. İdeoloji, ideolojik çizgi tek başına bir şeyi güvenceye alamaz, son tahlilde.

Ama yine de ideoloji temel önemde bir güvence alanıdır. Zira tersinden, siz aslında maddi olarak, kitle desteği olarak güçlü olduğunuz halde, bakışınız çarpık olduğu için, buna rağmen iktidar imkanını kaybedebilirsiniz. *Nisan Tezleri*'nin bütün bir tarihsel anlamı ve kritik önemi buradadır. Bolşevik parti kararlı ve tutarlı bir devrimci parti idi. Lenin daha yurtdışından dönmeden parti hızla yeniden örgütlenmişti. Anında kendini toparlamıştı ve elinde önemli politik bir güç vardı. Ama ortaya çıkan çok özel koşullara Rusya'daki liderler başlangıçta doğru yaklaşamadıkları için, perspektif çarpık olduğu için, Geçici Hükümetin yedeğine düşmek bir süre için önemli bir tehlike olarak belirebildi. Halbuki böyle özel durumlarda, doğru teorik bakış, size devrimin sorunlarına doğru bir çözüm platformu oluşturmak imkân verir, ki Lenin'in tutumu, kritik andaki misyonu da zaten bu olmuştur. Doğru bir bakışınızın olmadığı bir durumda ise, yaklaşık olarak Menşeviklerin yaptığına benzer bir şey gerçekleşir. Kamenev çizgisi Bolşevik partisine egemen olsaydı, Bolşevikler Menşeviklere yakın bir çizgiye

düşerdi ve sonuçta devrim imkanı da kaybolurdu. Oysa bir kayboldu mu bazen çok uzun yıllar yeniden gelmeyebiliyor da. Çünkü devrim onyıllarca süren büyük birikimlerin patlak verdiği bir momenttir. Patladığı noktada ya iktidara yöneltilir ya da burjuvazi ne yapar eder kurtarır canını son anda. Kurtarıldıktan sonra da yeni bir birikim için bazen birkaç on yılın daha geçmesi gerekebilir. Yani bu açıdan tarihi fırsatın doğduğu noktada bunu başarıyla değerlendirebilmek çok büyük bir tarihi önem taşıyor. Tam da bu çerçevede, teorik üstünlük çok büyük bir tarihi önem taşıyor.

Teorik bakış kendi başına belirleyici değildir, dedim. Ama ek bir şey söylemek istiyorum. Teorik bakışı ve ideolojik konumu, son tahlilde, sınıf konumu ve sosyal ortam belirler. Yani siz küçük-burjuvazinin ve köylülüğün üzerinde yeşermişseniz, başlangıçta Marksizmin saf teorik önermeleri ile ya da bakışıyla yola çıksanız bile, zamanla o sınıf kendi rengini size verecektir. Siz kaçınılmaz bir biçimde ona benzeyeceksiniz. Çünkü yaşam ortamınız orasıdır. O maddi zemin üzerinde yaşıyor, savaşıyor, oradan besleniyorsunuz. Bir yerde Mao Zedung'u, Çin Devrimi'nin sorunlarını böyle kavramak gerekiyor. Mao Zedung'a yöneltmiş eleştiriler nelerdir? Hain, oportünist, revizyonist, Marksizm maskesi takarak uluslararası proletaryayı aldatan bir siyasal düzenbaz vs. vs... Ama gerçekte Mao'nun bunların hiçbiri ile alakası yoktur. Bunlar büyük bir devrimciye kaba hakaretlerden öte bir anlam taşımıyor. Bu tür bir değerlendirme, bu tür nitelermeler, tarihsel ve bilimsel açıdan bir değer taşımıyor.

Söz konusu olan, yüzmilyonlarca Çin köylüsünün toprağında, bu maddi zemin üzerinde kendini bulmuş bir siyasal şahsiyet ve onun liderliğindeki bir siyasal harekettir. Bu hareket kaçınılmaz olarak yeşerdiği sosyal zeminin rengini, buna oturan bir ideolojik-politik kimliği alacaktır.

Benzer şeyler Kastro ve Küba Devrimi için söylenebilir.

Küba bugün hala yaşıyor ve bunun onurunu da taşıyor. Ama siz bir de Küba Devriminin ilk dönemlerindeki sallantılara, çelişkilere, sorunlara bakın. Onları gözettiğiniz zaman, ortaya bir başka gerçek de çıkıyor. Eğer Sovyetler Birliği olmasaydı, eğer Doğu Avrupa olmasaydı, yalnızca ekonomik güç olarak demiyorum, bir uluslararası kuvvet alanı olarak olmasa idi, ABD emperyalizminin kaba müdahaleleri ve dayatmaları karşısında onlardan gerekli politik ve moral desteği almasaydı, Küba'nın sosyalizm rotası bu kadar önden garantili olabilir miydi? Kastro'nun o zamanki konuşmalarını biliyoruz; "Biz üçüncü yolu tercih edeceğiz", diyordu. Çok daha değişik bir şeydir bu.

Uluslararası proletaryanın komünist hareket şahsında büyük bir kuvvet olduğu, dahası bir kısım ülkelerde proletaryanın iktidarı ele aldığı tarihsel koşullarda, bu akımların sosyalist iyi niyeti, onların sosyalizme geçişini elbette kolaylaştırıyor. Bu teorik olarak mümkündür. Komünist Enternasyonal daha İkinci Kongre'sinde bu sorunu tartıştı. Lenin, biz bunu uzun uzun tartıştık; evet, geri köylü toplumlarında bile kapitalizm bir aşama olarak yaşanmaksızın da sosyalizme geçilebileceğinin mümkün olduğu sonucuna vardık, diyor. Ama bunun temel koşulunu da ekliyor: Gelişmiş kapitalist ülkelerin bir ya da birkaçında proletarya siyasal iktidarı ele geçirmişse ve bu halklara gerekli desteği verebilecek durumdaysa... Küba'ya böyle bir destek verildi işte. Zamanında Çin'e de verildi...

Soru: Arnavutluk böyle bir yardım aldı mı?

Arnavutluk da aldı elbette, hem de fazlasıyla. Sovyetler Birliği'nin yardımı olmasaydı, bir sanayi temeli kurması mümkün değildi. '45'ten '60'a kadar, düzenli olarak bir takım yardımlar alınıyor. Kruşçev döneminde de alınıyor. Ama Kruşçev bunu bir takım yaptırımlara ve tavizlere bağlamaya çalışıyor. Boyun eğdirnek için eksik veriyor, geç veriyor, süründürerek

veriyor. Ama neticede yardımlar o dönemde de sürüyor. Arnavutluk bazı yardımları aldı, ama ilişkiler öyle bir noktaya geldi ki, durum artık katlanılamaz oldu. Kruşçev bir tür kölelik istiyordu; Arnavutluk'u küçük bir ulus ve küçük bir ülke olarak aşağılıyordu. Şantajla baş vuruyor, ulusal onurunu kabaca çiğnemeye kalkıyor, üs vb. ayrıcalıklar istiyordu. AEP bunu kabul etmedi ve ideolojik-politik açıdan zaten güvenemediği Kruşçev iktidarına bir noktadan sonra cepheden tutum aldı. Burada yurtseverlik duygularıyla marksist-leninist ideolojik konum karşılıklı olarak nasıl bir denge içindelerdi? Hangisinin payı ne kadardı? Bu ayrı bir sorun, ayrıca irdelenebilir.

(Tarihsel sorunlar üzerine çeşitli tartışmalar)

Sosyalizmin tarihsel kazanımlarına karşı büyük bir özen göstermek zorundayız. Bu kazanımlar yarın bizim için daha büyük bir anlam taşıyacak. Manevi bakımdan da, deneyim bakımından da. Kaldı ki bu bizim tarihimiz. Bizim tarihsel sorunlara ilişkin her vesileyle söylediğimiz gibi, bizim kendi tarihimizdir tartıştığımız. Sözkonusu olan başarısızlık bizim kendi başarısızlığımız. Yani komünistler olarak bizim kendi başarısızlığımız. Nihayetinde o tarihsel dönemin komünistleri, '30'ların, '40'ların, '50'lerin, '60'ların komünistleri onlardı. Tarih boşluk tanımıyor ki. O dönem komünizmi temsil eden bir takım akımlar vardı, çeşitli kusurlu yönlerine rağmen...

Sosyalizmin deneyimleri bizim deneyimlerimizdir. Yani tarihsel olarak bir sınıf adına, bir akım adına yaşanmış deneyimlerdir. Başarısızlığa uğradı, sözkonusu olan bizim başarısızlığımızdır. Dolayısıyla gerçekte biz kendi başarısızlığımızı tartışıyoruz burada. Ama tartışıyoruz, tartışmak zorundayız. Bundan sonuçlar çıkarmak, öğrenmek zorundayız. Bizim bu vurgumuz, tarihsel mirasa darkafalica değil, fakat yaşanmış tarihsel deneyimden sonuçlar çıkaran devrimciler gibi yaklaşmak gerektiğine bir vurguydu. Çünkü tarihsel mirasa sahip

çıkma adı altında bu deneyimleri tartışmaktan kaçınmak şeklinde bir küçük-burjuva darkafalılık vardı. Sen kendi deneyimini, kendi başarısızlığını tartışmadığın zaman, döne döne yenilgilere mahkum olursun yalnızca. Gelecekte yeniden yenilirsin. Oysa birçok alanda yeterince yenildik. Artık bunlardan en iyi biçimde öğrenmeliyiz, öğrenmesini bilmeliyiz ki, gelecekteki başarıları böylece kalıcılaştırabilelim.

Demokrasi mücadelesi öncelikle proletarya için yaşamsaldır

- Demokrasi sorunu proletaryanın temel sorunu değilmiş gibi, sanki küçük-burjuvazinin kendine özgü bir sorunuymuş gibi konuyu ele alıyor bazı geleneksel akımlar...

Yoldaşın işaret ettiği nokta ayrı bir önem taşıyor. TİKB polemğinde hatırlattık bunu. Sınıf dışı katmanlara ilgisiz kalmak, demokrasi sorununa ilgisiz kalmaktır diye ifade ediliyordu sorun. O kadar çarpık bir mantık içersinde ortaya koyuyorlardı ki sorunu, bundan çıkan sonuç adeta sınıf dışı katmanlar için demokrasi mücadelesi ve proletarya için sosyalizm mücadelesi biçimindeydi. Oysa demokrasi mücadelesi her şeyden önce proletaryanın kendisi için, onun politik eğitimi için, yarın ki yönetici sınıf olma konumuna hazırlanması için büyük bir önem taşır.

Kuşkusuz devrimci proletaryanın ufku asla demokrasiyle sınırlı değildir, olamaz. Ve tersinden, elbette küçük-burjuva katmanlar konumları gereği, kaçınılmaz olarak demokrasinin ufku içinde kalırlar. Proletarya sosyal konumu açısından, üretimdeki konumu ve üretim ilişkileri içindeki yeri açısından bakıldığında, demokrasinin ötesine geçen, kapitalist toplumu aşan, sosyalizm perspektifine ulaşan bir sınıfsal konuma sahip. Modern kapitalist toplumunda bu konuma sahip biricik sınıf.

Elbetteki bu söylenenler, teorik ve tarihsel bir soyutlamadır, teorik ve tarihsel bir belirlemedir. Oysa işçi sınıfı öznel planda ancak tarihsel bir dönemi kapsayan mücadeleler içinde bu konuma ulaşabilir. Dolayısıyla, bugünkü gerçekliği üzerinden bakıldığı zaman, demokrasi mücadelesi, demokrasi eğitimi en başta Türkiye işçi sınıfı için gereklidir. Bu sınıf bir kere demokratik siyasal eğitimden geçemediği için, kendi dışındaki sınıfların sorunlarına, acılarına, istemlerine ilgi göstermesini bile başaramıyor. Örneğin yıllardır Kürt halkının acılarına ilgisiz kalabiliyor. Bu sınıf bugün inisiyatif alanında öylesini bir zayıflık içerisindedir ki, kendi sendikal örgütlenmesi burjuvazinin kahyaları tarafından neredeyse tümünden felç edilmiş durumda. Buna karşı bir örgütsel inisiyatif, bir yönetim inisiyatifi, bir karşı inisiyatif henüz yaratamıyor. Bütün bunların eğitiminden geçmemiş, bütün bunlar içerisinde kendini bulmamış, bütün bunlar içerisinde kendine güven kazanmamış bir işçi sınıfı ile yüzyüzeyiz bugün. Bütün bunların içerisinde bir eğitimden, bir kendine güven kazanma sürecinden geçmeden, tam da bu sayede bunun ötesine geçmeyi düşünmeye başlamış bir sınıf haline gelmeden, işçi sınıfı zaten burjuvaziyi deviremez.

TÜSİAD'ın demokratikleşme paketi ve TKP programı

(141-142'in kaldırılması ve devrimci hareketin buna yaklaşımı ile devrimci hareketin demokrasinin elde edilmesi sorununa nasıl baktığı üzerine açıklamalı sorular)

Burjuvazi 141-142'yi kaldırıyor, Kürt sorununa belli bir çözüm bulabilir, başka bazı adımları atabilir, ve neticede, bizi demokrasi sorununda programsız bırakabilir, diyenler elbette var. Ama bu dediklerinde büyük bir kavrayışsızlık da var. Burjuvazinin bir takım manevralarını ciddiye almak var. Bu

aynı şeyi biz TÜSİAD Raporu'nda da görüyoruz. Burjuvazi manevralarını elbette gerçek bazı tavizler olarak da gündeme getirilebilirdi. TÜSİAD'ın raporu bir kağıt parçasıdır bugün; ama kağıt parçası olmayıp da gerçekten ciddi bir proje olarak da gündeme getirir. Fakat burjuvazi bunu ne zaman, ne gibi durumlarda gündeme getirebilir? Gerçekten halk muhalefetinin düzeyi ve gücü bir takım ciddi riskler yaratıyorsa, daha ciddi boyutlar kazanmadan onu nötralize etmek, yumuşatmak ve düzenin kanalları içersinde boğmak için gündeme getirebilirdi. Getirebilir tabi, böyle durumlar olabilir ve işaret ettiğim kendine özgü dönemlerde böyle tavizler özellikle gündeme getirilebilir.

Almanya'da 1918 Kasım Devrimi'ni izleyen gelişmeler bu konuda daha farklı bir duruma klasik değerinde bir örnektir. Emperyalist savaş Alman devletini felç etmiş, Almanya savaşta yenilmişti. Ama devletin ötesindeki o "burjuva toplumu", kendi düzenini buna rağmen ayakta tuttu. Bu burjuva topluma sosyal-demokrasinin kendisi de dahildi. Ve sosyal-demokrasinin ihaneti sayesinde devrim bir noktada durduruldu. Demokrasi mücadelesini sosyalist devrim perspektifi içerisinde ele almayan, onu kendi içerisinde amaçlaştıran sosyal-demokrasi, devrimi götürdü demokrasiye bağladı. Demokratik özlemlerin ve birikimin özel itkisiyle patlak veren bir devrimi alıp burjuvaziyi devirme mücadelesine çevireceğine, tuttu o birikimi kapitalist ilişkiler temeli üzerinde demokrasiyi kurumlaştırmak ve kalıcılaştırmak adı altında heba etti. Alman burjuvazisine bu noktada en büyük hizmeti yaptı. Düzenin kendisi yıkılıyor, mülkiyet düzenini kurtarmak için monarşi feda ediliyor. Yerine ne kuruluyor? Weimar Cumhuriyeti, yani bildiğimiz siyasal burjuva demokrasisi kuruluyor. Bir tür demokrasiye katlanılarak karşılığında sosyal devrim tehlikesi bertaraf ediliyor, kapitalist özel mülkiyet düzeni kurtarılıyor.

İşte demokrasi mücadelesinin doğru ele alınışına ilişkin

sorunların kritik önemi aynı zamanda buradan gelmektedir.

Söylenenlerle benim asıl dikkatleri çekmek istediğim nokta şudur. Burjuvazi hiçbir zaman demokrasi sorununu kalıcı bir çözüme bağlayamaz. Elbetteki işçi sınıfına ve emekçilere ciddi tavizler de verebilir. Ama bunlar kalıcı olmaz. Kapitalizm kapitalizm olarak varolduğu sürece, demokrasiyi döne döne yok eder ve demokrasi mücadelesini döne döne vermek ve kazanmak gerekir. Hiçbir zaman demokrasi mücadelesinin ortamını ortadan kaldıramaz burjuvazi. Ama siz demokrasi mücadelesinin bu mantığını, bu temellerini kavrayamadığınız zaman, burjuvazinin bazı geçici tavizlerine (ki bu ancak sınıf mücadelesinin akışına bağlı olarak, burjuvazinin bu akışı karşılama manevrasının bir ürünü olarak gündeme gelebilir) bakarak, “programsız kaldık” yanılışına da düşebilirsiniz. Bu da gerçekte demokrasi sorununu ne kadar yüzeysel kavradığınızı gösterir.

TÜSİAD Raporu üzerine bazıları “TKP’nin programı gitti” bile dediler. Bu sözde ince alaylı yorum demokrasi sorununda kaba bir ideolojik kavrayışsızlığın göstergesidir. “TKP programı”nın bir yere gittiği yok, zira ortada TÜSİAD şahsında tekelci burjuvazinin bahsettiği bir şey yok. Burjuvazi bir şey veriyor değil, vermeye niyetli de değil, dahası verecek hali de yok. Döne döne “istikrar tedbirleri” isteyenlerin, IMF reçeteleriyle iş görenlerin, özelleştirme programı tam hız uygulansın diyenlerin siz yığınlara bazı siyasal haklar bahsedebileceğine inanabilir misiniz? Eski DPT başkanı Yıldırım Aktürk bunların sözcülerindendir ve yıllar önce kalkıp ekonomik tedbirleri hayata geçirmek için bir dönem sıkı bir polis rejimine ihtiyacımız var diyebilmiştir. Tekelci burjuvazinin ihtiyaç duyduğu gerçek siyasal ortamı kaba bir utanmazlıkla dosdoğru söyleyebilmiştir. Nitekim onun bunu savunduğu dönemin sonrası devletteki çeteleşmenin görülmemiş boyutlar kazanmasına sahne olmadı mı? 5 Nisan paketlerine, devletteki kontralaşmanın yeni boyutlar kazanması eşlik etmedi mi?

Siz insanları işsiz bırakmak için, insanlara eğitim hizmetini parayla dayatmak için, sağlık hizmetini parayla dayatmak için, yağmayı sürdürmek için, artı-değer sömürüsünü katmerleştirmek için, yığınların elini kolunu bağlamanın ve bilincini çelinenin yollarını bulmalısınız. Tekelci burjuvazi için gerçek sorun, gerçek ihtiyaç bu. Burjuvazi için sorun yığınlara özgürlük bahşetmek değildir bu dönem, tam tersine onun gerçek ihtiyacı her türlü hak arama ve direnme olanağının boğulduğu bir polis rejimidir.

Gerçekten Türkiye kapitalizmi düze çıkıyor olsaydı, bunalım hafifliyor olsaydı, bunu karşısında da yığınların tepkisi bir takım siyasal tavizleri zaten zorluyor olsaydı, o zaman burjuvazi bir ara formül bulurdu. Yığınların bazı istemlerini kabul etmek yoluna gidebilirdi. Bir burjuva tarihçisi Çartist hareketin istemleri konusunda İngiliz burjuvazisinin tutumunu anlatırken, çok büyük bir probleme yol açmadı diyor ve bu ekonomideki refah dönemiyle çok bağlantılıydı diye de ekliyor. O refahın verdiği bir rahatlıkla burjuvazi bunu sükunetle karşıladı; bir takım tavizler verdi, Çartist hareketin taleplerini karşıladı, ama böylece İngiliz işçi hareketini yeniden avucunun içine de aldı, diyor. Bu değerlendirmenin tarihsel gerçeğe ne denli yakın olduğunu görebilmek için İngiliz işçi hareketinin sonraki süreçlerine bakmak yeterlidir.

TÜSİAD'ın bir kere ortada böyle bir niyeti yok. Dahası var. Farzedin ki Türkiye kapitalizmi düze çıkıyor ve TÜSİAD bunu bir takım demokratik "siyasal açılımlarla" tamamlamak istiyor. Bu sorunu ortadan kaldırmıyor ki. Tekelci burjuvazi egemen sınıf olarak kaldığı sürece, bu toplumda demokrasi mücadelesi bugün biraz küllenir, fakat yarın yeniden depreşir. İdeolojik kavrayışsızlık ürünü bu tür iddiaları fazla ciddiye almamak gerekir. Bazen demokratik devrim programını küçümsemek için bu tür şeyleri bizim bazı yoldaşlarımız da söyleyebiliyorlar. Bu düşünce tarzı doğru değil. Bunun böyle olduğuna inanırsanız, demokrasi mücadelesinin bir manivela

olarak devrimci iktidar mücadelesinde oynayacağı rolü de gözden kaçırsınız.

Demokratik cumhuriyet ve proleter devrim

Burjuvazinin siyasal sorunları bu tür demokratik çözümlere kavuşturabilmesi için yığınların onu buna mecbur etmesi gerekiyor. Öyle bahşedilmiş, tepeden kurulmuş hiçbir demokrasi örneği yoktur tarihte. Demin de söyledim, Weimar Cumhuriyeti Alman proleter devriminin yolunu kesmenin bir ürünüdür. Proleter devrim tehlikesini bertaraf etmek için demokratik cumhuriyet mevzisinde tutunma yoluna gidilmiştir. Burjuva demokrasisi mevzisinden proleter devrimi göğüslenmiştir. Sanki Şubat Devrimi sonrasında burjuva Geçici Hükümetin Menşeviklerden ve Sosyalist Devrimcilerden de gerekli desteği alarak yapmaya çalıştığı farklı bir şey midir? *

Alman Kasım Devrimi'ni bu noktada aynı zamanda bir karşı-devrim olarak niteleyen Troçki elbetteki belli bir anlam-

* Lenin'in Şubat Devrimi'ni önceleyen aylarda ve emperyalist ekonomistlerle tartışmalar içinde demokratik cumhuriyetin proleter devrime karşı bir silaha dönüştürülmesine ilişkin olarak ortaya koyduğu teorik gözlem, sonraki olayların ışığında ele alındığında gerçekten dikkate değerdir:

“Ayrıca, bütün demokratik hedefler (sadece kendi kaderini tayin etme değil! Buna dikkat et! Bunu unutmuşsun!) belli bir dönem için belli bir anlamda, sosyalist devrimi engellemeye muktedirler. Hangi anlamda? Ne zaman? Nasıl? Örneğin, eğer hareket zaten gelişmişse, devrim zaten başlamışsa, bankalara el koymak zorundayız ve bizden şunlar isteniyor: Beklemek, önce cumhuriyeti pekiştirmek, meşrulaştırmak vs.!” (*Innesa Armand'a Mektup, Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm*, Koral Yay., s.109 -Red)

Şubat Devrimi'nden sonra ufku burjuva demokrasisinin sınırlarını aşmayan Menşeviklerle Sosyalist Devrimcilerin yaptığı tam

da haklıdır. Monarşinin yıkılmasını izleyen olaylar, burjuvazi adına sosyal-demokrasinin inisiyatifi ele almasıyla birlikte, sosyalist devrimi boğma süreci olarak seyretmiştir. Sosyalist devrim ihtimalini ortadan kaldırmak için burjuva demokrasisine geçilmiştir. Bunun aktörlüğünü de hain Alman sosyal-demokrasisi üstlenmiştir. Alman sosyal-demokrasinin hain liderleri burjuva cumhuriyetini ilan ederlerken, Alman işçi hareketinin devrimci temsilcisi Karl Liebknecht de aynı anda proleter demokrasiyi, sosyalist cumhuriyeti ilan ediyordu. Ama Alman burjuvazisi, onun uşakları, onun destekçileri sayesinde, burjuva toplumu yaşam gücü gösteriyor. Alman proletaryası henüz devrimci açıdan zayıf ve örgütsüz. Alman komünist partisi devrimi izleyen aylar içinde daha yeni kuruluyor. Ortada örgüt yok, güç yok. Ama bu durumda bile Alman Devrimi'nin şiddetinin çok geçmeden ne denli güçlü bir komünist hareket yarattığını da biliyoruz. 1919 Ocak yenilgisinin ardından ve en önemli liderlerini daha işin başında kaybetmesine rağmen, 1920'li yıllarda birkaç kez devrim girişiminde bulundular devrimci Alman işçileri. Bavyera'da geçici olarak iktidarı aldılar, birkaç yıl sonra Hamburg'da barikatlar kurdular, Orta Almanya'da işçi ayaklanmaları düzenlediler. Ve bütün bunlara paralel olarak, parlamentoda da önemli bir gücü olan güçlü bir komünist partisi yarattılar. İşte böyle bir devrimci birikimin yolu kesildi. Demokratik cumhuriyet proleter devrimin başarı şansını kırmanın bir imkanına dönüştü burjuvazi için. Yığınların devrimci birikimini eritip masetti önemli ölçüde.

Bakınız bu çok kritik bir noktadır. Marksist eserlerden "Demokratik cumhuriyet sosyalizme götüren en kestirme yol-

da bu oldu. Onlar gerçekleşmiş bulunan demokratik cumhuriyeti güçlendirme gibi bir gerekçenin arkasına saklanarak proletarya devriminin karşısına dikildiler. Proletarya devrimi demokratik burjuva cumhuriyetiyle birlikte kendilerini aşınca, bu kez demokratik cumhuriyet adına burjuvazinin saflarında sosyalist cumhuriyete karşı savaştılar.

dur” üzerine hasbelkader bazı cümleler ezberlemiş olanların bunu anlamaları elbette kolay değildir. Lenin’in dinamik bir geçiş sürecini kastederek söylediklerini eğer siz bir “düzen durumu” olarak kavrarsanız, Kamenevler’le aynı konuma düşersiniz. *Nisan Tezleri*’nde düğümlenen kritik teorik ve tarihsel sorunlardan hiçbir şey anlamadığınızı göstermiş olursunuz. Demokratik cumhuriyet bir dinamik geçiş anı değil de, burjuva düzenin oturmuş, durulmuş bir devlet düzeni olarak ortaya çıkarsa, bu yığınlar için aynı zamanda yanıltıcı, aldatıcı ve tam da bu nedenle çürütücü bir etkene de dönüşür. Bunu anlayamayanlara 20. yüzyılın burjuva demokratik cumhuriyetlerine dönüp bakmalarını önermek gerekir. Hayır illa kitaplara bakacağız diyorsa, kendilerinden, Engels’in devlet üzerine temel eserine, Lenin’in bu eserden sayısız kez aktardığı bir başka temel düşünceye de bu arada bakmalarını istemek gerekir. Engels, demokratik cumhuriyette, sermayenin iktidarını dolaylı, ama bir o kadar da güvenli bir biçimde kurduğunu söyler.* Engels’in ne demek istediğini anlayamayanlara da dönüp gerisin geri yeniden tarihe bakmalarını önermek gerekir.

* *“Demokratik cumhuriyet, bu en yüksek devlet biçimi, servet ayrımlarını artık resmen tanımaz. Zenginlik, demokratik cumhuriyette, gücünü, dolaylı, ama o kadar da güvenli bir biçimde gösterir.”* (Ailenin, *Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*, Sol Yayınları, 5. baskı, s.241)

“Artık siyasal mekanizmanın bu tür eksikliklerine ve kapitalizmin siyasal zarfındaki kusurlara bağımlı olmadığı için, ‘zenginlik’in sınırsız gücü demokratik cumhuriyette daha güvenlidir. Demokratik cumhuriyet, kapitalizmin olanaklı olan en iyi politik biçimidir; çünkü sermaye, demokratik cumhuriyeti (...) ele geçirdikten sonra, iktidarını öyle sağlam, öyle güvenli bir biçimde kurar ki, burjuva demokratik cumhuriyetindeki hiç bir kişi, kurum ya da parti değişikliği, onu sarsamaz.” (Devlet ve İhtilal, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, 7. baskı, s.25-26-Red)

Lenin'in demokrasi sorununun marksist çözümüne ilişkin önemli tanımını yeniden hatırlayalım: "*Demokrasi sorununun marksist çözümü proletaryanın burjuvazinin devrilmesini ve kendi zaferini hazırlamak üzere bütün demokratik kurumları ve bütün özlemleri kendi sınıf savaşımında sefeber etmesidir.*" Proletaryanın sınıf savaşımı elbetteki siyasal demokrasi mücadelesinden oluşmuyor, bundan ibaret değil. Biz bugünden burjuvazinin mülkiyetini el konmasını talep ederiz, sömürünün kalkmasını isteriz, sermayenin tekelindeki zenginliklere el konulmasını isteriz ve tüm bu sosyalist istemler ve hedefler için mücadele ederiz. Yani biz, sosyalizm mücadelesini demokrasi mücadelesiyle birlikte veriyoruz. Proletaryanın devrimci sınıf mücadelesi, bu demokratik ve sosyalist yönün bir toplamıdır. Ve bütün sorun, toplumun tüm demokratik istemlerini ve özlemlerini, mücadelenin ortaya çıkardığı demokratik hakları, olanakları kurumları, biçimleri, proletaryanın iktidar mücadelesinin, onun burjuvaziyi devirme mücadelesinin hizmetine sunabilmekte, bu mücadelenin manivelası olarak kullanabilmektedir.

Ama tarih bize gösteriyor ki, sosyal içeriğinden soyutlanarak, bir takım siyasal tavizler vermek yoluyla, proleter devrim ihtimali bertaraf edilebiliyor. Alman Kasım Devrimi yine bunun en iyi klasik örneğidir. Monarşinin korunmasında ısrar edilseydi (ki monarşi emperyalist savaşın suçlusuydu, ayrıca savaşta yenilmişti, savaşın ve yenilginin yarattığı yıkımların baş sorumlusuydu), Alman proletaryası bütün bunları birleştirip burjuvazinin sınıf egemenliğine fatura ederdi. "Geride kalmış" sorunların devrim için sağladığı en büyük avantaj budur işte. Yani çelişkilerin çeşitliliği ve zenginliği burada bir imkana dönüşüyor. Burjuva cumhuriyetine geçildiği zaman, bazı çelişkiler, o noktada bazı imkanlar, ortadan kaldırılıyor. O günkü yöneticiler bir yana itildiği için, Alman sosyal-demokrasisi başa geçtiği için, savaşın suçluları devre dışı bırakılmış gibi görünüyor. Suçlu ve yıpranmış monarşi yerini burjuva cumhuriyete bırakıyor ve bu, burjuva toplumu üzerinde yoğunlaşacak tazyiki azaltıyor.

Teorik yaklaşımlar ve pratik deneyimler

Demokrasi sorununun çelişik etki ve sonuçları

Proletarya elbette sadece demokrasi mücadelesi içinde bir politik eğitimden geçmez. Demokrasiyi tartıştığımız için doğal olarak burada demokrasi mücadelesinin bu açıdan taşıdığı çok özel önem üzerinde duruluyor. İşçi sınıfı grev mücadeleleri içerisinde, sömürüyü azaltma mücadeleleri içerisinde, iktisadi, sosyal, siyasal her türlü hak arama mücadeleleri içinde politik bir eğitimden geçer. Sömürüye son verme genel hedefine dayalı mücadeleler içerisinde, yani dosdoğru sosyalist mücadele içinde politik eğitimden geçer. Gerçek yaşamda işçi sınıfının farklı nitelikteki mücadeleleri, sosyalizm uğruna mücadelesi ile demokrasi uğruna mücadelesi bir bütündür. Ama konumuz demokrasi ve biz bu çerçevede burada siyasal demokrasi istemleri-

ne dayalı bir mücadelenin önemi, anlamı ve imkanları üzerine konuşuyoruz. Ve biz, bütün bu imkanları, burjuvaziye devirmek gibi temel ve asli bir devrimci hedef içinde, onun hizmetinde ele alırız.

Lenin'in çok veciz tanımının önemi ve anlamı bu kritik noktada düğümlenmektedir. Dikkat edin, bu tanımda, demokrasi sorununun genel çözümü denmiyor, "demokrasi sorununun **marksist çözümü**", yani proletaryanın sınıf bakış açısından söz konusu olması gereken çözümü deniliyor. Oysa üzerinde şu ana kadar ayrıntılı olarak durulduğu gibi, aynı soruna, bu sorunun çözümüne, öteki muhalif sınıf ya da katmanların, onların temsilcisi siyasal akımların yaklaşımı farklıdır. Marksistler, proletaryanın temsilcileri olarak, sorunu, burjuva mülkiyet düzenini aşma perspektifi içinde, bu temel devrimci hedefe tabi, onun hizmetinde ele alırlar. Böyle olunca da, tüm demokratik istemleri ve özlemleri, mevcut demokratik hakları ve kurumları, burjuvazinin sınıf iktidarını yıkabilmenin bir olanağı, bir manivelası olarak değerlendirirler. Oysa örneğin bir liberal, bir orta sınıf temsilcisi, soruna hiç de böyle bakmaz, bakamaz. Zira orta sınıfın kendisi mülkiyet sahibidir ve burjuva düzenin temelleri üzerinde bir yaşam alanına ve olanağına sahiptir. Bu sınıfın temsilcisi durumundaki liberal özel mülkiyet düzeninden temelde memnundur. Liberal kendine "sosyalist" dese bile, gerçekte o özel mülkiyet düzeninden memnundur. O bu toplumda kendisine göre ayrıcalıklara sahiptir. Ama tekelci burjuvazinin büyük iktisadi gücü, siyasal ve toplumsal yaşam üzerinde kurduğu tekel onu rahatsız etmektedir. Bu sınırsız gücü biraz sınırlamak, bu siyasal güç tekeli hiç değilse biraz hafifletmek ister. Bu noktada örneğin 12 Eylül türü askeri faşist bir rejime karşıdır. Çünkü faşist askeri rejim her zaman büyük tekellerin dizginsiz bir siyasal yönetim tekeli olarak iş görür. Liberal, mülkiyet düzeninin korunmasını fakat onun demokratik bir siyasal çerçevede sürmesini ister, bunu özler, onun demokrasi

sorumuna ilişkin çözümünün çerçevesi budur. Bir liberal, ineseleyi toplumun kendi içinde demokratikleştirilmesi meselesi olarak koyar, buna indirger, bundan ibaret görür.

Devrimci küçük-burjuva demokrati ise sorunu biraz daha karmaşık ortaya koyar. Bu düzenden memnun değil, geleceğin sosyalist düzenine de hazır değildir. İkisi arası melez bir biçim bulur. Kapitalist ilişkilerin egemen olduğu, çıplak bir sermaye iktidarının hüküm sürdüğü bir toplumda, devrime dayalı bir siyasal demokrasi hedefi, bir demokratik cumhuriyet özlemi bu ara çözümün modelidir. Toplumda çözümlenmemiş demokratik sorunların varlığı bu ara çözüm için bir pratik dayanak, tarihsel olarak tümüyle farklı toplumsal koşullar için geçerli aşamalı ve kesintisiz devrim teorisi ise sözde bir teorik dayanak oluşturur. Böylece kendi ara çözümüne, kendi ara modeline huzur içinde sarılır. Kafalarda modeller böyle şekilleniyor da, gerçek yaşamda böyle bir model elbette yok. Burjuvaziye devirdiniz mi, bu sınıfı devirme gücünü ortaya çıkardınız mı, bu zaten sosyalist devrimden başka birşey olamaz.

Hoş küçük-burjuva demokratik çizgi bu gücü ortaya çıkaramaz da, bu olacak şey değildir. Zira böyle bir çizgi, siyasal demokrasiyi kendi içinde idealleştirdiği ölçüde, onu mutlak biçimde zorunlu bir tarihsel ön aşama saydığı ölçüde, yarın şu veya bu kritik kavşakta, “bu aşamada aslanan demokrasidir ve bunlar da bu aşamada demokrasiden yana” deyip burjuvazinin belirli kesimleri ile kolaylıkla bağlaşıklık kurmaya kalkacak ve bu sayede de kolaylıkla burjuva düzenin içine oturacaktır. Bu gibi bir akıbeti anlamakta ya da ona inanmakta güçlük çekenlere, DHKP-C'nin “en geniş cephe” politikasını ve bu çerçevedeki yeni açıklamalarını taze örnekler olarak verebiliriz. Küçük-burjuva demokratik akımlar siyaset sahnesinde kendilerini artık bir güç olarak gördükleri, ya da bu vehme kapıldıkları ölçüde, bu açıklamalara da o ölçüde yatkın hale gelirler. DHKP-C'nin talihsizliği biraz da buradadır, ve tersinden, ideolojik çiz-

gileri demokratik öze dayalı bazı akımların, bugün hala politika-
da pek devrimci görünebilmelerinin gerisinde henüz ciddi bir
siyasal konum kazanamamış olma “talihi” vardır.

Demokrasiyi kendi içinde program eksenine haline getiren
devrimci demokrat akımlar, bugün için küçük mezhepler olduk-
ları için, siyasal arenada çatışmanın ciddi bir tarafı olmadık-
ları için, bir takım şeyleri çok devrimci formüle edebiliyorlar.
Ama bu kafa yapısını, bugünkü burjuva demokratik düşünüş
kalıplarını korudukları takdirde, yarın bir kitle gücüne ulaştık-
larında, bu düşünüş tarzı onların başına bela olacak. Bugün
PKK’da olduğu gibi. Çünkü PKK’nın işi zor, çünkü PKK gerçek
siyaset alanında, sosyal ve siyasal ilişkilerin gerçek alanında
bir siyasal akım. Ötekiler küçük birer mezhep, bir sorumluluk-
ları yok. Şimdi devrime dayalı bir demokrasi programında ısrarlı
görünmek kolay. Ama yarın ne olacağını dünkü TDKP’-
nin bugünkü akıbeti gösteriyor. Dünkü birçok devrimci grubun
bugünkü şekilsiz yığılma alanı olan ÖDP örneği gösteriyor.
Bu ÖDP ile ilişkilere çok özel bir önem ve anlam veren DHKP-
C’nin bugünkü sallantılı konumu gösteriyor.

Bugünkü o pek devrimci demokrasi çizgisinden aman
önemli olan öncelikle siyasal demokrasiyi kazanmaktır demek
ve buradan mevcut toplumun demokratikleştirilmesi çizgisine
geçmek sanıldığı kadar zor değildir. Türkiye’nin son 25 yıllık
tarihinin sunduğu örnekler ortadadır. Değişen ya da ağırlaşan
koşullar ortamını oluşturduğunda, demokrasiye endeksli o çarpık
ideolojik bakış da, nispeten sancısız bir dönüşümün bir
olanağı olarak iş görmektedir. Mevcut toplumun demokratikle-
ştirilmesi çizgisi, bugünkü daha açık şekliyle “demokratik
devlet” çizgisi, orta sınıflarla ittifaka, bu ise yarım yamalak
bir demokrasiyi elde etme mücadelesine götürecektir. İşte bu
yarım yamalak demokrasi de kazara kazanılırsa, bu, toplumun
onyıllardır biriktirdiği çelişkileri yumuşatmanın ve eritmenin
zemini haline gelecektir. Kolay kavranmayan, ama mutlaka

kavranması gereken kritik ve hassas noktalardan biri de budur.

Demokrasi son derece cilveli bir sorundur. Demokrasi sorununun ve mücadelesinin bir toplumda taşıdığı önem, devrimci siyasal mücadele yönünden çelişik, hatta taban tabana zıt etkiler, sonuçlar doğurabilmektedir. Demokrasi mücadelesini doğru kullanırsak bizi devrime götürür, yanlış kullanırsak bizi burjuva toplumun içerisinde erimeye, ona entegre olmaya götürür. Demokrasi mücadelesi içerisinde proletaryayı eğitmek diyoruz da, bu aslında, burjuvazi ile dışı dış yürütülen bir demokratik hak ve özgürlükler mücadelesini anlatıyor. Demokrasinin olmadığı ya da güdük olduğu yerde bu mücadele çok serttir. Geniş bir kapsamı vardır. Ama bakıyoruz, bu hakların iyi kötü kazanıldığı ve kurumsallaştırıldığı yerde, doğan demokrasi okulunda proletaryaya eğitimden geçmiyor, tersine bu biçimsel kazanımlarla aldatılarak çürütülüyor. Bugün anlamamız gereken çok temel bir teorik ve tarihsel bir gerçeklik de budur. Bu toplumun, burjuva toplumunun yerleşik demokrasisi, işçi sınıfını çürütüyor.

Hamburg ayaklanmasının ardından yargılanan Hugo Urbahn (tanınmış bir Alman komünistidir, bir dönem komünist partisinin en önplandaki liderlerindedir) mahkemede burjuva demokrasisini sert bir biçimde yargılayan çok etkileyici bir konuşma yapıyor. Bu konuşmada söyledikleri arasında şu veciz, son derece anlamlı ve açıklayıcı ifade de var: *"Gelecekte kitleler bizimle birlikte şunu haykıracaklardır; demokrasinin gübreliginde çürümektense, devrimin ateşinde yanmayı yeğleriz"*. 1918 Kasım Devrimi'nin ürünü bir burjuva demokrasisi olan Weimer Cumhuriyetine yöneltilen 1923 tarihli bu suçlama, bir ajitasyon sözü olmaktan öteye, kapitalist ilişkiler temelinde kurmuş bir burjuva demokrasisine sağlam bir marksist teorik bakışı gösteriyor. Burada dikkat edilmesi gereken nokta burjuva demokrasisinin çürütücü bir gübrelik olarak tanımlanmasıdır. Önce demokrasiyi kazanalım, bu kazanılmış demokrasinin okulunda proletaryayı politik eğitimden geçirelim tarzındaki liberal

anlayış karşısında, dönemin komünistlerinin sağlam bir marksist bakış açısına sahip olduklarının veciz bir kanıtıdır bu sözler. Demokrasi mücadelesi içerisinde proletaryayı burjuvazinin sınıf iktidarını devirmek hedefine yöneltmek ile siyasal demokrasiyi kapitalizmin kendi temelleri üzerinde kazanmanın iki farklı dünya görüşüne, iki farklı sınıf çizgisine denk düştüğünün de bir kanıtıdır. Bu fark Leninizm ile Kautskizm, reformist İkinci Enternasyonal ile komünist Üçüncü Enternasyonal, reformizm ile devrim çizgisi arasındaki derin uçurumda ifadesini bulan bir farktır.

Kurumlaşmış burjuva demokrasisi gerçekte işçi sınıfı ve öteki emekçi sınıflar için çürütücü bir zemindir. Bakın dünyada en kurumlaşmış burjuva demokrasisi Amerika'dadır, ama bugün devrimci bir sınıf hareketinin izini bulamazsınız bu ülkede. Dolayısıyla bizim işimiz demokrasiyi kapitalist ilişkiler zemininde kurumlaştırmak, sonra da işçi sınıfını o okulda eğitmek değildir, olamaz. Bu Marksizm kılığında sunulsa bile sorunun liberal bir konuluşudur. '70'li yıllarda Uğur Mumcu gibileri, sözde "Lenin'e dayanarak", bu liberal masalı "akılsız sol"a öğretmeye çalışırlardı. Oysa bizim sorunumuz, burjuva toplum tarafından karşılanmayan demokratik özelemleri ve istemleri değerlendirerek mücadeleyi kızıştırmak ve bunu burjuvaziye devirme genel mücadelesine bağlamaktır. Eğer bu mücadele demokrasiinin kendi içinde, yani burjuva toplumun kendi temelleri üzerinde kurumlaşma mücadelesine dönüşürse, ya da bu sonuca varırsa, bu gerçekte burjuva düzenin nefes alması gibi bir tarihsel sonuç doğurur.

Tarihe baktığımızda gördüğümüz budur. Kasım Devrimi ve Weimer Cumhuriyetini bu çerçevede döne döne örnek olarak verdim. Oysa Rusya, Ekim Devrimi, aynı konuda olumlu bir tarihsel örnek. Rusya'da bu sorun nasıl bir seyir izledi? Çarlık devrildi, geçici çok özel bir ortam doğdu. İktidarın dümenine burjuvazi geçmiş durumda. Ki bunu da burjuvazi Menşevikler-

le Sosyalist Devrimcilere borçludur. Çünkü sovyetlere yığınların geriliği ve bu sayede de küçük-burjuva demokrat akımlar hakim. İşte böyle geçici bir durum. Bir siyasal özgürlük ortamı doğmuş olmakla birlikte demokratik özlem ve istemler hala karşılanmış değil. Barış hala bir sorun, toprak sorunu hala bir sorun, ezilen uluslar sorunu hala bir sorun, ordudaki militarist gelenekler hala bir sorun. Bolşevikler bu sorunlara bir yapıştılar, özellikle bu barış halkasına bir yapıştılar, denebilir ki bu sayede burjuvaziyi belli bir kolaylıkla devirdiler. Yok eğer bu başarıyı gösteremeseydiler, bir biçimde bu haklar eksik-gedik bir parça gerçekleşmiş olsaydı, toplumun ta 1860'lardan başlayan 50-60 yıllık devrimci birikimi de böylece boşa çıkarılırdı. Bu tarihsel fırsat bir kaçırıldığında ise belki onlarca yıl daha beklemek zorunda kalınırdı. Ama devrimci liderliğin tarihsel rolü de buradadır zaten. Devrimci liderliğin teorik bakışta olağanüstü bir titizlik göstermesinin önemi burada zaten. Demokrasi mücadelesini devrimci bir tarzda ele almak, demokrasi mücadelesi içerisinde kitleleri eğitirken bu yolla onları sosyal devrim mücadelesine hazırlamak, bu şaşmaz hedefe yöneltmek denilen şeyin kendisi budur zaten. Yoksa ne olur? Kendi içinde amaçlaştırılan, kendi başına kazanılan ve kurumlaştırılan (ki Sosyalist Devrimcilerle Menşeviklerin amacı buydu) burjuva demokrasisi, burjuva topluma nefes aldırır ve proletaryanın içinde çürüdüğü bir gübreliğe dönüşür.

Bu ülkede demokratik kurumların çok fazla gelişmemiş olması, dolayısıyla bu toplumun demokratik özlemlerine, siyasal özgürlük ihtiyacına tarihsel olarak yanıt verilmemiş olması, bir bakıma biz Türkiye'li devrimcilerin iyi bir tarihsel şansıdır. Ama biz bu şans, burjuva toplumunu kendi içinde demokratikleştirelim dar görüşlülüğü içinde heba mı edeceğiz? Yoksa bu manivelayı en iyi biçimde değerlendirme yoluna giderek, bu tarihsel ihtiyacı da yakalayarak, bunu burjuvazinin sınıf egemenliğini devirme mücadelesini kolaylaştırmanın bir olanağına

mı çevireceğiz? Demokrasi sorunu ve mücadelesinin ele alınış çerçevesinde, çok kritik olan soru ve sorunlardan biri de budur.

Ara konuların kaçınılmaz akabeti

Soru: Aramızdaki fark daha çok bir isimlendirme sorunu, muhtevada biz de benzer şeyler söylüyoruz diyen bazı devrimci gruplar var. (...)

Evet, var böyle gruplar, yoldaşın kendisi de bunu TİKB üzerinden örnekledi zaten. Bunlar kendilerini savunurlarken, “biz sosyalist görevlerin ağırlık taşıdığı bir demokratik devrim çizgisini savunuyoruz” diyorlar. Peki ama böyle birşey olabilir mi? Sosyalist görevler esas ve belirleyici ağırlığı oluşturuyorsa, neden siz bunu önemli demokratik görevleri de kapsayan ve çözecek olan bir sosyalist devrim olarak tanımlamıyorsunuz? Eğer gerçekten sosyalist görevler ağırlıktaysa, bu olgu, demokratik devrim sınırlarının tarihsel olarak aşıldığını, proleter devrimi bir zorunluluk haline getiren tarihsel-toplumsal koşulların oluştuğunu göstermez mi? Gerçekten bu böyleyse, nesnel gerçeği neden dosdoğru tanımlamıyorsunuz? Sizi bundan alıkoyan ne? Belli ki, devralman geri ideolojik mirastan da kaynaklanan sınıfsal önyargılar, son tahlilde gidip buraya dayanan sınıfsal ufuk darlığı! Dolayısıyla, eğer muhteva doğru, ya da doğruya yakın konuluyor, ama buna rağmen eski formül ya da kalıplarda ısrar ediliyorsa, bu zaafi ve tutarsızlığı hafifletmek bir yana, tersine çoğaltır.

Mesele hiç de öyle basit bir isimlendirme sorunu değil. O şimdi henüz zararsız görünen tavır, siyasal mücadelenin gelişmesine bağlı olarak çökecektir. O kendi ara konumundan çökecektir. Ne yöne doğru? Ya ileri bir perspektife doğru ya da geri bir liberal demokrasi çizgisine doğru. Ve çöktüğünü Devrimci Yol bize apaçık göstermiyor mu? Niye çöktüğünü

TDKP bize göstermiyor mu? Şimdi hepsi toplumun demokratikleşme çizgisine gelmediler mi? Daha düne kadar önemli ölçüde sözde sosyalist istem ve özlemlerle dolu TDKP'nin programından şimdi geriye ne kaldı? Bugün hala TİKB'nin sürdürdüğü o dünkü "proletarya diktatörlüğünün özgül bir biçimi" sayılan "devrimci işçi-köylü diktatörlüğü"nden geriye ne kaldı? İş geldi "demokratik devlet" çizgisine kadar dayandı. Bugün artık tümünden terkedilen programda emperyalizmin bütün mal varlığına el konulmalıdır, burjuvazinin bütün büyük işletmelerine, sanayisine, bankalarına, sigorta şirketlerine, varına yoğuna el konulmalıdır, kapitalist çiftliklere el konulmalıdır, tüm bunlar daha baştan sosyalist kamu mülkü haline getirilmelidir, deniliyordu. Peki bunu deyip de bunu dünün ve bugünün TİKB'sinden, MLKP'sinden daha iyi gerekçelendirenler, ne oldu da şimdi gelip sadece "demokratik devlet" istemine ve çizgisine dayandılar? Demek ki o konum tutunulacak bir konum değil. Devrimin yükselişi döneminde o sizi çok devrimci gösterir, böyle görünür size. Demokrasi sorunu bir devrim sorunudur demekle kalmazsınız, bunun ortaya çıkaracağı iktidar proletarya diktatörlüğünün özgül bir biçimi olacaktır da dersiniz, böyle formüle edersiniz. Ama 12 Eylül gelir gelmez, kendinize Ecevit türünden orta sınıflara dayalı siyasal müttefikler bulabilmek için, bu kez, *"bize gerekli olan bugün için de hala Avrupa türünden bir burjuva demokrasisidir. Bu konuda Arayış'ın arayışlarıyla örtüşüyoruz"*, demeye başlarsınız.

Demek ki siyasal koşullar bilincinizi o tarafa ya da bu tarafa doğru büküyor. Devrimci yükselişten alınan güç ve moralle bir takım keskin şiarlar ileri sürmek kolay. Ama 12 Eylül'ün basıncı binince, küçük-burjuvazi kendisine sığınacak bir liman arıyor. Bu orta sınıflarla kader birliği arayışı oluyor? O zamanın CHP'si ve Ecevit, ardından ise '80'li yılların ortasında DSP ile ittifak arayışları bunu anlatıyor. Bunlar hep rastlantı mıydı? Rastlantı olmadığını biz marksist-leninist eleştiri içinde bütün

açıklığı ile gösterdik. Devrim yükseliyorken, “proletarya diktatörlüğünün özgül bir biçimi”; çünkü küçük-burjuvazi umutlu, sosyalist çözüme yatkın, proletarya diktatörlüğünün özgül bir biçimini bile savunuyor, burjuvazinin büyük mülkiyetine el konulmasını bile savunuyor. Ama devrim 12 Eylül’le yenilgiye uğratılıp karşı-devrim önplana çıkınca, bakıyoruz ufku ve istemleri bir anda değişiyor, farklı bir biçim alıyor; bu kez, Avrupa türünden bir burjuva demokrasisi! Bakıyoruz, Dev-Yol’un dilinde de sorun aynen böyle yankılanıyor. Nerede? Dev-Yol Savunması’nda. Dev-Yol Savunması’nı yazanlar, ne TDKP’nin “*Arayışın arayışı*” yazısını okumuşlardır, ne de ‘80’lerin TDKP’sinde kötü bir üne sahip “DSP Broşürü”nü... Ama çok dikkate değerdir, sorunu tamı tamına aynı biçimde formüle ediyorlar. Aynı kafa, aynı ideolojik mantık, benzer koşullarda benzer sonuçları yaratıyor. Dev-Yol Savunması da aynen “bize bugün için gerekli olan Avrupa türünden bir burjuva demokrasisidir” diyor. Rastlantının bu kadarı olabilir mi?

Kaldı ki, daha da dikkate değer kanıtlar var. Örnekler TDKP ile Devrimci Yol üzerinden verilince, birileri bunu politik teslimiyetin yarattığı ideolojik sonuçlar olarak görüp kendini teselli edebiliyor. Oysa bakıyoruz, ‘80’li yılların devrimci konumda ısrar eden başka bazı gruplarına, benzer ideolojik yalpalamaları görüyoruz. TKP-ML Hareketi, 1986 Konferansında “demokratik kapitalizmin” ile “demokratik cumhuriyet” programını hedefi haline getirdi. Aynı şeyi TKİH yaptı. Öylesine ki, bir dönem bu sonuncusunun başını çeken bir yiğit kişi, “İspanya’daki gibi” bir durum doğarsa, demokratik devrim programı aşılır diyecek denli bir liberal cüret bile gösterebildi vb.

Kapitalist bir ülkede demokrasi sorununu burjuvazinin sınıf iktidarını yıkananın bir manivelası olarak kavrayamadığınız sürece, burjuva düzenin tuzaklarına er ya da geç düşersiniz. Burada kalıcı bir devrimci perspektif yoktur. Bu ara konumun bugün için bir mantığı vardır, bugün için devrimcidir. Biz onun

bugünkü devrimciliğini görür ve anlamlandırırız. Fakat biz onun bir geleceğinin olmayacağını da biliriz. Bizzat sınıf ilişkilerindeki çatışmanın o ara konumu çökerteceğini, ya o tarafa ya bu tarafa doğru bir yön değişikliğine götüreceğini biliriz. Teorik olarak demokrasi denilen şey kavranıyorsa, bu iki kere iki dördtür.

Demokrasi mücadelesi ve sosyalist devrim

Lenin, İnesa Arnanda'ya yazdığı mektupta, şunları söylüyordu: *"İnsan demokrasi için mücadele ile sosyalist devrim için mücadelenin, biricisini ikincisine bağımlı kılarak nasıl birleştireceğini bilebilmelidir. Bütün güçlük burada yatıyor. Meselenin bütün özü buradadır."* Dikkat edin; demokrasi **mücadelesi** ile **sosyalist devrim** ilişkisi olarak konuluyor sorun. Birincisi, bu çerçevede ikincisine ilişkin genel sürecin bir iç ya da alt ögesi oluyor. Bunu biz parça ile bütün ilişkisi, ya da kısmi olan ile esas olan, ya da reform ile devrim ilişkisi olarak da tanımlayabiliriz. Aslolan sosyalist devrimdir. Sosyalist devrim karşısında demokrasi mücadelesi reform niteliğindedir. Reform denilince, bu gündelik dildeki ufak-tefek tavizler olarak anlaşılıyor, kastedilen bu değildir. Bu kavramları gündelik dildeki değil teorik çerçevedeki anlam ve kapsamı ile ele alabilmeliyiz. Demokrasi sorunu bir dizi temel siyasal özgürlükler sorunudur. Ama buna rağmen sosyalizme göre, sosyalist devrim perspektifi içinde, bir reformdur. Sosyalist devrimden baktığımız zaman, burjuva demokratik devrimin bütün istemleri birer siyasal reformdan ibarettir. Demokratik devrim programı, yani asgari program, o noktada bir toplumsal-siyasal reformlar programıdır. Asgari program, teorik tanımı çerçevesinde; proletaryanın, burjuvazinin sınıf egemenliğini devirmeksizin de elde edebileceği kazanımların, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel kazanımların toplamı, toplu bir ifadesi demektir. Burjuvazinin sınıf egemenliği devrilmeden de, yani kapitalizmin

sınırları içerisinde de elde edilebilecek çok değişik talepler manzumesi, asgari program dediğimiz şeyin kendisidir. Böyle bir programın; yarı-feodal bir ülkede bir devrim aşaması programı olarak, ya da kapitalist bir ülkede sosyalist devrim programının bir alt ya da tamamlayıcı ögesi olarak ortaya çıkması, onun bu karakterine ilişkin gerçeği değiştirmez. (Bkz. Asgari programa ilişkin ekteki metin -Red)

Bu ülkede Kürt sorunu çözülmemiştir... Laiklik sorunu çözülmemiştir... Kadın sorunu çözülmemiştir... Genel siyasi özgürlük sorunu çözülmemiştir... Sermayenin sınıf iktidarı tüm bu demokratik toplumsal-siyasal sorunların çözümünün önünde bir engeldir. Bu sınıf, militaristtir, barışa düşmandır, çevreye düşmandır, ırkçıdır... Bu sermaye düzeni çerçevesinde sayısız çelişki alanı biriktirmiştir. Bütün bu sorunları ve çelişkileri doğru değerlendirelim, bu sınıfın iktidarını yıkamada büyük kolaylıklar elde ederiz.

Türkiye’de demokrasi mücadelesinin kritik önemi de işte buradadır. Siz demokrasiyi kendi içinde bir sistem olarak koyup, kendi içinde bir program, kendi içinde bir strateji haline getirdiğiniz zaman, bu sayede orta sınıflarla ilişki halkaları yaratırsınız, ilişki alanları yaratırsınız. Orta sınıflar da alır sizi gerisin geri düzenin, burjuvazinin kendisine bağlar. Kapitalist ilişkilerin egemen olduğu bir toplumda orta sınıfların her zaman için rolü budur. Orta sınıflarla devrime yürünmez, tersine, devrime yürüyebilmek için orta sınıfların gücü ve politik etkisi felce uğrattılır. Onların yığınlar üzerindeki etkisi kırılarak devrime yürünebilir. Devrimin bütün başarısı aynı zamanda buna bağlıdır. Bu “en geniş cephe” laflarına çok fazla aldanmayın. Devrim anında en kritik sorun, orta sınıfları etkisiz kılmaktır. Çünkü onlar “demokratik muhalefet” konum ve tutumlarıyla yığınları aldatmak ve böylece devrimi yolundan çıkarmak imkanlarına sahiptirler. Çünkü devrim patlak verdiğinde onlar da bir yere kadar devrimci görünürler. Ne anlamda ama? Devri-

mi mümkün olan en geri noktasında tutmak anlamında. İşte Alman sosyal-demokrasisi örneği; devrim patlak verince hepsi devrimci kılığına girdiler, konseyler iktidarından yana göründüler. Böylece devrimin proleter devrime ilerlemesini durdurmayı başardılar. Menşevikler ile Sosyalist-Devrimcilerin etkisi felç edilmeseydi, Rusya'da devrimi zafere ulaştırmanın bir olanağı var mıydı? Bolşevik partisinin içinde kafası karışık Kamenev'in temsil ettiği eğilim makum edilmeseydi, devrimi zafere ulaştırmanın bir imkanı var mıydı? Kamenev çok iyi niyetli bir Bolşevik, ancak kafası orta sınıfların kafasına gidip varıyor, yani problem orada. Çünkü o politikanın egemenliği sizi götürüp ara sınıflara ve ara sınıflar da sizi gerisin geri kurulu düzene bağlar. Lenin'in belli koşullarda, belirli bir anda ve belirli bir anlamda "demokratik hedefler" in sosyalist devrime bir engele dönüşebileceğine ilişkin sözlerini bu çerçevede kavramak gerekiyor. Önce demokratik devrimi her yönüyle tamamlamak, "önce cumhuriyeti pekiştirmek, meşrulaştırmak vs.!" Lenin'in devrim öncesindeki bu uyarılarının hiç de yersiz olmadığını, Kamenev devrim sonrası sallantılı muhakemesi ve yaklaşımı ile göstermedi mi?

Burada ara sınıflar derken elbette bununla küçük-burjuvaziye kastetmiyorum. Küçük-burjuvazi bu toplumda hoşnutsuz sınıflardan biridir. Kapitalizmden memnun değildir. Türkiye kapitalizmi onu her geçen gün yıkıma uğrattırıyor. Bizim onunla çok fazla bir problemimiz olmayacaktır. Küçük-burjuva yoksul katmanlarla bizim hiçbir problemimiz olmayacaktır. Bizim devrimimizin ona zararı olmak bir yana, onun o küçük mülkiyetine dokunmak bir yana, tersine, ona büyük yararlar sağlayacaktır.

Bu sorunlar bizim yazınımızda uzun uzadıya tartışıldı. Küçük-burjuvazinin bu toplumda sosyalizme yatkınlığına bizzat bugünün küçük-burjuva akımlarını döne döne örnek vermek yoluna gittik. Ama küçük-burjuvaziden siz geleneksel değerle-

re, kültüre ve önyargılara katılmış biçimde bağlı o darkafalı bir kısım mahalle berberlerini ya da esnaf takımını vb. anlarsanız, onunla işiniz zordur. Bizim ona kendimizi beğendirmemiz elbetteki çok zordur. Devrim yaptığımızda bile ona kendimizi beğendirmekte bir hayli güçlük çekebiliriz. Burjuva karşıdevrim onu geleneksel değerlerle bir biçimde peşine de takabilecektir. Ama öte yandan da, Alevi küçük-burjuvazisi yönünden, ezilen mezhep gerçekliğinden dolayı, ek avantajlarımız var. Kürt küçük-burjuvazisi yönünden, ulusal sorundan dolayı, ek avantajlarımız var. Kent küçük-burjuvazisi kentlerde aydınlanmış önemli bir kanada sahip, buradan avantajlarımız var; kaldı ki, bu ülkede otuz yıldır mücadelenin yükünü taşıyan bir katmandır. Küçük üretici köylülük zaten kapitalizmin ağır yıkıcı etkisini yaşıyor. Bizzat bize karşı ileri sürülen verileri kullanarak, Türkiye’de sosyalist devrimin çok geniş bir kırsal tabanı olduğunu ortaya koyduk. Kapitalist bir ülkede köylü sorununda işlerin biraz daha karmaşık olduğu, öyle eski bir takım kalıpları tekrarlayarak bu sorunun tartışılmayacağı; “peki ya küçük-burjuvaziye nereye sokacağız, küçük köylünün mülkiyetini hedefleyerek mi sosyalist devrim yapacağız?” türünden bir tartışmanın, tartışmanın düzeyini düşürmekten, ‘70’lerdeki geri düzeyi tekrarlamaktan, sermayenin sınıf egemenliği ve kırsal nüfus üzerindeki kapitalist sömürü koşullarında köylü sorununun aldığı kendine özgü durumu kavramamaktan başka bir anlama gelmediği de bu polemiklerde bir biçimde gösterildi. (Bkz. *Demokratizmi Savunmanın Sınırları*, Eksen Yayıncılık)

Lenin’in 1916 tarihli ve *Devrimci Proletarya ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı* başlıklı yazısına yeniden dönüyorum. Neredeyse bütün bir 1916 yılı boyunca hep bu mesele tartışılıyor. Ben bu tartışmalara çok büyük önem veriyorum. Zira tekrar ediyorum, ulusal sorunla bağlantılı olarak, siyasal demokrasiye ilişkin temel meselelere açıklık getiren teorik açılımlar bu dönemde yapılıyor. Tartışmalar da zaten bunu

gösteriyor.

Yazının başlığı ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına ilişkin olmakla birlikte, girişinde sorun, genel demokrasi sorunu çerçevesinde ele alınıyor. Makalenin girişinde demokrasi sorununa ilişkin olarak yeralan görüşler son derece önemlidir, zira burada soruna ilişkin temel bir bakış açısı konuluyor. Türkiye devrimci hareketi demokrasi sorununu bu kadar önemsiyor, programı demokrasiye dayanıyor, ama nedense demokrasiye ilişkin bu temel metinleri görmezlikten geliyor. Bizimle tartışmıyor demiyorum, zaten herhangi bir ciddi ideolojik tartışma genelde yok. Yıllardır teorik-programatik sorunlar çerçevesinde tartışılan doğru dürüst birşey olmadığı için bu mesele de doğal olarak tartışılmıyor. Ama hiç değilse kendi teorik konularını anlamak için oturup bunlar üzerine düşünmek yoluna gidebilirler, gariptir ki bunu bile yapmıyorlar.

Emperyalizmin yarattığı yeni tarihsel koşullardan hareketle Parabellum (Karl Radek) şu muhakemeyi yürütüyor; emperyalizm ulusal sınırları aşmıştır, artık bir tek dünya ekonomisi yaratmıştır, dünyaya hükmetmektedir; dolayısıyla da, ulusal devlet artık tarihsel bir kategori olarak geride kalmıştır. Ulusal devlet artık tarihsel olarak geride kaldığına göre de, ulusların kendi kaderini tayin hakkı sloganının da ilerici bir mahiyeti kalmamıştır, bu slogan sosyalist devrime bir engeldir.

Lenin'in buna cevabı şöyledir: Emperyalizm demek elbette sermayenin ulusal devletlerin genel çerçevesini aşması demektir; ulusal baskının artık emperyalizmin yarattığı yeni bir tarihsel temele oturması demektir; ama böylece bundan çıkacak sonuç, Parabellum'un tersine, sosyalizm için devrimci savaşımı ulusal sorunda devrimci bir programla birleştirip ilişkilendirmemiz gerektiğidir.

Yani Radek'in ters sonuçlar çıkardığı aynı olgudan, Lenin tümüyle farklı bir sonuç çıkarıyor: Tam tersine, eğer bu böyleyse, emperyalizm bir dünya egemenlik sistemi haline

gelmişse, bu durum, ulusal soruna ilişkin devrimci bir programı bizim sosyalizm programımızın bir parçası olarak ortaya koymamızı gerektirir, diyor. Neden? Çünkü emperyalizm eğer bir dünya egemenlik sistemi haline gelmişse, bunun temel karakteristiklerinden biri de sömürgeciliktir; bağımlı ve ezilen uluslar üzerindeki baskının pekişmesidir, yeni bir temel kazanarak genişlemesidir. Böyle bir durumda, ezen ulus işçi sınıfı ve özellikle de emperyalist ülkelerin işçi partileri, kendi sosyalizm programlarını ulusal soruna ilişkin devrimci bir programla birleştirmek zorundadırlar. Yani ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını programlarına almak zorundadırlar. Lenin'in çıkardığı sonuç ise budur.

Şimdi buradan kalkarak ben asıl demokrasi sorununa gelmek istiyorum. Lenin'den okuyarak devam ediyorum: "*Söylediklerine bakılırsa Parabellum, demokrasi cephesinde tutarlı devrimci bir programı, sosyalist devrim adına küçümseyerek reddetmektedir. Böyle yaparken yanlış içindedir. Proletarya demokrasi aracılığıyla, yani demokrasiyi tam uygulayarak ve savaşımının her adımını, en kararlı biçimde formüle edilmiş demokratik isteklerle ilişkilendirerek zafer kazanabilir, böyle yapmaksızın kazanamaz. Sosyalist devrimi ve kapitalizme karşı devrimci savaşımı, demokrasinin sorunlarından yalnızca biriyle, burada ulusal sorunla karşı karşıya koymak saçmadır. Kapitalizme karşı devrimci savaşımı, bütün demokratik istemlerle, yani cumhuriyet, halk ordusu (milis), resmi görevlilerin halk tarafından seçilmesi, kadınlara eşit hak verilmesi, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, vb. gibi isteklerle ilgili devrimci bir program ve taktiklerle birleştirmeliyiz. Kapitalizm varoldukça bu istekler -hepsi- yalnızca bir istisna olarak elde edilebilir.*"

Buradaki ayırıcı noktaya özellikle dikkat çekiyorum. Çok kritik bir nokta. Bir dizi temel demokratik istem sayıyor Lenin. Bunları kapitalizme karşı mücadelenin bir parçası olarak formüle etmeli, savunmalı, bunlar uğruna mücadele etmeliyiz,

diyor. Ama, diye ekliyor, hemen altında; *“Kapitalizm varoldukça bu istekler -hepsi- yalnızca bir istisna olarak elde edilebilir. Üstelik tam olarak değil, çarpıtılmış olarak”*. Yani eksik ve güdük, iğreti ve geçici olarak...

Devam ediyor Lenin: *“Şimdiye dek başarılmış olan demokrasiye dayanarak ve bu demokrasinin kapitalizmde tam olmayacağını gözler önüne sererek, yığınların içinde bulunduğu yoksulluğun ortadan kaldırılmasının ve bütün demokratik reformların tam ve her yönüyle gerçekleştirilmesinin gerekli temeli olarak kapitalizmin devrilmesini ve burjuvazinin mülküne el konulmasını istiyoruz.”*

Burada yığınların yoksulluğu ile, yani ekonomik ve sosyal sorunlar ile, siyasal demokrasi sorunu arasında bir bütünlük kuruluyor. Proletaryanın siyasal mücadelesi elbetteki sadece siyasal demokrasi mücadelesinden ibaret değil. Proletarya sömürüye karşı, yoksulluğa karşı, ezilmişliğe ve kültürel alçaltılmışlığa karşı, iktisadi-sosyal-kültürel istemler -ki sınıf mücadelesinin gerçek alanı bu sorunlardır- temelinde çok yönlü bir mücadele yürütür. Lenin’in formülasyonunda anlamım bulan şey budur.

“... yığınların içinde bulunduğu yoksulluğun ortadan kaldırılmasının ve bütün demokratik reformların tam ve her yönüyle gerçekleştirilmesinin gerekli temeli olarak kapitalizmin devrilmesini ve burjuvazinin mülküne el konulmasını istiyoruz. Bu reformların bir bölümü burjuvazinin devrilmesinden önce, bir bölümü burjuvazinin devrilmesi sırasında, bir bölümü de devrildikten sonra yapılacaktır. Toplumsal devrim tek bir çarpışmadan ibaret değildir, ama ekonomik ve demokratik reformun bütün sorunları üzerinde, ancak burjuvazinin mülksüzleştirilmesiyle tamamlanan bir dizi çarpışmayı kapsayan bir dönemdir. Demokratik isteklerimizin her birini, bu sonal amaç için a’dan z’ye kadar tutarlı devrimci bir yolda formüle etmeliyiz. Bazı ülkelerde, tek bir demokratik reform bile yapılmadan önce iş-

çilerin burjuvaziyi devirmelerinde akla-aykırı hiçbir yan yoktur. Ne var ki, tarihsel bir sınıf olarak proletaryanın, en tutarlı ve en kararlı devrimci bir demokrasi ruhuyla eğitilerek hazırlanmadıkça burjuvaziyi yenebilmesi aklın alabileceği bir şey değildir.” (Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, Sol Yayınları, 1. Baskı, s.230-231)

Demek ki asıl sorun, demokratik reformları somut olarak gerçekleştirmek, demokratik kurumları somut olarak, fiziki olarak kurmak değil, fakat onlar uğruna mücadele etmek, onlar uğruna kararlı ve tutarlı bir mücadele yürütmektir. Aslolan budur. Bu mücadele somut olarak bir takım kurumlar ve somut kazanımlar yaratabilir, ama yaratamayabilir de. Hiçbir temel demokratik reform olmadan da proletarya pekala burjuvaziyi devirebilir, yani sosyal devrim yapabilir. Ama, proletaryanın bunu yapabilmesi, bu zorlu tarihsel görevi gerçekleştirebilmesi için, temel demokratik istemler uğruna mücadele içinde eğitilmiş, bu mücadele içinde hazırlanmış olması lazım. Tarihsel bir sınıf olarak proletarya bu eğitimden geçmedikçe -ki bu eğitim, siyasal mücadelenin kendisidir-, proletaryanın burjuvaziyi devirebilmesi de aklın alacağı şey değildir.

İşte iki temel gerçek, aynı gerçeğin iki yüzü, daha doğrusu aynı gerçeğin iki yönü. Diyalektik düşünce tarzına, sorunun diyalektik ve devrimci bir tarzda konuluşuna iyi bir örnek. Şimdi metafizik kafa bunu nasıl algılar? İşte demokrasi demek Kürt sorunu demektir, siyasal demokrasi demektir, kadın sorunu demektir, laiklik sorunu vb. demektir. Bunlar bu toplumda gerçekleşti mi? Hayır! O halde, bunlar gerçekleşmedikçe, gerçekleşmediği sürece, demokratik devrime devam! Kamenev’in düşünüş tarzı bu zaten. Kamenev; tamam çarlık devrildi, burjuvazi iktidarı ele aldı; ama, bizim temel demokratik istemler olarak sıraladığımız herşey hala yerli yerinde duruyor, hiçbiri daha kazanılmadı; bunlar kazanılmadan, biz nasıl olur da burjuvaziyi devirmeyi kendi gündemimize alabiliriz, demek ki

bizim, demokratik devrime devam etmemiz gerekir. Kamenev'in dediği kabaca bu. *Nisan Tezleri* çerçevesindeki tartışma budur. Lenin'in yanıtı önden belli; şu 1916 tarihli makaleden belli: Temel demokratik reformların hiçbiri gerçekleşmeden önce de proletaryanın burjuvaziyi devirmesinde aklın alamayacağı hiçbir şey yoktur!

Rus proletaryasının bütün bir tarihsel mücadelesi Lenin'in bu teorik düşüncesinin bir kanıtı değil midir? Rusya proletaryası 1905'i önceleyen büyük kitle mücadelelerinde, bizzat 1905 Devrimi içinde, onu izleyen yenilgi deneyiminde, 1912-14 döneminin mücadelelerinde, savaşın deneyimlerinde ve bütün bunların derinleşmiş doruğu olarak da o Şubat'tan Ekim'e kadarki 8 aylık dönemde "tarihsel bir sınıf olarak" kapsamlı bir politik eğitimden geçti. "En tutarlı ve kararlı devrimci bir demokrasi ruhuyla" eğitilerek hazırlandı ve böylece burjuvaziyi devirecek kapasiteye ulaştı. Üstelik, çarlık devrilmiş olsa bile, Şubat sonrasında siyasal özgürlüklerin fiilen kazanılmış olması dışında, öteki tüm temel demokratik reformları önden gerçekleştirmeden yaptı bunu.

Tarih, Rusya deneyiminde, burjuva demokrasisi uğruna mücadelenin proleter demokrasiyle aşılmasının çok güzel bir tablosunu veriyor bize. Bolşevikler ısrarla Kurucu Meclisin toplanmasını, Kurucu Meclis seçimlerinin bir an önce yapılmasını istiyorlar. Geçici Hükümet de durmadan bunu çeşitli bahanelerle erteliyor. Ama bu arada proletarya burjuvaziyi devirmek imkanı buluyor. Devrimden sonra önden listeleri hazırlanmış Kurucu Meclis seçimleri nihayet Bolşevikler sayesinde yapılıyor. Ama artık iktidar proletaryanın, yani Sovyetlerin eline geçtikten sonra. Böyle bir aşamada ise artık Kurucu Meclis tarihin malıdır. Kurucu Meclis burjuva toplumun bir kurumuydu, burjuva demokrasisinin ileri bir düzeyi olabilirdi ancak. Kendi tarihsel döneminde varolmak ona nasip olmadı. Doğduğunda ise artık bir başka tarihsel döneme geçilmişti. Proletarya-

nın Sovyetler aracılığıyla iktidar olduğu bir tarihsel evrede, Kurucu Meclisin yapabileceği hiçbir şey yoktu, hiçbir varlık nedeni yoktu. Onunki gecikmiş bir ölü doğumdu ve bu nedenle de yaşama imkanı bulamadan tarihe gömüldü.

İşçi sınıfı en tam bir demokrasiyi gerçekleştirmeye çalışarak savaşı ve bu mücadelelerin yardımıyla burjuvaziyi devirir, ama burjuvaziyi devirdiği andan itibaren de burjuva demokrasisi tarihsel olarak sosyalist demokrasi tarafından aşılır demiştim. İşte Kurucu Meclis, bunun çok açıklayıcı bir örneğidir. Yani burjuva demokrasisinin bir kurumu, ama burjuva demokratik devrim sürecinde bir türlü gerçekleşmeyen bir kurum. Kaldı ki gerçekleşebilirdi de, yani burjuva demokrasisinin bir kurumu olarak oluşabilirdi de, ama buna rağmen Ekim Devrimi'nden sonra yine tasfiye edilirdi. Ama gerçekleşmedi. Bolşevikler ısrarla gerçekleşmesini istiyorlardı. Doğrusu Geçici Hükümetin zayıf yanındı, onu böylece açmaza da alıyorlardı. Geçici Hükümet yığınların temel istemlerinin çözümünü Kurucu Meclise havale ediyor, fakat onu da bir türlü toplamıyordu. Kurucu Meclis'in toplanıp toprak kararnamesi çıkarması gerekiyor, barış kararnamesi çıkarması gerekiyor, ulusların kendi kaderini tayin hakkını tanınması gerekiyor... İşte Geçici Hükümet bunun için bilerek toplamıyor. Neticede çözüm bekleyen işleri hep Kurucu Meclise, Kurucu Meclisi de hep sonraki aylara havale ediyor. Böylece yığınların temel demokratik istemlerini erteliyorlar, süründürüyorlar.

Eğer o meclis Ekim Devrimi'nden önce toplansaydı, ya bu konuda ortaya temel çözümler koyar ya da çökerdi. Kitleler o zaman sosyal devrime çok daha rahat yöneltildi. Çünkü Bolşevikler; burjuvaziyi devirmedikçe barışı, toprağı ve özgürlüğü kazanmanın olanağı yoktur; işte görüyorsunuz Kurucu Meclis de kuruluyor, ama ne yığınların barış istemine cevap veriyor, ne toprak istemine yanıt veriyor, ne ezilen ulusların özgürlük istemine yanıt veriyor, ne ekmek sorununu

çözüyor, ne işçi sınıfının yaşam koşulları ile ilgili herhangi bir karar alıyor, diyerek çıkarlardı yığınların karşısına. Bütün bunlar Kurucu Meclise ilişkin umutları boşa çıkarırdı ve yığınların tepkisini bir başka koldan yine burjuvaziyi devirme hedefine yöneltirdi. Ama Kurucu Meclisin kurulmasına bile gerek kalmadan proletarya devrimi yapıp iktidarı alacak gücü gösterdi. Sonrasını ise biliyoruz.

Bizi bu tartışmamız açısından ilgilendiren işin bu yanı değil. İşin bu yanı biraz tarihsel bir bilgi oluyor. Asıl kritik nokta o Kurucu Meclisin devrimden önceki anlamı ile devrimden sonraki anlamıdır. Devrimden önce kurulsaydı ne olurdu, sadece iflası açığa çıkardı ve sosyal devrimi kolaylaştırırdı. Aslında mesele bu zaten. Kurucu Meclis de kurulsa, en iyi anayasa da yapılırsa, gerçek toplumsal sorunlar burjuvazi egemen olduğu sürece çözülemez. Bütün mesele bunu anlatabilmek. Yani biz siyasal demokrasiyi gerçekleştirme ve kazanma mücadelesi içerisinde, yığınların ezilmişliğini, yoksulluğunu ve sefaletini ortadan kaldırmanın biricik yolunun kapitalizmi devirmek olduğunu göstermeye çalışırız. Demokrasi mücadelesini hep bu amaca bağlarız. Burjuva demokratik reformları, demokratik siyasal istemleri, proleter devrimin manivelaları olarak kullanırız.

Çok ilginçtir; 1916'nın savaş ortamında Lenin'in ortaya koyduğu teorik yaklaşımlara bakıyoruz (ki bunlar kesin bir biçimde Marksizmde yeni şeylerdir, demokrasi sorununa yeni bir yaklaşımdır, emperyalizm çağının gerçeklerini gözetken bir yaklaşımdır), ardından yaşanan tarihsel olaylar içinde olduğu gibi gerçekleşiyor. Ve bu yeni yaklaşımları önden bilmeyen Bolşeviklere bakıyoruz, başlangıçta bocalıyorlar, bir sallantı dönemi geçiriyorlar. Stalin başından beri bir Bolşevik, bir leninisttir; ama Şubat Devrimi'ni izleyen günlerde ortaya çıkan yeni durumu doğru değerlendiremiyor, net bir tutum alamıyor. Neden? Çünkü 1905 Devrimi'nin formülleriyle eğitilmiş bir

insan. Savaş döneminin teorik açıklamalarından habersiz. Sibiryaya'nın en ücra yerlerinde sürgündekilerin bu teorik açıklamalardan haberleri bile yok, neler konuşuluyor, neler tartışılıyor, ne sonuçlara varılmış, bilmiyorlar. Şubat Devrimi'ni izleyen dönemdeki kararsızlıklarının ve yalpalamalarının bu olguyla dolaysız bir bağı olduğunu da unutmamak gerekir.

- *Nisan Tezleri'ne ve "ikili iktidar"a ilişkin açıklamalı bir soru...*

Şubat devriminin ortaya çıkardığı iktidar Lenin'in ifadesi ile, ikili bir iktidardır. Aslında devrim sovyet örgütlenmesini açığa çıkarıyor, bu 1905 devriminde de var. Ayaklanma, başkaldırı inisiyatifi gösteren yığınlar bunun organlarını da yaratıyorlar. Düşünerek, bugün DHKPC'nin yaptığı gibi ideal modeller olarak olmuyor bunlar. Bir takım akıllı insanlar bunları düşünmüyorlar. Devrim kendi dinamizmi içerisinde bu örgütsel biçimleri açığa çıkarıyor. Ve bunlar yaygınlaşıyor, yine devrimin dinamizmi sürecinde. Sovyetler 1905'de de var. 1905'te daha çok işçi sovyetleri var. Ama 1917'de işçi, köylü ve asker sovyetleri var. Emperyalist savaş var. Köylülüğün büyük bir bölümü asker, silah altında. Bundan dolayı asker sovyetlerinin çok özel bir ağırlığı ve yaygınlığı var.

"İkili iktidar" ne anlama gelir? Bir yandan devrim yapan işçiler ve köylüler var, devrim yaparken kendi iktidar organlarını yaratıyorlar. Ve bunlar iktidar odağı; yani örgütlenmiş proletarya, örgütlenmiş köylülük, örgütlenmiş askerler bunlar. Mesala Asker sovyetleri anında yasalar çıkarıyor ve bütün cephelelere gönderiyorlar. Yani ordunun disiplinini ve otoritesini felç edecek bir takım kararlar çıkarıyorlar ve cephede uygulatıyorlar Asker Sovyetleri. Gerçek güç odağı bunlar olduğu halde, iktidar burjuvazinin ağırlık taşıdığı Geçici Hükümete veriliyor ve bunun zaten böyle olması gerektiği düşünülüyor. Menşevikler zaten baştan beri, burjuva devrimin burjuvaziye güçlen-

direceğini, iktidara getireceğini, kendilerinin devrimde herhangi bir iktidar iddiasıyla ortaya çıkamayacaklarını, görevlerinin aşırı muhalefet olduğunu söylüyorlar. Nitekim devrim olduğunda da, 1917’de buna uygun davranıyorlar. Lenin “Bütün İktidar Sovyetlere!” diyor. İkili iktidar gerçekleşmiş bir biçimdir. Tarih öyle tecelli ediyor, öyle ifade edelim. Somutta öyle gerçekleşiyor. Asıl güç sovyetlerde. Geçici Hükümet ki burjuvazinin iktidar alanı orası, biçimsel bir güç. Gelgelelim Sovyetler kendi iktidar gücünün bilincinde olmadığı için, bu burjuvazi için iktidar olma olanağına dönüşüyor. Bu durumda Bolşevikler burjuvazi ile olan çatışmayı da keskinleştirmek için, “Bütün İktidar Sovyetlere!” diyorlar.

“Bütün İktidar Sovyetlere!” çağrısı burjuvaziye devre dışı bırakma çağrısıdır. Ve dolayısıyla direnecek olan burjuvaziye ezme çağrısıdır. Ama bu slogan kabul görmüyor. Menşevikler ve Sosyalist-Devrimciler o dönem Sovyetlerin yönetiminde çok etkin. Bolşevikler azınlıkta. Bu slogan kabul görmüyor, tersine, Geçici Hükümet giderek güç kazanıyor. Sovyetlere egemen Menşevikler ve Sosyalist-Devrimcilerin birleşik etkisi giderek sovyetleri daha bir geri noktaya çekiyor. Ve öyle bir noktaya geliyor ki, Sovyetler, devrimin o gelişme süreci içerisinde gitgide zayıflıyor, iktidar odağı olarak gitgide anlamını yitiriyor ve belli bir noktadan sonra, Bolşevikler “Bütün İktidar Sovyetlere!” sloganını bir süre için geri alıyorlar. O Temmuz gösterilerinden sonra. Bolşeviklere karşı karşı-devrimci bir terör kampanyası yürütüldükten sonra.

Ama ne oluyor? işte bu arada Kornilov darbesi oluyor. Bu darbe hem Bolşeviklerin yaptığı uyarıların doğruluğunu, haklılığını açığa çıkarıyor, hem de buna karşı büyük bir direnci bizzat Bolşevikler örgütüyorlar, ötekileri de peşlerine takarak Böyle olunca, bu doğrulanma ve bu direniş inisiyatifi, Kornilov’u bu bozguna uğratma, Bolşevikleri hızla büyük kentlerin sovyetlerinde çoğunluk haline getiriyor. Onlar çoğunluk ha-

line geldikten sonra yeniden "Bütün İktidar Sovyetlere!" şiarı atılıyor. Bu olayın mantığı budur.

Kurucu Meclisle ilgili sorun şu; Sosyalist-Devrimciler, Menşevikler, Geçici Hükümet; kurucu Meclis toplanacak, bütün meseleleri görüşecek diyorlar. Köylü toprak bekliyor, toprak verilmiyor. Asker barış bekliyor, barış gelmiyor. Ezilen ulusların kendi kaderini tayin hakkı konusunda beklentileri var, bu karşılanmıyor. Bütün bu sorunlar donduruluyor. Bu sorunları Kurucu Meclis'te karara bağlayacak denilerek kitleler sürekli bir biçimde aldatılıp oyalanıyor. Bundan dolayıdır ki Bolşevikler buradaki aldatmacaya bilinçli bir biçimde yükleniyorlar. Kurucu Meclis biran önce toplansın çağrısı yapıyorlar. Amaç Geçici Hükümetin açmazını derinleştirmek. Kurucu Meclisin bu sorunların hiçbirini karara bağlamayacağını biliyorlar. Ama kitlelerde yaratılmış yanıltsamayı kırmak istiyorlar. Yoksa Bolşeviklerin bütün akli-fikri sovyet örgütlenmesindedir. Kurucu Meclis onlar için hiçbir şey ifade etmiyor. Kurucu Meclisi belli bir içtenlikle 1905'te savunmuşlardı. *İki Taktik*'in temel fikirlerinden biridir.

Bizi bu tartışmamız açısından ilgilendiren işin bu yanı değil. İşin bu yanı biraz tarihsel bir bilgi oluyor. Asıl kritik nokta o Kurucu Meclisin devrimden önceki anlamı ile devrimden sonraki anlamıdır. Devrimden önce kurulsaydı ne olurdu, sadece iflası açığa çıkardı ve sosyal devrimi kolaylaştırırdı. Aslında mesele bu zaten. Kurucu Meclis-de kurulsa, en iyi anayasa da yapılırsa, gerçek toplumsal sorunlar burjuvazi egemen olduğu sürece çözülemez. Bütün mesele bunu anlatabilmek. Yani biz, siyasal demokrasiyi gerçekleştirme ve kazanma mücadelesi içerisinde, yığınların ezilmişliğini, yoksulluğunu ve safeletini ortadan kaldırmanın biricik yolunun kapitalizmi devirmek olduğunu göstermeye çalışırız. Demokrasi mücadelesini hep bu amaca bağlarız. Burjuva demokratik reformları, demokratik siyasal istemleri, proleter devrimin manivelaları olarak kullanırız.

Yoksa onlarla oturup bir burjuva siyasal yaşam inşa etmek bizim işimiz değildir.

- Bolşevik asgari programın üç temel şiarı üzerine bazı açıklamalar...

Bunları basit talepler olarak ele almamak gerekir. Rus devrim programının 1917'ye kadarki, Şubat Devrimi'ne kadarki üç temel talebin öyle basite almamak gerekir. Onlar Rusya'daki asgari programın ta kendisidir. Demokratik cumhuriyet çarlığın devrilmesi anlamına geliyor. İktidar monarşidir orada, başta çarlık vardır. Demokratik cumhuriyet talebi bu çerçevede kapsamlı bir içeriğe sahiptir. Çarlık rejiminin tasfiye edilmesi ve demokratik cumhuriyet biçimine geçişi anlatıyor. Çarlığın devrilmesi, bir sınıfın devrilmesidir aslında. Soyluluğun siyasal ayrıcalıklarının, siyasal iktidar tekelinin yanısıra her türlü sosyal, siyasal ayrıcalığının ortadan kaldırılması anlamına geliyor. Bunu iktisadi düzeyde bütün serflik ilişkilerinin tasfiyesi, toprak talebi tamamlıyor. Rusya kırsal bir ülkedir (%80 oranında kırsal bir ülkedir) ve serflik ilişkileri kırsal kesimde çok yaygındır. Topraklara el konulması, ki zaten devrimin büyük köylü potansiyelinin maddi-iktisadi temeli de budur. Toprak talebi bu temel toplumsal sorunu hedef alıyor. Sözkonusu olan köylülüğe yalnızca toprak değil, toprakla birlikte siyasal özgürlük kazandırmaktır. 8 saatlik işgünü talebi ise aslında işçi sınıfının çalışma ve yaşam koşullarının düzeltilmesinin en özlü ifadesi oluyor.

Dolayısıyla bu üç şiar, devrimci asgari programın üç temel konusunu oluşturuyor. Burjuva demokratik devrim aşamasındaki Rusya'nın devrimci asgari programının üç temel maddesi oluyor. Dolayısıyla bu istemleri ileri sürmek, yoldaşın söylediğinden daha farklı bir anlam taşıyor. Söz konusu olan, basitçe, kitlelerin somut güncel sorunlarını gözetmek değil, o tarihsel

evrede, aslında Rus toplumunun temel ihtiyaçlarını gözetmektir.

Ama biz biliyoruz ki, Bolşevikler, gündelik mücadelelerinde de yığınların her türlü istemini, özellikle de yığınların duyarlılık gösterdikleri somut istemleri büyük bir başarıyla, büyük bir esneklikle ve dikkatle değerlendirmesini bilebiliyorlar. Gün oluyor etkili bir sigorta kampanyası düzenliyorlar, gün oluyor pahalılığa karşı mücadeleler yürütüyorlar, genel olarak çarlığın baskısına ve zulmüne karşı mücadele yürütüyorlar. Muhakkak ki işçi sınıfının her zamanki gündelik mücadelelerini yürütüyorlar. Bolşevikler bu konuda çok büyük bir başarı ve ustalık gösteriyorlar. Zaten geniş işçi yığınlarıyla kaynaşmanın başka bir olanağı yoktur. Salt bu soyut sloganlarla değil kuşkusuz. Zaten bu sloganların Rus işçi kitlelerinin gündelik yaşamına girmesi 1905 Devrimi'nden sonra oluyor. 1905 Devrimi'nden sonra, devrim yenilgiye uğradığı halde, bu sloganlar işçi sınıfı arasında etkisini derinden derine sürdürüyor. Nitekim 1912'den sonra hızla bu şiarlar yeniden gündeme geliyor. Çünkü sözkonusu olan devrim geçirmiş bir ülke. Artık bir yerde işçi sınıfının hafızasına yerleşmiş istemler bunlar.

Ama öncesinde, 1905 Devrimi öncesinde, yığınlar, çarlığın genel baskısına ve zulmüne karşı, özgürlüğün yokluğuna ve o otokratik rejime karşı bir takım demokratik istemler ortaya sürmekle birlikte, bu temel istemlerden gerçekte henüz bir hayli uzaktılar. Öylesine ki, örneğin "Kahrolsun çarlık!" epey bir dönem çok yadırganan bir sloganıdır. Lenin'in mesela 1905 makalelerinde anlatır; "bir zamanlar çok yadırganıyordu bu slogan", "ama şimdi bunu herkes atıyor, burjuva libarelleri bile artık atıyorlar", diyor. Hatta, bu artık bizim işimiz değil, onlar nasıl olsa atıyorlar, biz şimdi kahrolacak çarlığın yerine ne konulacağına ilişkin sloganlarla yığınlara gitmeliyiz, diyor.

1900'lü yılların başlarında "Kahrolsun çarlık!" sloganının yadırganması, bizim bugün "Kahrolsun kapitalizm!" dememizin bir takım kimseler tarafından yadırganması gibidir. Bugün-

kü bu yadırgamanın gerisinde çifte yenilginin, özellikle Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki gelişmelerin yarattığı uluslararası ortam yatıyor. Burjuva toplum düzeni şu haliyle güçlü görünüyor. Yığınların devrimci siyasal eylemi yok. Bu, devrimci şiarların atılmasında bir cesaresizlik yaratıyor. Geçtik "Yaşasın sosyalist işçi-emekçi cumhuriyeti!" demeyi, dikkat edin demokratik devrimi savunan siyasal akımlar ortaya doğru dürüst bir iktidar sloganı atmıyorlar. Bunların her birinin '80 öncesinde kendine özgü birer iktidar sloganı vardı. Kimisi "Yaşasın demokratik halk iktidarı!", kimisi "Yaşasın devrimci işçi-köylü iktidarı!" vb., diyordu. Şimdi burjuva gericiliğin dünya ölçüsünde büyük bir güç kazanması, sosyalizmin bu noktada büyük bir moral zayıflama yaşaması, kitle hareketinin geriliği, devrimci kitle hareketlerinin gerçekleşmemesi -bütün bunlar devrimci şiarların atılmasında bir güçsüzlük, bir cesaretsizlik, buna uygun düşen bir ruh hali yaratmış bulunuyor.

Ekim'in son sayısındaki (163. sayı) başyazısında vurgulanan bir nokta var: Devrimciler yığınların karşısına; sorunlar ancak devrimle çözülür, biz devrimi temsil ediyoruz, biz devrimin odağıyız demek gücü ve cesaretiyle çıkabilmelidir, deniyor bu yazıda. Ardından deniliyor ki; bu ilk bakışta yadırgatıcı görünüyor, zira zaten herkes devrimci değil mi, herkes kitlelerin karşısına böyle çıkmıyor mu? Hayır, hiç de böyle çıkılmıyor. Yani o keskin devrimci söylem ancak devrimci okurların okuduğu yayınlarda kalıyor. Kitlelerin karşısına ise o kadar geri, o kadar zayıf ve ürkek şeylerle çıkılıyor ki.

Bakın dinsel gericiler çıkıp biz şariat istiyoruz diyorlar. Ve gide gide de toplumda mevzi kazanıyorlar. Öteki "demokratik anayasa" istediğini söylüyor, TÜSİAD bilmem ne isteğini söylüyor. Ordu uygun bir biçimde kendi çözümlerini dayatıyor. Herkesin bir çözümü var ve bunu şöyle ya da böyle ileri sürüyor. Biz de yüreklice kendi çözümümüzü söylemeliyiz. Türkiye'nin bu sorunlarını bugün yalnızca devrim çözer ve gerçekten de

yalnızca devrim çözer diyebilmeliyiz. Dergi sayfalarında değil, popüler platformlarda. Türkiye solu şu an çok güçsüzdür, mecal-sizdir. Ama ilginçtir, bu en mecal-siz dönemde ortaya çıkan gerçeklik gösteriyor ki, herşey Türkiye sol hareketinin 30 yıldır söylediklerini doğruluyor. Yani ikiyüzlü, sahte ve aldatıcı değil, gerçek bir politika yapma imkanına yalnızca devrimciler sahiptir. Çünkü sorunlar tam da onların dediği gibi ağırlaşmıştır. Ve çözüm de ancak onların önerdiği çözümler olabilir.

Nitekim Susurluk da olduğu gibi bizim, yani tüm devrim cephesinin bir doğrulanması değil midir? Biz bu devlet tam da böyle bir devlettir diyorduk. Sesimizi duyuramıyorduk, kimse buna inanmıyordu. Susurluk gösterdi ki, o devlet tam da bizim dediğimiz gibi bir devlettir. Durmadan cinayet işliyor, durmadan işkence yapıyor, insan kaybettiriyor, mafyayla içiçe geçiyor, kirli işleri odağındadır. Düşününüz ki devlete ilişkin bu gerçeklik toplumu sarstı. Ama bu gerçeklik bizim tanımladığımız gerçekliktir. Böyle bir dönemde biz yığınların karşısında yürekli bir biçimde “sorunları ancak devrim çözer” diye çıkabilmeliyiz. Bunu böyle soyut bir şiar gibi algılamamak gerekir. Yani devrim odağı oluşturmak, yığınlara devrim adına seslenmek lazım.

Yığınların her türlü duyarlılığını değerlendirebilmek, politikada ustalık denilen şey budur. Genel plandaki, stratejik plandaki bakış açısı sağlam olmak kaydıyla, yığınların gündelik hayatını etkileyen nelerse, onları uyaran, onlarda duyarlılık yaratan sorunlar, talepler, duyarlılıklar nelerse, bunları en iyi, en etkili bir biçimde değerlendirebilmeliyiz. Bunları değerlendirmeyi başaramadığımız sürece yığınlara ulaşamayız, ulaştığımız yığınlarla buluşamayız. Hareket olarak bu bizim halihazırda zayıf olduğumuz bir alan. Bir takım fırsatlar iyi değerlendirilmeye çalışılıyor. İşte Susurluk dönemi buna iyi bir örnek oldu. Özellikle açık alan bu konuda iyi bir inisiyatif koydu. Geçmişte de bunun bazı örnekleri var. Yani şimdi artık yavaş

yavaş bunu öğreniyor bizim militanlarımız. Ama henüz çok başarılı olduğumuz söylenemez. Bu geneldeki bir güçsüzlükle bağlantılı bir şey. Politika yapmak, duyarlılıkları değerlendirmek, eğer olaylar hızla üstüste yığılıyorsa biraz da gerçekten eldeki hazır güçlere, yeterli güçlere bakıyor. Eğer gücünüz yetersizse, eğer bir politikayı, bir taktiği hayata geçirecek kendi bağımsız güçleriniz yoksa zorlanabiliyorsunuz. Ama bu ne demektir, bu güç kazanma sürecinin belli bir noktasının ardından kuşkusuz kendine yeterli hale gelmeyi başarabilmek demektir. Yani bunlar biraz bir dönemin sorunları. Aslında bizim artık yavaş yavaş geride bırakmayı başarabildiğimiz bir dönemin sorunlarıdır.

Faşistler okullara saldırıyor, öğrenciler bu faşist saldırganlık karşısında büyük bir hassasiyet gösteriyorlar. Binlerce öğrenci bir anda tepkisini eylemle ortaya koyuyor. İktisadi sorunlar, sosyal sorunlar, siyasi sorunlar, siyasal baskı ve terör -bütün bunlar kitlelerde duyarlılık yaratan sayısız etkenlerdir. Ama yazık ki henüz bunları değerlendirme kapasitesi yok ortada. Bu çerçevede kitlelere ulaşabilmek, kitlelerin duyarlılıklarını daha da artırmak, bunlara bilinçli bir ifade kazandırmak, bunları belli örgütsel biçimler içerisinde toparlamak konusunda güç yoktur. Çünkü devrimci hareket gücünü çok büyük ölçüde kaybetti yenilgiyle birlikte. Ve henüz pek az güç biriktirebildi.

Ve dahası, polis rejimi fırsat da tanımıyor güçlenmesine. Düşman devrimci örgütlere sürekli operasyonlarla onların siyasal faaliyetini felce uğratabiliyor. Bakıyorsunuz kritik kadrolara vuruyorlar, seçiyorlar yani. Sokaktan bulduğunu toplama sorunu değil. Kritik kadrolardan vurduğu zaman onun faaliyetini felç de edebiliyor. Yani zaman kaybettiriyor, bunu söylemeye çalışıyorum. Ve zaten bu polisin çok bilinen bir taktiği. Devrimci örgütleri belli aralıklarla durmadan tırpanlıyor. Çalışma bir yere geliyor, bir saldırıyor, çalışmayı geriye atıyor. Geri çekiliyor polis, bekliyor biraz daha güçlenmesini. Çalışma tarzı da bozuksa, saldırıya da açıksa çalışma, bir süre sonra

bulduğu gediklerden yeniden saldııyor.

Soru: "Işık sönderme" eylemi üzerine...

Işık söndürme eyleminden en iyi biçimde yararlanmaya çalışmak kuşkusuz doğru bir tutum. Bu yürütölen kampanyayı genelde desteklemek değildir. Zira neticede bu bir orta sınıf girişimi olarak başladı ve onların damgasını taşıdı. Onların hassasiyet tarzlarına, eylem anlayışlarına, düzenle barışçıl ilişkiler konumuna son derece uygun düşen bir orta sınıf inisiyatifidir. Ama bir imkanı sağladı. Devrimciler eylemi ışık söndürmenin ötesine çektiler, çok değişik emekçi semtlerinde ve çeşitli bölgelerde sokağa çıkmak, devrimci şiarları atmak, yürümek eylemlerine çevirdiler ve iyi de ettiler. Yani eylemin o darlığını kırdılar. Nitekim eyleme bu tür bir müdahaleden duyulan rahatsızlık bir biçimde açığa da vuruldu. Murat Belge "Eylemim'e Dokunma" başlıklı yazılar bile yazdı. Kitleler nezdinde sokağa çıkmanın meşru bir zemini var. Tabii ki bundan yararlanmak gerekiyor. Bu tıpkı şuna benzer, burjuvazi ya da orta katmanlar, diyelim ki tepkilerin devrimci kanallara akmasını engellemek için bile bu tür bir eylemi gündeme getiriyor olabilirler. Ama sen o silahı tersine çevirebiliyorsan ya da bunu alıp devrimci bir imkana çevirebiliyorsan, bu olanaklıysa, o zaman bunu yapmaktan geri durmamalısın. Ama öte yandan tutup bu kampanyanın orta sınıf damgası taşıyan yanını açıklıkla ortaya koymalı, o barışçıl, o uzlaşmacı karakterini ve gerçek suçluları gizleyen yanını da tutar teşhir edersin.

Işık söndürme eylemiyle ilgili bir başka yan da şudur. *Kurtuluş*'un ilginç bir yorumu var. *Kurtuluş*'un düşünce tutarsızlıklarının yeni bir göstergesi. İşte bu kendiliğinden bir eylemdir, bunun için Türkiye solu sahip çıkmıyor, Türkiye solu kendiliğindenliği hep küçümsüyor, oysa kitleler hep kendiliğinden harekete geçerler, madem öndersin git önderlik et vb.

deniliyor. Yani olayı saptırmış ve öyle bir tuhaf alana götürmüş ki, sanki gerçekten kitlelerin kendiliğinden tepkisi var orta yerde, ama bu hareket kendiliğindenmiş, bilinçli değilmiş diye Türkiye solu bunu çok küçümsüyormuş. Tartışmayı saptırmaktan ve oradaki orta sınıf inisiyatifini örtmekten, onunla girdiği rahat uyumu meşrulaştırmaktan başka bir şey değil bu. Söz konusu olan hiç de kendiliğinden bir eylem değil, son derece bilinçli bir eylem. Yurttaş inisiyatifi temsilcileri ile Kanal D, Fatih Altaylı, Uğur Dündar, vb. medyanın kanatlarının çok bilinçli bir eylemi. Zaten bu kadar güçlü ve popüler olmasının gerisinde de bu var. Yani orta sınıfların çeteleşme, devlet terörü, kontr-gerilla gerçeğine ilişkin olarak oluşmuş hassasiyetin devrimci biçimler alması ihtimali karşısında, tam da o kendi tuzu kuru konularına uygun bir tercih. Kimsenin zarar görmeyeceği, barışçıl bir çerçevede, bu kaygılarla düşünülmüş bir eylem biçimi. Tam da onlara göre.

Tabi o şiarın gene de bir anlamı var. Onlar yeter ki toplumun geniş kesimlerine o şiarları yayabilsinler. "Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık!" Yani Türkiye'de biraz karanlık bir rejim olduğu, devletin işlerini gizli kapaklı çevirdiği mesajını kitlelere veriyor. Biz o genişlikte o mesajı kitlelere vermeye çalışsak, mevcut gücümüzün bin katı bir güç kullanmak zorundayız. Biz onu yapamayız. Yeter ki onlar A'yı, B'yi söylesinler. C'yi, D'yi, E'yi de gücümüz yettiğince kitleler biz söyleriz. O açıdan bu konularda daha esnek olmak lazım. Ama önemle vurguluyorum, bu esneklik, her türlü devrimci gelişmenin olduğu kadar her türlü oportünizmin de anahtar kavramıdır. Yani esneklik adı altında her türlü oportünizmi meşrulaştırabilirsiniz; ama gerçekten esneklik göstererek, çeşitli imkanları, çeşitli fırsatları devrimci gelişmenin dayanaklarına da çevirebilirsiniz.

Kurtuluş eylemin yapısını açıkça tahlil etse, buradaki orta sınıf damgasını tanımlasa, ama, biraz önce söylediklerimi söy-

lese; bir, bunlar eğer onmilyonlarca insana o mesajı yayıyorsa, bu iyidir, yeter ki biz bunun üzerinden işlem yapmasını bilelim. İki, bu eylemi sokağa taşıyarak bunu bir inisiyatif alanı olarak kullanalım. Üç, ama bu arada da bu eylemin orta sınıf kimliğine uygun düşünülmüş biçimine, içeriğine yönelik olarak kitleler içerisinde ideolojik mücadele ve teşhîr kampanyası yürütelim dese, mesele kalmaz. Ama öyle demiyor. Sahip çıkmanın ötesinde, eylemin arkasındaki mantığı, hesabı gizliyor. Hani kitlelerin eylemi hep kendiliğinden olurmuş, Türkiye solu da bir hareket bilinçli olmadığı zaman buna değer vermezmiş ve bundan dolayı ışık söndürme eylemine gerekli destek verilmiyormuş. Bu doğru da değil ayrıca. Görebildiğim kadarıyla herkes de destek veriyor. Biraz *Emek* mırın kırın etti. Sonra o da baktı olmuyor, tavır değiştirdi. Önce biraz keskinlik yapmaya kalkıştı, bu iş elektrik kesmekle olmaz diye. Sonra sokak eylemlerine dönüştüğünü gördü ve o andan itibaren tutum değiştirdi.

Aslında bu eylemin kullanılması_ başarabilirse, bu kitle hareketini ülke düzeyinde yaymanın politik bir imkanına dönüştürülebilir. Ancak buna uygun bir inisiyatif kullanılmıyor. Dar ve hesapçı düşünülüyor. Güçlerini birleştiremiyor devrimciler. Herkes ben nasıl bir inisiyatif koyarım da kendimi gösterebilirim diye bakıyor. Bu kadar dar bakılıyor. Devrimciler burada birleşik bir tavır ortaya koyabilseler, bu eylemi bir sürü yerde daha geniş katılımlı sokak gösterilerine çevirebilirler. Bu orta sınıfların da maskesini düşürür. Onlar hemen geri adım atmaya başlarlar. Eylem amacından saptı deyip eylemi durdurmaya kalkarlar. Bu da onların gerçek yüzlerini açığa çıkarır.

Asgari program: Kapitalizm çerçevesi içinde gerçekleştirilebilir istemler toplamı

V. İ. Lenin

“... içinde bulunduğumuz dönemin nesnel koşullarıyla ve proleter demokrasinin amaçlarıyla uyum içerisinde olacak bir eylem programının ana çizgilerini belirlemeliyiz. Bu program, partimizin asgari programının tümüdür; bu program, bir yandan mevcut toplumsal ve ekonomik ilişkiler zemininde tamamen gerçekleştirilebilir olan, ve öte yandan ileriye doğru bir sonraki adım için, sosyalizmin gerçekleştirilmesi için gerekli olan en yakın politik ve ekonomik dönüşümler programıdır.”

(Seçme Eserler, Cilt:3,

İnter Yayınları, s.55, vurgular bizim -Red.)

“Martinov asgari programımızı okumuştur, fakat sosyalist dönüşümlerden farklı olarak burjuva toplumunun zemini üzerinde gerçekleştirilebilen reformların katı biçimde ayrılmasının sadece yazınsal değil, aynı zamanda son derece canlı ve pratik bir anlamı olduğunu farketmemiştir; bu programın devrim döneminde derhal bir sınamaya ve pratik uygulamaya tabi tutulduğunu farketmemiştir. (...) Gerçekten de bu programda ileri sürülen bütün politik ve ekonomik reformlar, cumhuriyet, halkın silahlanması, kilise ve devletin ayrılması, tam demokratik özgürlükler, kararlı ekonomik reformlar talepleri anımsansın. Alt sınıfların devrimci demokratik diktatörlüğü olmadan, bu reformları burjuva düzenin zemini üzerinde uygulamanın düşünülemediği açık değil midir?”

(Seçme Eserler, Cilt:3, s.38-39, vurgular bizim -Red.)

“II. Kongre tarafından kabul edilen RSDİP Programı, işçi hareketinin nihai hedeflerinin (proletarya diktatörlüğünün kurulması ve sosyalizmin gerçekleştirilmesi) tartışıldığı ilkesel bir bölümle, **kapitalizm çerçevesinde gerçekleştirilebilecek** ve serflik kalıntılarıyla proleter sınıf mücadelesinin gelişmesinin önündeki engellerin ortadan kaldırılması hedefini güden, proletaryanın en yakın taleplerini içeren bir asgari programa ayrılıyordu. **Asgari program**, Çarlık otokrasisinin yıkılması, demokratik cumhuriyet, genel, doğrudan eşit ve gizli seçim hakkı, kişi özgürlüğü, söz, basın ve toplantı özgürlüğü taleplerini; ayrıca ulusların kendi kaderini tayin hakkı, sekiz saatlik işgünü, yasal iş emniyeti vs. taleplerini içermekteydi. Parti programının bir azami ve bir asgari programa ayrılması, iktidarın ele geçirilmesinden sonra kaldırılmıştır ve 1918 yılında VIII. Parti Kongresi’nde kabul edilen SBKP programında bu ayırım elbette yoktur.”

(*Seçme Eserler*, Cilt:3,
24 nolu editoryal not, s.502, vurgular bizim -Red.)

Konu üzerine tamamlayıcı tartışmalar

Konu üzerinde epeyce tartışıldı. Birçok noktanın belli bir açıklık kazandığını sanıyorum. Yine de bazı noktaların daha iyi anlaşılabilmesi için, dönüp bu konudaki temel metinlerimizi yeniden incelemek gerekir. Yanısıra, Lenin'in sözünü ettiğim temel eserlerini mutlaka incelemek gerekir.

Konu belli bir açıklık kazanmakla birlikte üç mesele üzerine bir şeyler daha eklemek istiyorum. Aslında önceki bölümlerde zaman zaman değinildi de bunlara. Bunlardan ilki "saf devrim" sorunudur, bu konuda bir şeyler daha eklemek istiyorum. İkincisi, demokrasi mücadelesi ile proletaryanın yedekleri sorunudur, ki bu devrim stratejisinin de temel bir sorunudur. Üçüncü sorun ise, bu ikinci meselenin de bir uzantısı olarak küçük-burjuvazi sorunudur. Bu üç konu üzerine tamamlayıcı bazı şeyler söylemek istiyorum.

“Saf devrim” ve proletarya devrimi

Daha önce de ifade ettim; tarihte saf devrim olmadı, gelecekte de saf devrim olmayacaktır. Hemen tüm devrimlerde burjuva devriminin sorunları ile proleter devriminin sorunları bir biçimde içiçe geçmektedir. Geçmiş klasik burjuva devrimlerine baktığımız zaman bile bunun ilk belirtilerini görebiliyoruz. Bu burjuva devrimleri kapitalizmin yükseliş çağının ürünleri oldukları ve bu çerçevede çok açık burjuva hedeflere yöneldikleri halde, bunlar içerisinde emekçi sınıfların sosyal eşitlik özlemlerinin ifadesi akımların yeşerebildiklerini görmekteyiz. Bundan ikiyüz-üçyüz yıl önceki hareketlere bakıyoruz, örneğin üçyüz-üçyüzelli yıl önceki İngiliz Devrimi’ne bakıyoruz, bu devrim içinde bile “Düzleyiciler” gibi, “Kazıcılar” gibi eşitlikçi akımlar çıkabiliyor. Sosyal eşitlik talebi ileri süren, siyasal eşitliğin ötesinde sosyal eşitlik isteyen, yani sadece feodal ayrıcalıkların ortadan kalkmasını değil, yanısıra sınıfsal eşitsizliklerin ortadan kalkmasını, bu noktada sınıfların ortadan kaldırılmasını talep eden akımların ortaya çıktığını görüyoruz. Bunlar alt sınıfların kendiliğinden hareketleridir. Bunlar, sosyal eşitlik idealini temsil eden devrimci aydın unsurların dile getirdiği düşünceler ya da bunların taşıyıcısı düşünsel akımlar değil, basbayağı sosyal hareketlerdir. 1640 İngiliz Devrimi içinde ortaya çıkan bu akımlar “Kazıcılar”, “Düzleyiciler” vb. olarak biliniyor, böyle çok değişik akımlar var.

Fransız Devrimi’nde de benzer bir durum görüyoruz. Fransız Devrimi’nde zaten bir dönem, Jakobenlerin egemen olduğu dönemde, devrimin halkçı karakteri belirgin bir biçimde önplana çıkıyor. Devrimin bu halkçı-devrimci döneminde bile, bakıyoruz devrimin bir sol kanadı var. Komünizmin ilk temsilcisi sayılan Babeuf hareketi, ki bir eşitlikçiler hareketidir, böyle bir dönemde ortaya çıkabiliyor. Düşünün ki bu henüz sanayi proletaryasının olmadığı bir dönemdir. Sanayi devrimi İngil-

tere gibi ülkelerde kendini henüz yeni yeni göstermiş. Böyle bir dönemde bakıyoruz, burjuva devrimi kendi içerisinde bir takım proleter devrim öğeleri taşıyabiliyor.

Avrupa'da 1848 devrimlerinde ise bu özellik artık çok daha belirgindir. Özellikle Fransa'da görüyoruz bunu. 1848 Şubat Devrimi'nde savaştan işçilerdi. Kızıl bayrak altında birleşmişlerdi ve açıkça "toplumsal cumhuriyet" talep ediyorlardı. Ama devrim o günün nesnel koşullarında burjuva devrimi karakteri taşıyordu ve burjuva karakterde bir "demokratik cumhuriyet"-in ilanına yol açtı. Ama bakıyoruz aynı sürecin içinde işçiler "üç renkli" "demokratik cumhuriyet" bayrağına karşı "toplumsal cumhuriyet"in kızıl bayrağını yükseltiyorlar ve Haziran'da bizzat demokratik cumhuriyete karşı ayaklanıyorlar. Tüm bunlar, daha klasik burjuva devrimleri döneminde bile burjuva devrim süreçleri içinde proleter devrimin dinamiklerinin kendisini gösterdiğinin bir göstergesidir. Bu olgular, klasik burjuva devrimlerinin bile "saf" devrimler olmadığını gösterir.

20. yüzyılda ise durum zaten tümüyle farklıdır. 20. yüzyıl bir proleter devrimler çağıdır. Ve böyle bir çağda, en geri ülkeler bile proleter devrime yönelmek potansiyeli taşımaktadırlar. Birer burjuva demokratik devrim karakteri taşıyan ulusal kurtuluş mücadelelerinin ya da esas gövdesini köylülüğün oluşturduğu demokratik halk hareketlerinin bünyelerinde sosyal kurtuluşa yönelme doğrultusunda güçlü eğilimler, bunun taşıyıcısı dinamikler barındırdığını görüyoruz. En geri ülkelerde gündeme gelen halk hareketleri ve devrimci hareketler bile proleter devrime yönelmek doğrultusunda güçlü bir dinamizm taşıyabilmektedirler. Tarih bunu bize geri ülke devrimleri şahsında somut olarak da gösterdi. Tarihsel dönem, emperyalizm ve proleter devrimler çağının genel koşulları buna uygun. Öte yandan, başlangıçta II. Enternasyonal, ardından III. Enternasyonal içinde örgütlenmiş güçlü bir uluslararası devrimci işçi hareketinin varlığı, Ekim Devrimi'nin genel sarsıcı etkisi ve Sovyetler

Birliği'nin varlığı, bütün bunlar zemini üzerinde, dolayısıyla sınıfsal güç ilişkilerinin uluslararası zemininde bunu olanaklı kılan, proleter devrime ve sosyalizme yönelme eğilimini güçlendiren bir nesnel tarihsel ortam sözkonusudur. En geri ülkelere bile burjuva demokratik devrimin proleter devrime yönelme eğilimini, salt cılız da olsa bir işçi sınıfının artık ortaya çıkmış olması ve devrimde nc rol oynamasıyla değil, yanısıra bu uluslararası tarihsel durumla birlikte kavramak gerekir. Eğer Sovyetler Birliği gibi bir ülke olmasaydı, Avrupa çapında güçlü bir komünist hareket olmasaydı, rneğin Arnavutluk gibi geri bir ülkede, komünistlerin ulusal kurtuluş ve halk devrimi mücadelesinin önderliğini ele geçirmek iradesini ortaya koymaları o kadar kolay olmazdı.

şimdi geliyoruz temel sınıf ilişkilerinin egemen olduğu bir kapitalist ülkeye. Bu çok gelişmiş bir ülke de olabilir. Türkiye gibi nispeten geri, orta gelişmişlikte bağımlı kapitalist bir ülke de olabilir. Bu ülkelerde devrim, temelde proletaryanın burjuvazi ile hesaplaşmasıdır. Gerçek devrim, proletaryanın burjuvazi ile hesaplaşmasıdır. Bunda bir tartışma yoktur, olamaz. Ama söz konusu ülke ister çok gelişmiş, isterse nispeten gelişmiş bir kapitalist ülke olsun, devrim bu ülkelerde temelde proletaryanın burjuvaziyle tarihsel hesaplaşması olarak yaşansa bile, süreç yine de saf bir proleter devrim anlamına gelmeyecektir. Söz konusu olacak olan, çeşitli türden ve çeşitli düzeylerde demokratik siyasal sorunlar ve süreçlerle içiçe geçmiş bir proleter devrim süreci olacaktır. Nispeten geri bir düzeyde bulunan ve burjuva demokratik devrimin çözmesi gereken bir dizi sorunu devralmış olan bir kapitalist ülke için bu zaten yeterince açık bir olgudur. Fakat önemli olan, vurgulanan olgunun aynı zamanda en gelişmiş kapitalist ülkeler için de kendine özgü sınırlar içinde geçerli olduğudur. Bu ülkelerde de devrim saf bir proleter devrim olarak yaşanmayacaktır. Demokrasi mücadelesinin neden en gelişmiş kapitalist ülkelerde bile önem taşıdığı-

ni ortaya koyarken söylediğimiz herşey, gerçekte şimdi altını çizdiğimiz olgunun bir gerekçesidir.

Bu meseleler dün yeterince tartışıldı. Ama ben burada kritik bir noktaya işaret etmek istiyorum. Bu zaten demokrasi mücadelesinin genel devrim süreci içerisindeki anlamına bağlanıyor. Şimdi eğer gerçekten çözümlenmemiş demokratik sorunlar varsa, burjuva devriminin geride bıraktığı çözümlenmemiş demokratik görevler varsa, ve proleter devrim bunları çözen bir süreç olarak ilerlemek zorundaysa, bu, proleter devrimin bu anlamda saf olmadığını, bir burjuva demokratik yön taşıdığını zaten bütün açıklığı ile gösterir. Burada burjuva devrim bir biçimde proleter devrimi ile içiçe geçmiştir. Ama onun bir ön aşaması olarak değil. Toplamından bakıldığında, teorik bir bakışla, tarihsel ölçülerle bakıldığında, sözkonusu olan, genelde bir toplumsal devrim sürecidir. Burjuva demokratik devrimi burada bunun bir alt ögesi, bir iç ögesidir. Ve bu anlamda, proleter devrimi saf bir devrim değildir.

Önemle yineliyorum; salt Türkiye gibi orta gelişmişlikteki bir ülkede de değil, Almanya'da da bu devrim saf bir proleter devrim olarak gerçekleşmeyecektir. Bunu daha önceki konuşmalarımda da açıkladım ve gerekçelendirdim. Gelişmiş bir kapitalist ülkede bile devrim çok değişik demokratik sorunlar üzerinden hız alacak, toplumdaki genel devrimci dinamizmi açığa çıkaracaktır. Devrim, devrimci durum, çok büyük bir ihtimalle, öncelikle bu demokratik siyasal sorunlar üzerinden baş gösterecektir. Ama bunun kendisi kaynağındaki çelişkiyi belirginleştirdiği ölçüde, ki bu burjuvazinin sınıf egemenliğidir, buradan hız alan, buradan ivme kazanan devrim, gerçek kapsamını ve derinliğini bir proleter devrim süreci halini alarak kazanacaktır. Ama bu, genel bir burjuva devriminin proleter devrime dönüşmesi anlamına gelmeyecektir. Yani bir burjuva demokratik aşmanın önden gerçekleşmesi ardından proleter devrim, hani o aşamalı ve kesintisiz devrim olarak geri ülkeler

in formüle edilen modeldeki türden bir dönüşüm olmayacaktır bu. Çünkü tüm içiçe geçmiş öğelerine rağmen, orada iki devrim aşaması gerek tarihsel olarak gerekse de teorik olarak birbirinden ayırdedilebiliyor. Mesela Rusya'da biz bu süreci görüyoruz. Teorik açıdan da, tarihsel açıdan da ayırım bellidir. Nedir tarihsel ayırım? Şubat Devrimi'nin kendisidir. Bu, feodal soyluluğunun devrilmesidir, burjuvazinin doğrudan iktidar dümenine geçmesidir. Burada bir sınıfsal iktidar değişimi var. İktidarın bir sınıfsal el değişimi var. Bu anlamda tarihsel olarak da bir devrimden bir başka devrime geçişi, bir aşamadan bir başka aşamaya geçişi ayırdedebiliyorsunuz.

Ama bizim devrimimiz bu anlamda bir burjuva aşama yaşamayacaktır. Yani sermayenin sınıf egemenliğini devirmeye geçmeden önce bizim devirebileceğimiz bir başka sınıf ya da siyasal sınıf iktidarı yok. Bu anlamda devrim, iktidarın sınıfsal el değiştirilmesi anlamında devrim, bir proleter devrim süreci olarak yaşanacaktır. Ama bu devrim kendi içinde öncelikle demokratik sorunlar üzerinden alevlenen bir devrimci siyasal hareket olarak gelişecektir. Bu anlamda saf olmayacaktır ve bu anlamda bizim proleter devrimimiz, aslında demokratik siyasal sorunlar üzerinden ivmelenen bir proleter devrimi olacaktır. Bu anlamda, ama yalnızca bu anlamda, bu sınırlar içinde, bu çok sınırlı ve özel anlamda, bizim devrimimiz, burjuva demokratik devriminin proleter devrime bir diyalektik dönüşümü olacaktır. Burada gerçek proleter devrim, burjuva demokratik devrimin proleter devrime (demokratik siyasal sorunlar üzerinden gerçekleşen genel devrimci kalkışma anlamında tabii) bir dönüşüm olacaktır.

Lenin'in Radek'i yanıtlarkenki sözlerini hatırlayalım: "Bu temel istemlerin bir kısmı devrimden önce, bir kısmı devrim esnasında, bir kısmı da devrimden sonra gerçekleşecektir" diyordu Lenin. İşte devrim esnasında demokratik siyasal istemlerin devrimci bir çerçevede gündeme gelmesi ve bunun burjuvazi-

nin sınıf iktidarının devrilmesi ile birleştirilmesi, burjuva devriminin proleter devrime diyalektik dönüşümü durumunu anlatır. Ama bu, proleter devrimin saf bir proleter devrim olmaması anlamında anlaşılmalıdır. Tekrar ediyorum, yoksa bir burjuva demokratik devrim aşamasının gerçekleşmesi, ortaya nesnel sınıf ilişkilerinde yeni bir durumun çıkması ve dolayısıyla sınıfsal iktidarın yeni bir el değiştirmesi anlamında değil.

Bir kez daha Alman tarihine bakalım. Almanya birinci emperyalist savaşa girdiğinde gelişmiş kapitalist bir ülkeydi ve gündemde olan sosyalist devrimdi. Ama bakıyoruz, 1918 Kasım Devrimi monarşiye ve savaşa karşı patlak veriyor. Devrimin başında işçi sınıfı var, devrime proleter araç ve yöntemler egemen, ama devrim bu sınırlar içinde hala bir burjuva demokratik devrimi. Eğer devrim, tüm kapsamına ulaşarak derinleşebilseydi ve burjuvazinin sınıf iktidarının devrilmesiyle sonuçlansaydı, bu, burjuva demokratik nitelikte sorunlarla alevlenmiş fakat gerçek kapsamını proleter devrimle bulmuş bir devrime iyi bir klasik örnek olurdu. Ve bu durumda devrim, saf bir proleter devrim değil, fakat burjuva demokratik sürecin proleter devrime diyalektik dönüşümü anlamına gelirdi. Kaldı ki, savaşın yığınların yaşamında yarattığı yıkımın mayaladığı sosyal dinamikler ile dar anlamda savaşa ve militarizme karşı demokratik dinamikler aynı sürecin, aynı sosyal hareketliliğin diyalektik olarak içiçe geçmiş iki yönüdür zaten. Yani demokratik dinamikler ile sosyalist dinamikler burada içiçedir ve bu olgu bir kez daha en gelişmiş kapitalist ülkelerde bile saf bir proleter devrimin olmadığına, olamayacağına bir kanıt oluşturur. Bu aynı duruma, başarısız tarihsel örnekler olarak, ikinci dünya savaşı dönemindeki mücadeleleri, Fransa ve İtalya'daki anti-faşist halk hareketlerini örnek verebiliriz. Bu mücadeleler iktidar perspektifi içinde yürütülebilseydi ve muzaffer devrimler olarak taçlansaydı, demokratik siyasal sorunlar üzerinden oluşan bir devrim sürecinin proleter devrimde gerçek

kapsamını ve sonuçlarını bulmasının son derece açıklayıcı bir tarihsel örneği olurlardı. Ama elbette 20. yüzyılın tarihinde bunun klasik değerinde bir tarihsel örneği de var: Bizzat Ekim Devrimi'nin kendisi. Rusya'da Ekim Devrimi proletaryanın burjuvaziye devirerek iktidarı ele geçirmesi anlamında sosyalist bir devrimdi; ama aldığı ilk siyasal ve toplumsal tedbirler burjuva demokratik nitelikteydi. Devrim doğal olarak saf değildi; iki devrim süreci, proleter devrimin genel ve belirleyici çerçevesi içinde, içiçe geçmiştir.

Eğer bu anlaşılıyorsa, bu durumda, Lenin'in Ekim Devrimi'nin dördüncü yıldönümünde yaptığı konuşmadaki temel düşüncelere yeni bir gözle bakabiliriz. Bu vurguların, sadece burjuva demokratik devrimin zorunlu bir ön aşama olduğu ülkeler için değil, tarihsel olarak artık sosyalist devrim temel adımı ile yüzyüze bulunan ülkeler için de geçerli olduğunu kavramakta güçlük çekmeyiz. Bir dizi temel demokratik sorunu sayan ve en gelişmiş kapitalist ülkelerde bile bu sorunların hala da bir çözüme bağlanamadığının altını çizen Lenin, sosyalist Ekim Devrimi'nin bunları birkaç haftada çözüme bağladığını söyleyerek, şöyle devam ediyordu:

"Bütün bunlar burjuva-demokratik devrimin içeriğine girer. Bundan yüzelli, ikiyüzelli yıl önce, bu devrimin (eğer bir genel devrim tipinin kendine özgü ulusal şeklinden söz edilecekse) ilerici önderleri halklara insanlığı ortaçağın ayrıcalıklarından, kadın-erkek eşitsizliğinden, şu ya da bu dine devletin tanıdığı imtiyazlardan (ya da tamamen 'din fikri'nden, 'dindarlıktan'), ulusal eşitsizliklerden kurtaracakları sözünü verdiler. Ama onlar sadece söz verdiler, sözlerinde durmadılar. Sözlerinde duramazlardı, çünkü 'kutsal özel mülkiyet' için duydukları 'saygı' buna engel oluyordu. Bizim proleter devrimimizde kahrolası ortaçağa ve 'kutsal özel mülkiyet'e karşı duyulan bir 'saygı' söz konusu değildir.

"Fakat burjuva-demokratik devrimin kazanımlarını Rusya

halklarına geri dönülemez bir tarzda mal etmek için daha da ileriye gitmeliydik ve gittik de. Bu yolda ilerlerken burjuva-demokratik devrimin sorunlarını kendi temel ve gerçek proleter-devrimci sorunlarımızın, sosyalist eylemlerimizin bir 'yan ürünü' olarak çözdük. Her zaman söylediğimiz ve eylemlerimizle kanıtladığımız gibi, burjuva-demokratik reformlar, devrimci sınıf mücadelesinin yani sosyalist devrimin yan ürünüdür. Bu arada, Kautsky, Hilferding, Martov, Çernov, Hillquit, Longuet, Mac Donald, Turati ve 'ikibuçukuncu' Marksizmin diğer kahramanlarının burjuva-demokratik devrim ile proleter-sosyalist devrim arasında böyle bir karşılıklı ilişki olduğunu bir türlü anlamak istemediklerini de belirtelim. Birincisi ikincisinin içine girer. İkincisi geçerken birincisinin sorunlarını da çözer. İkincisi birincisinin eserini kökleştirir. Mücadele ve sadece mücadele ikincinin birinciyi ne derece aşip aşmayacağını belirler.

"İşte Sovyet düzeni böyle bir devrimin bir diğerinin içinde yeşerişinin en açık kanıtlarından, görüntülerinden biridir. Sovyet düzeni işçi ve köylüler için demokratizmin en üst ölçeğidir ve aynı zamanda da burjuva demokratizminden bir kopuş, dünya tarihinde yeni bir tip demokrasinin, yani proleter demokratizmin diğer bir deyimle proletarya diktatörlüğünün de doğuşudur."

Bu temel vurguları, proleter devrimin saf olamayacağını, onun kendi bünyesinde burjuva demokratik sorunların çözümünü, bunun ifadesi süreçleri taşıdığına bir ifadesi saymalıyız. Ve elbette ki bu durumu, burjuva demokratik devrimin zorunlu bir tarihsel aşama olduğu kendine özgü durumla karıştırmamalıyız. Şubat öncesi Rusya'nın durumu buydu ve Lenin, aynı konuşmasında, Rusya'nın bu kendine özgü durumu hakkında şunları söylemektedir:

"Devrimimizin burjuva-demokratik içeriği hakkındaki düşüncelerimizi sonuna kadar götürelim. Marksistler için bunun ne anlama geldiği net olmalıdır. Açıklamak için örnekler verelim. Devrimin burjuva-demokratik içeriği, ülkenin toplumsal ilişkilerini

(yapısını, kurumlarını) ortaçağ'dan, serflikten, feodalizmden temizlemek demektir.

"1917'de Rusya'da serfliğin başlıca belirtileri, kalıntıları, yaşayan unsurları nelerdi? Monarşi, ortaçağ kalıntıları, büyük toprak sahipliği ve toprağın tasarruf hakkı, kadının durumu, din ve ulusların ezilmesi..."

Özetle bu meseleyi, teorik ve tarihsel olarak kavramak büyük bir önem taşımaktadır. Sadece küçük-burjuva demokratik akımlara karşı etkili ve sonuç alıcı bir ideolojik mücadele yürütmek ihtiyacından da gelmiyor bu önem. Bunu kavramanın asıl önemi, bizim kendi devrimimizin doğasını ve diyalektiğini doğru kavramamız gereğinden gelmektedir. Devrimimizi doğru ve başarılı bir çizgide ilerletebilmemiz için bu meseleyi bu karmaşıklığı içinde doğru bir biçimde kavramamız zorunludur. Bu bize hem demokratik siyasal sorunların büyük önemini gözetmek, onları en iyi bir biçimde değerlendirmek imkanı verecektir. Hem devrimimizin tüm dinamiklerini gerektiği gibi değerlendirmek anlamına gelecektir. Ve hem de, bu dinamiklerin temsilcisi durumundaki ya da bu sorunlarla bağlantılı bulunan toplumsal sınıf ve katmanları işçi sınıfının iktidar mücadelesinin yedeğine almak için bilinçli bir çaba içinde olmamız böylece olanaklı olabilecektir. (Burada tartışılan sorunun anlaşılmasını kolaylaştıracak bir metni, G. Lukacs'ın Lenin'in ölümünün hemen ardından (Şubat 1924) kaleme aldığı Lenin'in Düşüncesi başlıklı kitabının bir bölümünü ekte okurlarımıza sunuyoruz. -Red)

Demokrasi mücadelesi ve proleter devrimin toplumsal yedekleri

Dünden beri bu demokratik siyasal sorunları çok iyi değerlendirmek lazım; proletarya bunlar uğruna mücadele vermedikçe iktidarı alamaz; bunlar içinde eğitilmedikçe aldığı iktidarı elde tutamaz; yeni bir toplumu kuramaz deyip duruyo-

ruz. Bu çerçevede sorunun bir yanını önplana çıkarınış olduk. Oysa sorunun başka bir temel önemde yanı var. Bütün bu demokratik sorunlarda ifadesini bulan potansiyeli proletarya değerlendirmek yoluna gidemediği sürece, bütün bu sorunlarla bağlantılı toplumsal sınıf ve katmanların devrimci enerjisini de arkasına alamaz. Bunu arkasına alamadığı sürece de burjuvaziye devirecek gücü ortaya koyamaz. Kürt sorunu çerçevesindeki devrimci görevlerimizi en tam biçimde üstlenmek, bize geniş Kürt halk yığınların desteğini sağlayacaktır. Ezilen bir mezhebin ezilmişliğine karşı bir mücadele, daha genel planda laiklik mücadelesi, bu noktada din ve inançlar arasında ayırım yaratma politikasına karşı verilecek mücadele, bize ezilen mezheplerin ya da inançların demokratik desteğini sağlayacaktır. Olduğu kadarıyla feodal kalıntıların tasfiyesini yönemiş bir mücadele bize toprak isteyen yarı-serf köylülüğün desteğini kazandıracaktır. Kadın sorununda göstereceğimiz hassasiyet bize belli kadın katmanlarının, sınıfsal olarak bu düzenden memnun olsa bile, belli kadın katmanlarının demokratik desteğini sağlayacaktır. Siyasal özgürlük gibi temel bir sorunun tüm bu kesim ve katmanların desteğini elde etmedeki öneminden ise söz etmiyorum bile.

Ve devrim, bütün bu sorunları, bütün bu çelişkileri, bunların beslediği memnuniyetsizlikleri ve şekillendirdiği muhalefeti başarıyla değerlendirebilme sorunudur bir yerde. Bunlar çözülmemiş sorunlardır. Bütün bu sorunlar toplumda çok çeşitli muhalefet odakları yaratmaktadır. Bütün sorun, bu kendi içindeki dar ya da sınırlı sorunları, memnuniyetsizlik alanlarını değerlendirebilmek, bunların beslediği demokratik hareketlerin ve akımların desteğini alabilmek, bunu proletaryanın devrimci iktidar mücadelesinin hizmetine koşabilmektir. Proletarya öncü devrimci bir sınıf olacaksa eğer bunu başarabilmelidir.

Buradan önem taşıyan bir başka noktaya geliyorum. Küçük-burjuvazinin ideolojik temsilciliğine soyunanlar kalkıp bi-

ze diyorlar ki; siz tamam küçük-burjuvazinin şu taleplerini savunuyorsunuz ama, bir de yanısıra burjuvaziyi mülkten arındırmaya hedeflediğiniz için küçük-burjuvazi size destek vermeyecektir! Bize yöneltilen itiraz bu. Oysa gerçek yaşam ve mücadelede ara sınıflar hiç de böyle düşünmez ve davranmazlar. Onlar kendi istemlerine, kendi hassasiyet alanlarına bakarlar. Bu istemlerin ve hassasiyetlerin savunulup savunulmadığına, bunlar uğruna mücadele edilip edilmediğine bakarlar.

Şu veya bu ara sınıfın, onun şu veya bu tabakasının sorunlarını ve istemlerini kendi içinde değerlendirdiğiniz ölçüde, böylece siz onu genel devrim mücadelesinin bir yedeği haline getirmeyi de başarabilirsiniz. Alevi kitlesinin önemli bir kısmı kendi ezilmişliğiyle ilgilidir. Ya da Kürt ulusal katmanlarının belli kesimleri sadece ulusal ezilmişlik sorunuyla bağlantılı bir demokratik tepki vermektedir. Ya da köylülüğün istemleri ve mücadelesi yalnızca toprak sorunuyla sınırlıdır. Bütün sorun sizin bu kesimlerin ya da katmanların ilgi ve hassasiyetlerine genel mücadeleniz içinde karşılık verip vermediğinizdir. Bunu yaptığınız sürece onların desteğini alabilir, onların sermaye düzeyine karşı tepkilerini adım adım örgütleyebilir, ve sermaye sınıfıyla daha genel bir hesaplaşmanın manivelalarına dönüştürebilirsiniz.

Ekim Devrimi öncesinde ve sonrasında Bolşevikler ne yapıyorlar? İktidarı önceleyen süreçte küçük-burjuva katmanları ve köylülüğü yakından ilgilendiren barış, toprak, ulusal özgürlük vb. demokratik sorunları nasıl büyük bir hassasiyet ve ısrarla değerlendirdiklerini, küçük-burjuva akımların bu yığınlar üzerindeki etkisini böylece kırabildiklerini biliyoruz. Peki devrimin hemen ardından ne yaptılar? Proletarya büyük kentlerde iktidarı alıyor. Ardından toprak karnamesi çıkarıyor; bu, tüm bir köylülüğün desteğini yedeklemek demektir. Barış karnamesini çıkarıyor; bu, asker yığınlarının, yani asker elbisesi giyinmiş köylü yığınlarının buradaki hassasiyetini ve

desteğini kazanabilmek demektir. Ezilen ulusların hakları bildirgesini çıkarıyor; bu, ezilen ulusların sempatisini ve desteğini kazanmak demektir.

Küçük-burjuva ideologunun düşünüş tarzı ile küçük-burjuva tabakalarının davranış tarzını birbirine karıştırmamak gerekir. Unutmayın, Ekim Devrimi, Menşeviklerin ve Sosyalist-Devrimcilerin tecrit edilmesi, ama küçük-burjuvazi ile köylü yığınlarının desteğinin alınması sayesinde başarılı. Halbuki biri diğerinin politik temsilcisidir. Ama fark şuradadır: Küçük-burjuva tabakaların politik temsilcileri, küçük-burjuvazinin o dar dünyasını alıp bir teori ve program haline getirirler, kendi darlığı içinde genelleştiriler. Onun bir istemini alırlar, o isteme bakışaçısından hareketle bütün bir öteki sorunların çerçevesine ulaşırlar. Yani darlığı yaratan küçük-burjuva ideologudur. Küçük-burjuva siyasal akımın kendisidir. Yığınların kendisi kendi en duyarlı istemleriyle bağlantılıdır. Köylü toprağıyla ilgilidir; Bolşeviklerin toprak konusundaki tavrı nedir, köylüyü bu ilgilendirmektedir. Savaşın durdurulması konusundaki tavrı nedir? Yine köylüyü bu ilgilendirmektedir. Yani küçük-burjuvazinin kendisi ile politik temsilcilerini bu açıdan ayırmak lazım.

Biz yığınların istemlerini karşıladığımız noktada onların desteğini kazanırız. Ama yığınların o istemlerle sınırlı darlığını alıp teori düzeyine, program düzeyine çıkararak akımların bu yığınlar üzerindeki etkisini de bu sayede kırarız. Neden? Çünkü tutarlı bir demokrasi mücadelesi ancak proletaryanın burjuvaziyle o genel hesaplaşması perspektifi içerisinde saklıdır. Çünkü proletarya burjuvaziye ezmeden köylü de toprağı kavuşamayacaktır. Köylüye toprağı Rusya'da Sosyalist-Devrimciler veremiyor. Halbuki toprak sorununu en iyi o program haline getirmiş. Ama toprağı veremiyor. Neden? Çünkü toprağı vermenin önündeki sınıfsal engeli ezmek gücü ve iradesinden yoksun. O gücü ve iradeyi yine proletarya ortaya koyabiliyor.

Yani Rus burjuvazisini ancak Rus proletaryası ezebiliyor. Ve dolayısıyla köylüye toprak vermenin imkanını da o yaratabiliyor. Köylü yığınları hep Sosyalist-Devrimcileri destekliyordu önden. Neden? Çünkü gerçekten Sosyalist-Devrimcilerin toprak programı köylülüğün o küçük-burjuva özlemlerinin iyi bir teorik ifadesi idi. Lenin, onların tarım programını biz uyguladık, onlar o programı uygulayamazlardı, bu gücü gösteremezlerdi, nitekim gösteremediler de diyor. Çünkü onlar burjuvaziyle hesaplaşmak perspektifinden ve yeteneğinden yoksundular. Tersine, Geçici Hükümet aracılığı ile, burjuvazinin yedeği haline geldiler.

Biz madem bu işi küçük-burjuvaziyle yapacaktıydık, o halde onun razı olabileceği sınırlar içinde bir devrim ile yetinmeliydik! Burjuva demokratik devrimi zorunlu bir ilk aşama olarak koyanlar sorunu böyle gerekçelendiriyorlar. Siz küçük-burjuvazinin bakışını alın, ondan genel bir devrim stratejisi çıkarın, sonra kendi darlığınızı doğru devrim stratejisinin karşısına koyun, sonra da tutup buna proleter sınıf etiketi asm! Bizim böylelerine yanıtımız şudur. Siz böyle bir devrim stratejisiyle yalnızca burjuvazinin yedeğine gidirsiniz. Oysa küçük-burjuva toplumsal katmanların desteğini, onun özlemlerinin gerçekleşmesi zeminini yaratabilecek sınıf kazanacaktır. Çünkü burjuvaziyle hesaplaşma perspektifine yalnızca bu sınıf, işçi sınıfı sahiptir. İşçi sınıfının konumundan, onun bakışından koymak lazım stratejiyi ve çözümü.

Bütün mesele şudur: Bu ara tabakalar kimin çözümüne yanaşacaktır? Lenin'in Menşeviklerin ve Sosyalist-Devrimcilerin etkisini kırmak için döne döne söylediği şey şudur: Bunlar bir türlü anlamıyorlar ki, bu küçük-burjuvazi bir ara katmandır, onun bu iki temel sınıftan bağımsız bir sınıf tavrı yoktur. Son tahlilde ya proletaryanın yedeği haline gelecektir, ya da burjuvazinin. Bütün mesele burjuva iktidarının aleti ve yedeği olmaya devam mı edecektir, yoksa proletarya onu burjuvaziyle

kendi iktidar hesaplaşmasının bir yedeği haline mi getirecektir? Bütün sorun budur, buradadır.

Burjuva toplumunun sert sınıf savaşımı ortamında küçük-burjuvazi için bağımsız bir sınıf tavrı düşlemek saçmadır. Kapitalist bir toplumda, modern ilişkilerin egemen olduğu bir toplumda, küçük-burjuvazi için bağımsız bir sınıf tavrı ve programı düşlemek, küçük-burjuva ideologunun kendi gerici ütopyasıdır. Gerçek yaşamda böyle bağımsız tutum yoktur. O hayali bağımsızlığı küçük-burjuva ideologu kendi kimliğinde dile getiriyor. Küçük-burjuva katmanların kendilerine özgü istemlerini ve özlemlerini alıp genel bir program haline getiren küçük-burjuvazinin politik temsilcileridir, yoksa küçük-burjuva yığınların kendisi değil. Bu yığınların ezilmişlikten ve sürekli bir yıkımdan kaynaklanan sorunlarına en iyi yanıt verebilecek olan işçi sınıfı, onun devrimci öncüsüdür, yoksa o küçük-burjuva akımlar değil. Çünkü bu katmanların kapitalist baskı ve sömürüye karşı haklı istemlerini ancak proletarya gerçekleştirebilir. Onları bugünkü toplumda burjuvazi ezinektedir, kapitalizm ezemektedir. Onların özlemlerine, onların duyarlılıklarına ve onların acılarına da en iyi biçimde burjuvaziyle hesaplaşma yeteneği olan sınıf karşılık verebilecektir.

Dolayısıyla, başarılı bir demokrasi mücadelesi, ya da demokratik siyasal istemlere gereğince sahip çıkmak, onlar uğruna mücadeleye gerekli önemi vermek, aynı zamanda, bu sorunlarla bağlantılı sınıf ve tabakaların desteklerini kazanabilmek, onları proletaryanın iktidar mücadelesinin yedekleri haline getirebilmek bakımından da çok büyük bir önem taşıyor.

Şimdi tam bu noktada demin konuşan yoldaşın söylediği meseleye değinmek istiyorum. Eğer bu toplumun egemeni burjuvazi ise, eğer bu toplumda genel planda kapitalist üretim ilişkilerinin egemenliği varsa, bankaların, tekellerin egemenliğin varsa, ulaşımda, üretimde, hayat pahalılığında dolaysız olarak bu egemenliğin sonuçları halk yığınlarının tüm

katmanları üzerinde yansıyor demektir. Dolayısıyla köylülüğün ve küçük-burjuva katmanların tepki ve hoşnutsuzluğunun hedefi de bu çerçeve içinde belirir. En basit gündelik yaşam sorunlarından alalım. Sağlık sorunundan ulaşım sorununa, ulaşım sorunundan eğitim sorununa, eğitim sorunundan genel yoksulluğuna sorununa, ondan konut, pahalılık vb. sorunlara kadar her türlü gündelik yaşam sorununu alalım. Bu sorunların kaynağı, çıplak gözle görülebilir açıklıkla orta yerde durmaktadır. Bunu emekçiler kendi gündelik yaşam deneyimlerinden bile biliyorlar. Emekçiler “parababaları”ndan, “sermayedarlar”dan, “Koçlar”dan ve Sabancılar”dan, onların egemenliğinden, onların hizmetindeki iktidarlardan çektiklerini az çok biliyorlar. Bilmedikleri bunun bir kader olmadığı gerçeğidir, bilmedikleri bu duruma bir son vermenin yolu, imkanları ve araçlarıdır. Bugün “Emek iktidara, sermaye mezara!” geri ve sıradan kitle eylemlerinin bile popüler bir şiarı olabilmektedir. Bu sezgisel bilinç bile verili nesnel temel sınıf ilişkileri gerçeğiyle bağlantılıdır.

Küçük-burjuvazi de dahil çalışan bütün toplumsal sınıf ve katmanlar üzerinde kapitalist sınıfın egemenliği vardır. Onların acılarının, yoksulluklarının ya da yoksullaşmalarının, bir yıkım süreci içerisinde bulunmalarının nedeni kapitalizmin, yani burjuvazinin, tekellerin, bankaların egemenliğidir. Dolayısıyla bu noktada onların tepki ve hoşnutsuzluklarının sermayenin toplumsal-siyasal egemenliğine yönelen nesnel bir temeli ve mantığı vardır. Şimdi küçük köylülüğü, küçük üretici köylülüğü, iflasa iten, bunların yaşam koşullarını sürekli ağırlaştıran, acıların çoğaltan nedir? Kapitalist tekellerin sömürsüdür. Hem küçük üreticinin ürününe ucuza el koymaktadır, hem de küçük üreticinin tüketmek zorunda kaldığı herşeyi pahalıya satmaktadır. Bu noktada tekellere karşı, kapitalist devlete karşı bir tepkisi vardır. Yani mesele salt burjuva demokratik içerekliliği siyasi sorunlardaki hassasiyetten ibaret de değil. Bu tabakaların sosyal eşitsizliğe karşı, kapitalist sömürüye karşı bir tepkisi vardır.

Bu tepki geriye dönük özlemleri de uyandırır. Ama genel olarak baskıya ve sömürüye karşılık olarak kendini gösterir. Biz geriye dönük özlemleri elbetteki destekleyemeyiz. Nedir geriye dönük özlem? Küçük mülk sahibi, küçük üretici, küçük çiftliğini, küçük mülkünü korumak isteyecektir. Bizim görevimiz onun o küçük mülkünü korumasına yardımcı olmak değildir. Küçük mülkiyetin yıkımı kapitalizmde kaçınılmazdır ve bu tarihsel olarak ileriye doğru bir gelişmedir. Biz deriz ki, kapitalizm egemen olduğu sürece, senin o küçük tekneni, mülkünü ya da toprağını kaybetmen kaçınılmazdır. Yaşadığın bütün sefaletin, acıların, sömürünün kaynağı, işte burjuvazinin bu sınıf egemenliğidir, tekellerin sınıf egemenliğidir. Buna karşı mücadele et. Bu sınıf devrilmedikçe, buna karşı işçi sınıfı ile birleşmedikçe, sen kendi acılarına da, sorunlarına da, yoksulluğuna da bir çözüm bulamazsın, vb. Böylece küçük-burjuva yığınların kapitalizme karşı tepkisini proletaryanın iktidar mücadelesinin bir parçası haline getirmeye çalışırız.

Özetle, küçük-burjuva yığınlar, kapitalist sömürünün ve onun hizmetindeki siyasal baskının bunalmışlığından dolayı bu toplumda bir muhafalet gücü olarak ortaya çıkıyorlar. Sorunun bir yanı bu.

Küçük-burjuvazi üzerine Kautsky'den miras ilke gevezelikleri

Sorunun bir başka yanı daha var. Biz çok erken bir tarihte basınınızda Stalin'den "*Ekim Devrimi ve Orta Katmanlar*" başlıklı makaleyi yayınladık. Stalin, 1923'te ve Ekim Devrimi'nin yıldönümü vesilesiyle *Pravda*'da yayınlanan bu makalesinde (*söz konusu makaleyi ekte yeniden yayınlıyoruz -Red*), temel önemde bir gerçeğe işaret ediyor. Bu küçük-burjuvazi sosyalizme yanaşmaz masalı, Kautsky'nin uluslararası sosyal-demokrasiye getirip malettiği bir uydurmadır, diyor. Bunun

gerisinde, proletarya toplumun çoğunluğu haline gelmedikçe, ara katmanlar, somutta küçük-burjuvazi azınlığa düşmedikçe, proletaryanın iktidarı alamayacağı ve sosyalizme geçemeyeceği, proleter devrimi yapamayacağı biçimindeki II. Enternasyonal dogması vardır. Dolayısı ile de proleter devrimi imkansızlaştırmak, onu bilinmeyen bir geleceğe ertelemek, sonuçta onu bir ütopyaya dönüştürmek gibi gerici tutum vardır. Küçük-burjuva katmanlar sosyalizme yanaşmazlar, kapitalizme karşı mücadele etmezler demek, aslında proletaryayı burjuva-demokratik devrimin o dar sınırlarına ilelebet mahkum etmekten başka bir şey değildir. Bu iddianın teorisyeni Kautsky'dir. Ve zaten Ekim Devrimi'nin ardından, gerçekleşenin bir burjuva devrimi olduğu, nitekim devrimin sonuçta köylülüğe yaradığı üzerine doktriner ukalalıklar yapıp duran da bu aynı Kautsky'dir. Kautsky, Ekim Devrimi'nin gerçekleştirdiği program nedir ki diye soruyor; köylülüğe toprak veriyor, ezilen uluslara özgürlük veriyor, demek ki bu bir burjuva devrimdir, diye yanıtlıyor. Lenin "Dönek Kautsky" kitabında Kautsky ile bu meseleyi tartışıyor. Ukala doktriner Kautsky devrimimizin bir burjuva devrimi olduğunu söyleyerek onu küçümsüyor, diyor. Neymiş, Rusya'nın büyük bir bölümü küçük-burjuva köylü yığınlarından oluşuyormuş, bizim yaptığımız iş köylüye toprak vermekten ibaretmiş, bundan kalkarak devrimimizin proleter karakterini inkar ediyor, olmadığını iddia ediyor Kautsky, diyor, Lenin ve onu gereğince yanıtlıyor. Dikkat edin, doktrinerliğin arkasına sığınarak, Kautsky aslında burjuva demokratik devrimi mutlaklaştırmayı savunuyor. Menşevizm'in mantığı da budur. "Demokratizmin Savunma Sınırları" kitabında saf proleter devrim mantığına dayalı bu argümanları tartışmak imkanı bulduk.

Bu saf devrim masalı kautkist-menşevik bir masaldır. Gerisinde proletaryayı burjuvaziyle hesaplaşmaktan geri tutmak vardır. Demokratik sorunlar olduğu sürece, küçük-burjuva yığınların toplumda belli bir ağırlığı olduğu sürece, proleter-

yanın proleter devrimi gündeme getiremeyeceği düşüncesi vardır. Bu düşünce doktriner gibi görünüyor, gerçekte ise proleter devrim düşüncesine, proletaryanın burjuvaziyle hesaplaşma sorununa yönelmiş bir gericiliktir. Proletaryanın burjuvaziyle hesaplaşma ufkunu karartmak çabasıdır.

Stalin Marks'ta gerçekte böyle bir şey yoktur derken elbette tümüyle haklıdır. Biz de bu konuda, *Fransa'da Sınıf Mücadeleleri*'nden, *18. Brumair*'den bazı parçaları basınıımızda döne döne aktardık. Marks'ın burjuva toplumunun köylü katmanlarına ilişkin değerlendirmelerini döne döne hatırlattık. Marks diyor ki, köylülüğü artık sermaye ezmektedir ve onu ancak işçi sınıfı, onun sosyalist iktidarı kurtarabilir. Fransız devrimi köylüye toprak verdi, köylü küçük mülk sahibi oldu. Ne var ki dün feodal sınıfların ya da sistemin sürdürdüğü sömürüyü bugün onun yerini geçmiş sermaye sürdürmektedir. Bunlar Marks'ın temel eserlerindeki vurgulardır ve biz bu temel düşüncelere daha ilk çıkışımızda, daha *Platform Taslağı*'mızda yeterli açıklıkta dikkat çekmiştik. *Platform Taslağı*'nın 70. sayfasından okuyorum: "*Kapitalizm koşullarında köylülerin sömürülmesi, sanayi proletaryasının sömürülmesinden ancak biçim yönünden ayrılır. Sömüren ikisinde de aynıdır: Sermaye.*" Sermaye proleterleri artı-değer ile sömürür, köylüyü ürettiklerine ucuza elkoyarak, kendi ürettiklerini ona pahalıya satarak, artı vergiydi vb. başka bir takım yollarla onu haraca bağlayarak sömürür. Kapitalist devlet onu vergi yoluyla soyar, bankalar onu faiz yoluyla soyar, kapitalist tüccar daha değişik yollarla soyar... Dikkat edin, "kapitalizm koşullarında köylülerin sömürülmesi sanayi proletaryasının sömürülmesinden ancak biçim yönünden ayrılır. Sömüren ikisinde de aynıdır: Sermaye." deniliyor. Ve bu sözlerin devamında Marks, köylülüğü bu acılardan ancak proletarya kurtaracaktır, bir proleter iktidar kurtaracaktır diyor.

Marks'm bu düşüncelerini niye hatırlattım? Stalin'in; bu küçük-burjuvazinin ve köylülüğün sosyalizme yanaşamayaca-

ğ1 iddiası Kautsky'nin bu dogması, bir uydurmadır, bu Marksizm'in tahrif edilmesidir, derken ne kadar haklı olduğunu göstermek için. Kaldı ki Stalin, Ekim Devrimi deneyimini de buna tarihsel kanıt olarak gösteriyor. Bizzat Ekim Devrimi'nin tarihsel deneyimi göstermiştir ki, bu katmanlar proletaryanın iktidar mücadelesine kazanabiliyorlar.

Saf devrim sorunu çerçevesinde, *“Demokratizmi Savunmanın Sınırları”* kitabının arka kapağına konulmuş parçayı da burada okumak istiyorum: *“Demokratizm ufkunda boğulmuş bu insanların aynı zamanda birer proleter devrim hayranları olduğunu söylemek okuru bir an için şaşırtacaktır. Fakat dediğimiz doğrudur; bunlar proleter devrime öylesine hayrandırlar ki, onu öyle abartır ve idealize ederler ki, tam da bu yolla onu bir saçmalığa, ulaşılmaz ve erişilmez bir ütopyaya çevirirler. Onlara göre bir proleter devrim, 'ilk elden', yalnızca büyük kapitalist mülkiyeti değil fakat tüm kapitalist mülkiyeti, yalnızca büyük sermayeyi değil fakat tüm sermayeyi silip süpüren bir devrimdir. Ve eğer böyle değilse, bu devrim 'ilk elden' yalnızca 'büyük'lerle işe başlıyorsa, demek ki o, olsa olsa bir demokratik devrim olabilir ancak. Aynı şekilde, onlara göre, bir proleter devrim yalnızca sermayeyi silip süpürmekle, yani yalnızca sosyalist nitelikteki görevlerle yüzyüzedir; eğer bir devrim, 'geçerken' de olsa bir dizi demokratik sorunu da hallediyorsa, bu durumda yine o, olsa olsa bir burjuva demokratik devrim olabilir ancak.”*

Tam da Kautsky'nin, tam da Menşeviklerin Ekim Devrimi'nin ardından söyledikleri bunlar. Onlar böyle iddia ediyorlardı. Okuduğum paragrafın devamı ise şöyledir: *“Bu insanlar bilmelidirler ki, burada doktrinerlik, darkafalık, bir şeyi aşırı idealize ederek saçmalığa vardırma, vb., vb., vardır ama, proleter devrim üzerine, teorinin ortaya koydukları ve tarihsel deneyimin gösterdikleri ışığında bu kavrayışın zerresi yoktur. Proleter devrimin bu tür bir aşırı abartısı ve idealizasyonu,*

gerçekte, onu olanaksız kılmaya varır ve tersinden olarak, burjuva demokratik devrime mutlaklaştırılmış bir tarihsel temel yaratmaya hizmet edebilir ancak. Zira bu bakış açısıyla ve 'ilk elden' sorununun bu ele alınışıyla, yalnızca Türkiye'de değil, neredeyse tüm kapitalist ülkelerde, demokratik devrim programına bir tarihsel temel var demektir. Modern revizyonizmin 'anti-tekel demokratik devrim' temel tezinin anlamı ve işlevi de zaten budur."

Bu düşünüş tarzının bizdeki çağdaş teorisyeni 1970'lerin TKP'si idi. Anti-tekel demokratik devrim stratejisi izliyordu. Bu strateji dünya çapında bütün revizyonist programların ortak modeli idi. TKP de bu programı savunuyordu. '70'li yıllarda TİP de benzer bir programı benimsedi. *Demokratizmi Savunmanın Sınırları*'nda bu mesele bir çok yönüyle tartışılmış olduğu için burada yinelemelere girmek gereksizdir.

Köylülük sorununa ara değerlendirmeler

Bir yoldaşın bir sorusu var. Biz Kürdistan'daki toprak devrimi hakkında ne düşünüyoruz diye soruyor yoldaş. Bu sorunun asıl kapsamını gelecek konferansta ele alacağız. Kürt ulusal hareketine ilişkin konferansta, Kürt hareketinin bugünkü tıkanmasını, açmazlarını ve kendine nereden bir devrimci çıkış yolu bulabileceği sorununu tartışırken, örneğin bu sorunu, Kürdistan'daki toprak sorununu, toprak devrimi sorununu da ele alacağız. Bu nedenle ben burada bu konunun ayrıntılarına girmeyeceğim.

Toprak sorununa ilişkin olarak burada şimdilik şu söylenebilir. Yarı-feodal ilişki ve kalıntıların var olduğu bütün alanlarda köylülüğün toprak özlemine ve istemine yanıt vermek gerektiği zaten yeterince açıktır. Fakat duruma göre bunun da ötesine geçilebilir. Yerine göre kapitalist çiftliklere ait toprakların dağıtımını bile gündeme gelebilir. Bizim için aslo-

lan burjuvazi ile başarılı bir hesaplaşmadır. Bu zamanında Komintern'de, Lenin'in başkanlığındaki komisyonlarda, tartışılmış ve tez haline getirilmiştir. Lenin diyor ki, aslolan burjuvazi ile iktidar hesaplaşmasında başarılı olmaktır. Aslolan iktidarı elde tutmayı başarabilmektir. Eğer bu bir takım yerlerde kapitalist çiftliklerin bile küçük toprak parçaları halinde köylülüğe dağıtılmasını gerektiriyorsa, köylülük bunu talep ediyorsa, biz gerektiğinde bunu da yaparız. Lenin meseleye siyasal açıdan bakıyor, devrimci açıdan bakıyor, devrimci sınıf hesaplaşması açısından bakıyor. Kapitalist ilişkilerin egemen olduğu çiftliklerde toprakları parçalayıp köylüye dağıtmak teorik açıdan geriye doğru bir adımdır. Ama burada doktriner olmamak gerekiyor.

Bizim genel planda bu kapitalist çiftliklere ilişkin programatik tutumumuz bellidir. Biz onları kırsal kesimdeki sosyalist mülkiyetin dayanakları olarak değerlendirmek isteyeceğiz. Biz köylülük içerisinde geriye dönük özlemler uyanmadıkça, o özlemleri kendi öznel çabamızla kışkırtmayacağız. Tam tersine, köylülüğü ileri çözümlere çekmeye çalışacağız. Ama öyle durumlar olur ki gerçekten, köylülük böyle özlemlerle ortaya çıkabilir ve bu özlemlere yanıt verip vermemek, köylülüğün desteğini koruyup koruyamamak meselesine dönüşebilir. İşte biz tam bu noktada aslolanı, yani iktidarı korumak sorununu önplana koyacağız. Köylülüğün o geriye dönük özlemlerine gerektiğinde tavizler de vereceğiz.

Tabii bu özel bir durum. Yoldaşın sorusu bu değil. Yoldaşın sorusu gerçekten toprak sorununun varolduğu yerlere ilişkin. Yani feodal kalıntıların, ilişkilerin varolduğu ve dolayısıyla toprağı dağıtmanın, yani feodal ya da yarı-feodal toprak mülkiyetini tasfiye ederek köylülüğe toprak vermenin ilerici bir önlem olarak gündeme gelebileceği durumları yoldaş örnek veriyor. Böyle bir durumda biz zaten köylülüğün toprak özlemini ve taleplerini dolaysız ve tereddütsüz olarak savunu-

ruz. Buna ilişkin tartışma *Demokratizmi Savunmanın Sınırları* içinde de var.

Yaşam o meseleyi zaten bizim karşımıza kendi gerçekliği içerisinde çıkaracaktır. Büyük kentlerde sınıf mücadelesi keskinleştiği ölçüde, bu kırsal kesimlerde de dalga dalga etkisini gösterecektir. Ve bu etki köyülüğün hangi özlemlerle ortaya çıktığına, özellikle toprak sorununa nasıl bir tavır aldığına da açıklık getirecektir. Biz onun muhtemel eğilimlerini kucaklayabilecek bir bakış açısına şimdiden sahibiz.

Kürdistan'la ilgili bu sorunun yanıtı son derece basittir. Kürdistan'da feodal, yarı-feodal toprak mülkiyeti, aşiretçilik bir an önce tasfiye edilmelidir. Kürt ulusal hareketi böyle bir tasfiye hareketiyle, bir toprak devrim hareketiyle birleşebilmelidir. Yazık ki Kürt hareketinin bugün böyle bir ufku ve bu doğrultuda bir çabası yoktur. Bu nedenledir ki, bir türlü bir toplumsal derinleşme yaşayamıyor. Kürt köylülüğü böyle bir hesaplaşmaya girse, bu konuda ihtiyaç duyduğu desteği ancak Türkiye işçi sınıfından alabilecektir. Türkiye işçi sınıfının böyle bir yönelime destek vermesi bir hayli kolay olacaktır. Türkiye işçi sınıfının köylülüğün toprak talebinin karşısına çıkması için hiçbir mantıksal neden yoktur. Bunu işçi yığınlarına anlatmak bizim için kolay olacaktır.

Tabii Türkiye'nin batısında sorun daha farklıdır. Biz bu konudaki kesin sözümüzü tarım sorunları üzerine programatik incelemelerimizi ortaya koyarken (ki bu programı ortaya koymak bu dönemin en önemli sorunlarından biridir) söylemek isteriz. Ama soruna genel yaklaşımlarsa sözkonusu olan, biz bu çerçevede Mehmet Yılmaz'le polemik içerisinde söylenmesi gerekeni fazlasıyla söylemiş bulunuyoruz.

Türkiye'nin batısında yaygın kapitalist çiftlikler vardır, burada sorun daha farklıdır zaten, tarım proletaryası sorunu olarak bizim karşımıza çıkmaktadır. Tarım proletaryasının sorunu toprak sorunu değildir. Tarım proletaryasının sorunu

tarımdaki kapitalist artı-değer sömürsüdür. Bu kırsal katman proletaryanın bir parçasıdır, onun kırdaki uzantısıdır ve Türkiye’de bir-birbuçuk milyonluk bir çalışan nüfus oluşturmaktadır.

Artı Türkiye’nin batısında yaygın küçük-üreticilik vardır. Küçük-üreticinin genellikle kendi toprağı var. Bunun ötesinde bir toprak talebini destekleyemeyiz, zira bu onun zengin köylülüğe dönüşme özleminin bir ifadesi olabilir ancak. Onun küçük-üretici olarak kendi o küçük toprağındaki üretimini, orada yarattığı değerleri, bugün kapitalist tekeller sömürmektedir. Ama ucuz fiyat vererek, ama kendi malını pahalıya satarak, ama bir takım başka yollarla küçük-köylülüğün emeğini sömürmektedir, yağmalanmaktadır, onun hayat koşullarını gitgide ağırlaştırmaktadır, kapitalist tekeller ve onların kapitalist devleti. Bundan kaynaklanan sorunlara ve muhalefete nasıl sahip çıkmamız gerektiğini de konuşmamın daha önceki bölümlerinde zaten ifade ettim. Bu nihayet kapitalist sömürünün bir biçimidir. Yani Marks’ın daha önce aktardığım sözlerine geliyoruz. Burada sermayenin köylü üzerindeki sömürsü, sermayenin sanayi proletaryası üzerindeki sömürsünden biçimi olarak ayrılıyor. Öz olarak köylülüğün yarattığı artı-ürüne bir biçimde el koyuyor. Ama vergi yoluyla el koyuyor, ama fiyat makası yoluyla el koyuyor, ama bir takım başka yollarla el konuluyor. Köylünün girdisi vardır, girdiyi pahalıya satıyor. Köylünün çıktısı, kendi ürünü vardır, bunu ucuza kapatıyor. Bankalar yoluyla kredi veriyor, faizle bunun bir kısmına el koyuyor. Teföci-tüccar ara katmanları destekliyor, onları kendi aracısı olarak kullanıyor, o yolla sömürüyor, vb., vb...

Küçük-üretici köylülük bütün kapitalist sömürü biçimleriyle yüzyüze kalıyor. Köylülüğün buradaki tepkisini nasıl değerlendirmemiz gerektiği üzerine de söylenmesi gerekenleri söyledim. Türkiye geleneksel sol hareketinin sorunun bu yanından haberi bile yok. Sorunun bu yanını böyle ortaya koymuyor bile. Marks bunu ta 1851-1852’de ortaya koymuş,

1990'lar Türkiye'sinde insanlar daha bu sorunun farkında bile değiller. Sorunun bu yanının, kapitalist tekellerin, kapitalist sermayenin küçük-üretici köylülük üzerindeki bu sömürsünü ve küçük-üretici köylülüğün bu sömürüye karşı tepkisini nasıl değerlendirmemiz gerektiğinden haberleri bile yok. '80 öncesinde toprak devrimi sloganıdır gidiyorlardı, şimdi bu da bıraktıldı. Bugün artık kimsenin köylülükle ilgili anlamlı herhangi bir fikir ve politika ortaya koyduğu yok. Kimsenin köylü sorununu tartıştığı, tartışma ve polemiklere konu ettiği yok. Bu şaşkıncı değildir; zira ne diyeceklerini ve nasıl diyeceklerini bilemiyorlar. Toprak devriminde iş kolaydı; Çin Devrimi'nin bir takım kalıpları vardı, onları tekrarladınız mı, oluyordu size köylü sorununun toprak devrimi çözümü. Şimdi o şablon gözden düştü ve artık yerine yeni bir şey koyamıyorlar.

“Saf devrim” yanılığı ve proleter devrimin sorunları

Gvörgy Lukacs

Güncel tarihsel gerçekliğin soyut ve doğru olarak değerlendirilmesinden ve tüm emperyalist çağın genel devrimci karakterinin ispatlanmasından somuta geçiş, bu devrimin özgül karakterinin ne olduğu sorusuyla doruğa erişir. Marks'ın en büyük teorik başarılarından biri de, burjuva ve proleter devrimi birbirinden açık olarak ayırmasıdır. Bu ayırım bir yandan, çağdaşlarının ham hayalciliği karşısında son derece büyük bir pratik-taktik önem taşıırken, öte yandan da, o günün devrimci hareketleri içinde yatan gerçekten yeni, gerçekten proleter devrimci unsurlara açıkça gösterecek tek yöntemsel aracı sunmaktaydı. **Bununla birlikte kaba (vulger) Marksizmde, bu ayırım mekanik bir bölünme içinde dondurulmaktaydı.** Oportünistler için bu ayırımın pratik sonucu, çağımızda aşağı yukarı her devrimin bir burjuva devrimi olarak başladığı yolundaki, ampirik açıdan doğru olan gözlemin (bu devrim içinde ne kadar çok proleter eylemleri, talepleri yükselse de) şematik biçimde genelleştirmesidir. Oportünistlerin bundan çıkardığı sonuç, bu devrimin yalnızca bir burjuva devrimi olduğudur. Proletaryanın görevi ise, **bu devrimi desteklemektir.** Burjuva ve proleter devrimin bu ayırımından çıkan sonuç, proletaryanın kendi özel devrimci sınıf hedeflerinden vazgeçmesidir.

Ancak, bu teorinin mekanik yanlış akıl yürütüşünü gören ve çağımızın proleter devrimci karakterinin bilincinde olan radikal sol anlayış da, başka açıdan aynı ölçüde mekanik bir yorumun esiri olmaktadır. Burjuvazinin evrensel (welthistorisch) devrimci rolünün emperyalizm çağında sona erdiği yargısından bu sol yorumun çıkardığı sonuç, -yine burjuva ve proleter dev-

rimin mekanik ayırımına dayanarak- artık, **saf proleter devrimler çağına girdiğimizdir**. Bu tavrın tehlikeli pratik sonucu ise, emperyalizm çağında zorunlu olarak ortaya çıkan, ve **proleter devrimle olan bağlantısı içinde nesnel olarak devrimci nitelik taşıyan bütün çözüme ve mayalanına hareketlerinin** (tarımsal sorun, sömürge sorunu, ulusal sorun) es geçilmesi, hatta küçümsenmesi, inkar edilmesidir; saf proleter devrimi savunan bu teorisyenler, proletaryanın en gerçek ve en önemli müttefiklerinden kendi arzularıyla vazgeçmekte; proleter devrimi somut olarak çok şanslı kılan devrimci çevreye önem vermemekte ve bu devrime hazırladıklarını sanmaktadırlar. “Saf bir sosyal devrim bekleyen biri”, diyor Lenin, “onu asla yaşayamaz. Ve böyle biri, gerçek devrimi anlamayan, yalnızca lafta devrimci olan bir kişidir.”

Çünkü gerçek devrim burjuva devrimin proleter devrime diyalektik dönüşümüdür. Geçmişteki büyük burjuva devrimlerinin önderi ya da yararlananı olan sınıfın artık nesnel açıdan karşı-devrimci olduğu gibi tartışılmaz tarihsel bir olgu, asla, bu devrimlerin çevresinde dolandığı nesnel sorunların artık toplumsal açıdan sona erdiği, bu sorunların devrimci çözümümüyle hayati ilgileri bulunan toplumsal tabakaların tatmin olduğu anlamına gelmez. Tam tersi. Burjuvazideki karşı-devrimci dönüşün anlamı, sadece, proletarya karşısında düşmanca bir tavır alması değil, aynı zamanda burjuvazinin kendi devrimci geleneklerinden de vazgeçmesidir. **Burjuvazi kendi devrimci geçmişinin mirasını proletaryaya devreder**. Bundan böyle, burjuva devrimini mantıksal sonucuna götürecektir konumda olan tek sınıf, proletaryadır. Yani bir yandan burjuva devrimin güncelliğini hala koruyan talepleri ancak bir proleter devrimin çerçevesi içinde gerçekleşebilecektir, öte yandan bu taleplerin tutarlı bir biçimde gerçekleştirilmesi bizi zorunlu olarak bir proleter devrime götürecektir. Hasılı bugün proleter devrim, aynı anda burjuva devrimin hem gerçekleşmesi, hem de aşıl-

ması demektir.

Bu durumun doğru olarak değerlendirilmesi, proleter devrimin fırsat ve olanakları için çok geniş bir perspektif açar. Ama aynı zamanda, devrimci proletarya ve onun öncü partisinden çok büyük taleplerde bulunur. Çünkü bu diyalektik geçişi sağlamak için, proletarya, yalnızca doğru bir bağlamın doğru kavranışına sahip olmakla kalmamalı, bu ilişkileri kavramasını engelleyen kendi küçük burjuva eğilimlerini ve düşünce alışkanlıklarını da pratikte yenmelidir. (Örneğin ulusal önyargıları.) Böylece, **kendi kendini aşarak, tüm ezilenlerin önderliğine yükselmenin**, proletarya için bir zorunluluk olduğu ortaya çıkmaktadır. Ezilen halkların ulusal bağımsızlık mücadelesi, gerek ezen halkın proletaryası, gerek ezilen halkın proletaryası için, olağanüstü bir devrimci öz eğitim çalışmasıdır; çünkü ezen halkın proletaryası diğer halkın tam bağımsızlığı için mücadele ederek kendi milliyetçiliğini aşarken, ezilen halkın proletaryası da buna federalizm sloganıyla karşılık vererek, uluslararası proletarya dayanışmasıyla kendi milliyetçiliğini aşar. Çünkü Lenin'in de belirttiği gibi, "proletarya sosyalizm için ve kendi zaaflarına karşı mücadele eder". Devrim kavgası, dünya durumunun nesnel fırsatlarından yararlanma ve kendi devrimci sınıf bilincinin olgunlaşması için verilen iç mücadele, bir ve aynı diyalektik sürecin birbirinden ayrılmaz unsurlarıdır.

Lenin'in Düşüncesi/Devrimin Güncelliği

(Belge Yayınları, 1. Baskı, s.51-53)

Ekim devrimi ve orta katmanlar sorunu

J. V. Stalin

Orta katmanlar sorununun işçi devriminin temel sorunlarından biri olduğu açıktır. Orta katmanlar, köylülükle kent emekçilerinin meydana getirdiği küçük halktır. Buna, ondokuzunu orta katmanların oluşturduğu ezilen ulusları da eklemek gerekir. Gördüğümüz gibi bunlar, iktisadi durumlarından dolayı, proletarya ve kapitalistler sınıfı arasında bulunan katmanlardır. İki durum, bu katmanların önemini belirler: bunlar, önce varolan devletlerin nüfusunun çoğunluğunu, ya da herhalde hatırı sayılır bir azınlığı temsil ederler; sonra, kapitalistler sınıfının proletaryaya karşı kurduğu ordu için asker sağladığı önemli yedekler meydana getirirler. Proletarya, özellikle bizim Cumhuriyetler Birliğimiz gibi bir ülkede, orta katmanların, ve en başta köylülüğün sempatisi, desteği olmadan iktidarı elinde tutamaz. Bu katmanlar en azından yansızlaştırılmamış ve bunların kapitalistler sınıfından kopacak vakitleri olmamışsa, yığın olarak, hala sermayenin ordusu halindeyseler, proletarya, iktidarı eline geçirmeyi bile ciddi olarak düşünemez. Dolayısıyla, orta katmanlar için savaşımın, köylülük için savaşımının, kızıl bir çizgi gibi 1905'ten 1917'ye kadar bütün devrimimizi kateden savaşımın bitmesinin uzak olduğu ve gelecekte de devam edeceği söylenebilir.

Eğer Fransa'daki 1848 Devrimi başarısızlığa uğramışsa, bu, başka nedenlerin yanısıra, devrimin Fransız köylülüğünde sempati belirtileri uyandırmamış olmasındandır. Paris Komünü düşmüşse, bu, başka nedenlerin yanında, orta katmanların, ve en başta köylülüğün bütününün direncine çarpmış olmasındandır. 1905 Rus Devrimi için de aynı şeyleri söylemek gerekir.

Avrupa devrimleri deneyiminden hareketle, başta Kautsky olmak üzere, bazı vülger marksistler, orta katmanların, ve hepsinden önce köylülüğün, işçi devriminin neredeyse doğuştan düşmanları olduğu sonucuna vardılar; bundan dolayı da, sonunda, proletaryanın ulusların çoğunluğunu oluşturacakları bir gelişme döneminin, daha uzun bir gelişme döneminin öngörülmesi gerektiğine karar verdiler; onlara göre işçi devriminin zaferinin gerçek koşulları böylece doğmuş olacaktır. Bu sonuçtan güç alarak, bu vülger marksistler, proletaryayı, “zamanından önce” bir devrime karşı uyarıyorlardı. Bu sonuçtan güç alarak, “ilke sorunları” yüzünden, orta katmanları tamamıyla sermayenin eline bırakıyorlardı. Bu sonuçtan güç alarak, Rusya’da, proletaryanın azınlığı meydana getirdiğini, Rusya’nın bir köylü ülkesi olduğunu, ve bu yüzden Rusya’da başarılı bir işçi devriminin olanaksız olduğunu anımsatıp Rusya’daki Ekim Devriminin başarısızlığını haber veriyorlardı.

İlginç olan şey, Marx’ın orta katmanları ve hepsinden önce köylülüğü bambaşka bir biçimde ele almasıdır. Vülger marksistler köylülükle ilgilenmeyip, ondan siyasal bakımdan yararlanma yetkisini tamamıyla burjuvaziye bırakıp, ilkelerinin kesinliğini böbürlenerek bağırıırken, Marx, ilkeler konusunda bütün marksistler arasında en titiz olan bu marksist, sürekli olarak komünist partisine köylülüğü gözden kaybetmemeyi, onu proletaryanın davasına kazanmayı ve gelecekteki proleter devrimde onun desteğini sağlamayı öğütüyordu. 1850-1860 yıllarında, Fransa’da ve Almanyada, Şubat Devriminin yenilgisinden sonra, Marx’ın Engels’e ve onun aracılığıyla Alman Komünist Partisine şöyle yazdığı biliniyor: “Almanya’da herşey, proleter devrimin Köylü Savaşının bir ikinci baskısıyla desteklenmesi olanağına bağlı olacaktır.” *

* K. Marx’tan F. Engels’e 16 Nisan 1856 günlü mektuptan. (Bkz. Marx-Engels, *Seçme Yapıtlar* 1, Sol Yayınları, Ankara 1976, s.638. -Ed)

Bunlar 1850-1860 yıllarının Almanya'sı için; proletaryanın küçük bir azınlık meydana getirdiği ve 1917 Rusya-sındakinden daha az örgütlü olduğu; köylülüğün, durumundan dolayı proleter devrimi destekleme konusunda, Rusya köylülüğünün 1917'de hazır olduğundan da az hazır olduğu köylü ülkesi için yazılmıştır.

Tüm "ilke" gevezelerine karşın, Ekim Devriminin, Marx'ın sözünü ettiği "köylü savaşı" ile "proleter devrim" arasındaki birleşme olduğu kuşkusuzdur. Ekim Devrimi, bu birleşmenin mümkün ve gerçekleştirilebilir olduğunu gösterdi. Ekim Devrimi, proletaryanın, orta katmanları ve, her şeyden önce, köylülüğü, kapitalistler sınıfından koparmayı, bu katmanları sermayenin yedeğinden proletaryanın yedeği haline getirmeyi başarırca iktidarı alabileceğini ve elinde tutabileceğini göstermiştir.

Kısaca, bütün dünya devrimlerinin ilki olan Ekim Devrimi, orta katmanlar ve, herşeyden önce, köylülük sorununu ön plana çıkardı ve, II.Enternasyonal'in kahramanlarının bütün "teorileri"ne ve bütün yakınmalarına karşın bu sorunu başarılı bir biçimde çözdü.

Eğer burada değerden sözedilebilirse, bu, Ekim Devriminin ilk değeridir.

Ama işler buraya kalmadı. Ekim Devrimi, ezilen ulusları proletaryanın çevresine toplamaya çalışarak daha ileriye gitti. Daha önce de söylendiği gibi, bu ulusların onda-dokuzu, köylülerin ve kent emekçilerinin oluşturduğu küçük halktan oluşuyor. Ama "ezilen ulus" kavramı bununla sınırlanmıyor. Ezilen uluslar yalnızca köylülük ve kent emekçilerinin küçük halkı olarak ezilmiyorlar, ama ulus olarak da, yani belli bir devlet formasyonu, bir dili, bir kültürü, yaşam koşulları, töreleri, alışkıları olan emekçiler olarak da eziliyorlar. Boyunduruğun bu çifte baskısı, ezilen ulusların emekçi yığınlarını devrimcileştirmeden edemez; onları baskının temel gücüne karşı savaşıma, sermayeye karşı savaşıma itmeden edemez. İşte

proletarya, “proleter devrimi”, yalnız “köylü savaşıyla” değil, aynı zamanda, “ulusal savaş”la da birleştirmeyi bu temel üzerinde başaranıştır. Bütün bunlar, proleter devrimin eylem alanını Rusya sınırlarının çok ötesine yaymadan ve sermayenin en derin yedeklerini sarsıntıya uğratmadan kalamazdı. Egemen ulusun orta katmanları için savaşım, sermayenin ilk yedekleri için savaşım, ezilen sınıfların kurtulması için savaşım da, zorunlu olarak, bazı yedekleri, sermayenin en derin yedeklerini elde etme savaşımına, sömürge halklarını ya da haklarına tam sahip olmayan halkları sermayenin boyunduruğundan kurtarma savaşımına dönüşecektir. Bu sonuncu savaşım bitmiş olmaktan uzaktır; hatta, henüz ilk kesin başarılarını bile elde edecek zamanı olmadı. Ama derin yedeklerin ele geçirilmesi için olan bu savaşım Ekim Devrimi sayesinde başladı ve emperyalizm geliştikçe, Cumhuriyetler Birliğimizin gücü arttıkça, Batı’da proleter devrim geliştikçe, kuşkusuz bu savaşım da, adım adım gelişecektir.

Kısaca: Ekim Devrimi, aslında ezilen ya da haklarına tam sahip olmayan ülkelerin halk yığınlarından oluşan sermayenin derin yedekleri için, proletaryanın savaşımının başlangıcını belirledi; ilk olarak o, bu yedeklerin ele geçirilmesi için savaşım bayrağını yükseltti; bu, onun ikinci değeridir.

Bizde köylülüğün kazanılması, sosyalizmin bayrağı altında devam etti. Toprağa proletaryanın eliyle kavuşmuş olan, büyük toprak sahiplerini proletaryanın yardımıyla yenmiş olan, ve onun yönetiminde iktidara yükselmiş olan köylülük, kendi kurtuluş sürecinin, proletaryanın bayrağı altında devam ettiğini ve daha devam edeceğini zorunlu olarak duymak, zorunlu olarak anlamak durumundaydı. Bu durum, önceleri köylülüğün korkuluğu olan sosyalizm bayrağını, onun dikkatini çeken ve yıkımdan, yoksulluktan, baskıdan kurtulmasına yardım eden bir bayrak haline getirmeden edemezdi. Ezilen uluslar için de, ama daha üst bir derecede, aynı şeyleri söylemek gerekir. Finlandiya’nın

kurtuluşu, İran ve Çin'den askerlerin geri çekilişi, Cumhuriyetler Birliği'nin kuruluşu, Türkiye, Çin, Hindistan, Mısır halklarına manevi yardımın açıklanması gibi olaylarla desteklenen ulusların kurtuluşu için savaşıma çağrı, ilk kez, Ekim Devrimi'nde galip gelmiş insanların ağızlarından duyuldu. Daha önce ezilen ulusların gözlerinde baskının simgesi olan Rusya'nın, sosyalist olduktan sonra, bugün, kurtuluş simgesi olması olayını rastlantıya bağlayamayız. Lenin yoldaşın adının, bugün sömürge ve haklarına tam sahip olmayan ülkelerin çökmüş ve ezilmiş köylülerinin ve devrimci aydınlarının ağızındaki en değerli ad olması da bir rastlantı değildir. Nasıl ki, eskiden hıristiyanlık, koca Roma İmparatorluğu'nun baskı altındaki ve ezilmiş köleleri tarafından son çare olarak görülmüşse, bugün de sosyalizm, emperyalizmin geniş sömürge devletlerin sayısız yığınları için kurtuluş bayrağı olarak kullanılabilir (ve şimdiden kullanılmaya başlanmıştır!). Bu durumun, sosyalizme düşman önyargılara karşı savaşımı büyük ölçüde kolaylaştırdığından ve sosyalizm düşüncelerine ezilen ülkelerin en geri kalmış köşelerine kadar yol açtığından kuşku duyulamaz. Eğer bir sosyalist için, eskiden, ezilen ya da ezen ülkelerin proleter olmayan orta katmanlar önüne açıkça çıkmak zor idiyse, bugün, o, bu katmanlar arasında sözlerini dinletmek ve hatta izlenmek umuduyla açıkça militanlık yapabilir ve sosyalizm düşüncelerini yayabilir; çünkü onun Ekim Devrimi diye güçlü bir kanıtı vardır. Bu da Ekim Devrimi'nin bir başka sonucudur.

Kısaca, Ekim Devrimi, tüm ulusların ve aşiretlerin orta katmanlarına, proleter olmayan katmanlarına, köylü katmanlarına doğru, sosyalizm fikirleri yolunu açtı; onlar arasında sosyalizm bayrağını sevilir hale getirdi -bu da Ekim Devrimi'nin üçüncü değeridir.

7 Kasım 1923

Marxizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu

Sol Yayınları, 3. Baskı, s.228-233

Demokrasi sorunu öncelikle Türkiye’de işçi sınıfı adına ortaya konulabilecek bir devrim programı bakımından önemlidir. Bu önem iki yönlüdür. İlk işçi sınıfı adına ortaya konulan, gerçekte ise küçük-burjuva bir konuma denk düşen geleneksel programların gerçek niteliğini kavramada demokrasi sorunu anahtar durumundadır. Zira bugüne kadar Türkiye’de kabul görmüş, geleneksel devrimci akımlar tarafından benimsenmiş programlarda, demokrasi sorununun demokratik devrim kapsamında çok özel bir yeri vardır. ... Dolayısıyla, demokrasi sorunu geleneksel devrim stratejisine dayanak oluşturan bu programın temelsizliğini gösterebilmek bakımından önem taşıyan bir sorundur.

Öte yandan biz, Türkiye’nin mevcut toplumsal yapısını, gerçek sınıf ilişkilerini ve bu temel tarafından belirlenen siyasal ilişkilerini temel alan farklı bir devrim stratejisiyle, bunun dayandığı farklı bir devrim programıyla, sosyalist devrim programıyla ortaya çıkıyoruz. Ama bu, demokrasi sorununun taşıdığı çok özel önemi ortadan kaldırmıyor. Tam tersine, toplumun gerçek gelişme düzeyine, nesnel sınıf ilişkilerine dayanan bu program ve strateji içinde de programlarla bu noktada aramızdaki fark sorunun önemi alanında değil, fakat ele alınışında ortaya çıkmaktadır. Geleneksel programlarda temel eksen olan bu sorun, bizde sermaye iktidarını devirme genel stratejisinin bir alt ögesidir.

Dolayısıyla, demokrasi sorunu, bir yanıyla, geleneksel programların geriliğini ve tutarsızlığını kavrayabilmek bakımından doğru anlamamız gerekiyor. Ama öte yandan, kendi programımızın niteliğini ve kapsamını yerli yerine oturtabilmek için de bu sorunu marksist açıdan doğru kavrayabilmemiz gerekiyor.